

AVALIK ARVAMUS JA RIIGIKAITSE

Tellija: Kaitseministeerium

TALLINN

Märts 2013

SISUKORD

KOKKUVÕTE.....	4
UURINGU TAUST	8
Uuringu metoodika	8
Sotsiaalpoliitiline taust	12
UURINGU PÕHITULEMUSED.....	13
1. Hoiakud Eesti riigi suhtes.....	13
2. Institutsioonide usaldusväärsus	15
2.1. Üldine taust	15
2.2. Kaitsestruktuurid	18
3. Julgeolek ning ohud	20
3.1. Julgeolek maailmas ning Eestis.....	20
3.2. Ohud Eestile.....	21
3.3. Julgeoleku tagatised	25
4. Eesti elanikkonna kaitsetahe	28
4.1. Suhtumine aktiivsesse kaitsetegevusse.....	28
4.2. Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda	31
4.3. Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral.....	33
5. Eesti kaitsevõime	34
5.1. Hinnang Eesti kaitsevõimele.....	34
5.2. Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas.....	35
5.3. Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel.....	37
5.4. Hinnang riigikaitse uuele arengukavale.....	38
6. Eesti kaitsestruktuurid.....	38
6.1. Kokkupuude kaitsestruktuuridega	39
6.2. Suhtumine ajateenistusse	40
6.2.1. Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks.....	40
6.2.2. Ajateenistusest kõrvale hoidmine	42
6.2.3. Asendusteenistus	44
6.2.4. Naiste ajateenistus	45
6.3. Suhtumine kutselisse kaitsevähke	47
6.4. Elukutseliste sõjaväelaste maine ja motiivid elukutse valikul.....	48
6.5. Kaitseleidi ülesanded.....	51

7. NATO.....	54
7.1. Suhtumine NATO-sse kuulumisse.....	54
7.2. NATO abi võimaliku ohu korral.....	56
7.3. NATO ja Venemaa koostöö.....	58
8. Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid.....	59
8.1. Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides	59
8.2. Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid.....	62
8.3. Afganistani operatsiooni kuvand.....	64
8.4. Seosed sõnaga „veteran“	67
9. Riigikaitsealane teave	68
9.1. Riigikaitseõpetus koolides	68
9.2. Eesti Ekspressi lisaleht Riigikaitse.EE	69

LISAD: Lisa 1 – Eestikeelne küsitlusankeet

 Lisa 2 – Andmetabelid

KOKKUVÕTE

- Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll viis 2013. aasta kevadel Kaitseministeeriumi tellimusel läbi riigikaitseteemalise avaliku arvamuse uuringu, mille käigus küsitleti 1204 Eesti elanikku vanuses 15-74 eluaastat.
- Käesolevas uuringus kaardistati Eesti riigiga seotud hoiakuid kodanike ja mittekodanike seas. Tulemustest ilmneb, et Eesti kodanikest 75% on kodanikuks olemise üle uhked. Mittekodanikest tahaks enda sõnul saada Eesti Vabariigi kodakondsust 28%, keskmisest enam on kodakondsuse soovijaid nooremate isikute seas. Euroopa Liitu kuulumise üle tunneb uhkust 71% ja NATO liikmelisuse üle 61% elanikest. Pidevalt või sageli on EL-i kuulumise üle uhkust tundnud 23% ja NATO puhul 25% vastajaist, mõlemad näitajad on poole aastaga mõne protsendi võrra tõusnud. Eestikeelne elanikkond on mitte-eestlastega võrreldes tunduvalt positiivsemalt meelestatud nii Eesti kodanikuks olemise kui NATO-sse kuulumise suhtes.
- Uuritud kümne institutsiooni seast usaldatakse kõige enam Päästeteenistust (Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast usaldab 94%). Päästeteenistusele järgnevad institutsioonide usaldamise pingereas Kaitsevägi (82%), politsei (77%), Kaitseliit (74%), NATO (66%) ja president (60%). Enamikke institutsioone (v.a Euroopa Liit) usaldab eestikeelne elanikkond rohkem kui mitte-eestlased.
- Elanike turvatunne on võrreldes 2012. aasta sügisel toimunud küsitlusega paranenud. 10% võrra (46%-le) on vähenenud nende inimeste hulk, kelle meelest suureneb eeloleval aastakümnel maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus. Seevastu 15% usub, et maailm muutub turvalisemaks ja sõjaliste konfliktide oht väheneb. Eesti julgeolekuolukorda tajutakse veelgi positiivsemana kui situatsiooni maailmas: 27% arvates elavad Eesti elanikud kümne aasta pärast praegusest turvalisemates tingimustes.
- Sarnaselt eelmistele uuringutele tajutakse Eestit ähvardavate ohtudena kõige sagedamini Eesti riiklike infosüsteemide vastu suunatud nn küberrünnakuid (väga või küllaltki tõenäoliseks peab seda lähemate aastate jooksul 70%), mõne välisriigi sekkumist Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides (53%) ning ulatuslikku merereostust (53%). Poole aastaga on 8% võrra vähenenud nende inimeste hulk, kes peavad Eesti majanduslikku kokkuvarisemist tõenäoliseks, ja 7% võrra nende osakaal, kelle meelest on tõenäoline, et mõni välisriik sekkuks Eesti majandusse või poliitikasse, et seda oma huvides mõjutada. See annab kinnitust, et Eesti elanikkonna usk poliitilise ja sotsiaalmajandusliku olukorra stabiliseerumisse on taastumas.
- Eesti riigi peamiseks julgeolekutagatiseks peetakse jätkuvalt NATO-sse kuulumist (68% nimetab seda ühena kolmest olulisemast tegurist). Sarnaselt varasemale on olulisuselt teisel kohal Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine (40%), sellele järgneb koostöö ja head suhted Venemaaga (36%). Nagu ka eelmistes uuringulainetes, on eestikeelsete vastajate jaoks NATO-sse kuulumine selgelt olulisim julgeolekugarantii (mainib 75% eesti ja 48% muukeelsetest), muukeelsed elanikud aga näevad peamise julgeolekugarantiina koostööd ja häid suhteid Venemaaga (54%; eestikeelsetest 26%). Samas on nüüd poole aasta taguse ajaga võrreldes 14% võrra enam neid mitte-eestlasi, kes peavad NATO-sse kuulumist üheks kolmest peamisest julgeolekutagatisest.

- Eesti elanike valmisolek isiklikult kaitsetegevuses osaleda on endiselt madalam kui riigi tasandil relvastatud kaitsetegevuse pooldamine. Võõrriigi rünnaku korral peab relvastatud vastupanu osutamist kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks 79%, ise oleks aga valmis oma võimete ja oskuste kohaselt kaitsetegevuses osalema 62% elanikest. Esmakordselt üle aastate on mitte-eestlaste toetus relvastatud kaitsetegevusele kõrgem kui eestlaste oma (83% vs 78%); see dünaamika näib käsikäes käivat muukeelsete usaldusmääraga Kaitseväge suhtes. Nende inimeste hulk, kes ise on valmis kaitsetegevuses osalema, on mitte-eestlaste seas aga jätkuvalt madalam kui eestlaste hulgas (47% vs 68%).
- Olukorras, kus Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist iga neljas inimene: 9% püüaks enda hinnangul taolises olukorras kindlasti lahkuda ja 15% teeks seda tõenäoliselt. Alla 50-aastased elanikud mõtlevad Eestist lahkumisele eakatest rohkem. Kallaletungi korral püüaks Eestist lahkuda 19% eestlastest ja 37% mitte-eestlastest, ent võrreldes eelmise uuringulainega on nende mitte-eestlaste hulk, kes oma sõnutsi ohu korral riigist lahkuks, siiski 5% võrra väiksem.
- Elanike teadlikkus ohuolukorras käitumisest on küllaltki madal: vaid iga viies inimene (20%) teaks, mida ta saaks teha Eesti kaitseks, juhul kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung. Neljas viimases uuringulaines on ohuolukorras käitumisest teadlike elanike osakaal olnud varasemast väiksem, jäädes 16-20 protsendi piiridesse. Samas nähakse vajadust inimesi riigikaitse teemadel harida, sest riigikaitseõpetuse kuulumist kooli õppeprogrammi pooldab 82% Eesti elanikest (39% arvates peaks see kindlasti ja 43% hinnangul arvatavasti õppeprogrammis olema).
- Eesti riigi kaitsevõimet hinnates jagunevad elanike arvamused järgmiselt: 51% elanikest leiab, et Eesti kaitsmine oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik, 43% ei pea seda võimalikuks. Eestikeelsed elanikud on riigi kaitsmise võimaluste suhtes mitte-eestlastest märksa optimistlikumad – Eesti kaitsmist peab võimalikuks vastavalt 55% ja 39% vastanuist.
- Eesti kaitsekulutuste mahtu hinnates leiavad peaaegu pooled (48%) elanikest, et kaitsekulutused tuleks säilitada praegusel tasemel. Kaitsekulutuste tõstmist pooldab 23% ja vähendamist 19% elanikest. Nüüd, kui majandusolukord on stabiliseerumas, on elanike hinnangud kaitsekulutuste osas samuti varasemast optimistlikumad, ent siiski veel ettevaatlikud: enim on suurenenud nende eestimaalaste hulk, kes pooldavad kaitsekulutuste säilitamist praegusel tasemel.
- Riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel annab positiivse hinnangu 72% elanikest, negatiivse aga 17% vastanuist. Võrreldes eelmise uuringulainega on 7% võrra kerkinud heakskiitva hinnangu andnute osakaal. Hinnangu andmisel riigikaitse uuele arengukavale aastateks 2013-2022 jääb aga enamik respondente häтта, sest ei ole arengukavaga kursis (63%).
- Isiklike kokkupuuteid Eesti riigi kaitsestruktuuridega taasiseseisvumise järgsel perioodil omab 15% ja kaudseid kokkupuuteid 66% Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast. Kõige enam kokkupuuteid omatakse ajateenistusega (8% on ise osalenud ja 57%-l vastajaist on ajateenistuses käinud sõpru või pereliikmeid), sellele järgneb Kaitseliidu tegevus (ise osalenud 4%, lähedaste kaudu kokku puutunud 23%). Meessoost ja noorematel vastajatel on märksa rohkem kokkupuuteid Eesti kaitsestruktuuridega kui naistel ja vanematel inimestel.
- Eesti elanikud on ajateenistuse suhtes jätkuvalt väga soosivalt meelestatud: koguni 95% peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks, sh 62% kindlasti vajalikuks. Valdav osa inimestest (66%) arvab, et väiksemate tervisehäiretega noormehed peaksid läbima kaitseväeteenistuse neile sobiva koormusega; 18% vastajate arvates ei peaks tervisehäiretega

noormehed ajateenistust üldse läbima. 80% eestimaalastest peab vajalikuks, et usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistusest keeldunud noormeestel oleks õigus minna asendusteenistusse (nt töötades hoolekandeesutustes, erivajadustega laste koolides vms).

- Suurem osa inimestest (72%) suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse taunivalt – 25% mõistab taolise käitumise hukka ja 47% peab seda negatiivseks. Need elanikkonnagrupid, kes peavad ajateenistust vajalikumaks (st ennekõike eestlased ja eakamad inimesed, samuti ajateenistusega isiklikult kokku puutunud vastajad), taunivad ajateenistusest kõrvalehoidmist keskmisest enam.
- 69% elanikest on seda meelt, et naised võiksid soovi korral ajateenistuses osaleda – sealhulgas 47% arvates peaksid nad sel juhul läbima ajateenistuse eraldi programmi järgi ja 22% arvates noormeestega samadel tingimustel. 29% vastanute, eeskätt mitte-eestlaste (47%) hinnangul ei peaks naised üldse ajateenistuses osalema.
- Neli inimest viiest (81%) eelistab praeguse süsteemi säilitamist, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeeaga. Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitseväele üleminekut pooldab 15% Eesti elanikkonnast (sh 10% eesti- ja 27% muukeelsetest inimestest).
- Eesti inimeste suhtumist elukutselistesse sõjaväelastesse peetakse valdavalt kas heaks (71%) või neutraalseks (24%). Võrreldes eelmise uuringuga on veidi tõusnud positiivsete hinnangute osakaal ning langenud neutraalselt suhtuvate inimeste määr. Peamiseks kaitseväelaste elukutsevalikut mõjutavaks teguriks peetakse huvi selle elukutse vastu (55%); olulised mõjutegurid on elanike arvates ka võimalus teenida head palka (44%) ja saada rahvusvahelisel tasemel koolitust (43%), samuti patriotism ja soov oma riiki kaitsta (42%).
- Eesti elanikud peavad Kaitseliidu peamiseks ülesandeks päästetegevuses osalemist õnnetuste ja katastroofide korral (56% mainib seda ühena kolmest olulisest ülesandest); sellele järgnevad võimekuse loomine riigi sõjaliseks kaitseks (49%) ja valmistumine tsiviilkaitseks ohuolukordade puhul (44%). Muukeelse elanikkonna seas domineerib tugevalt arvamus, et Kaitseliidu ülesandeks on päästetegevuses osalemine õnnetuste ja katastroofide korral, eestlased nimetavad sellega võrdsel määral ka võimekuse loomist riigi sõjaliseks kaitseks.
- Eesti kuulumist NATO-sse pooldab 2013. aasta kevadel 79% elanikkonnast, sh 33% on kindlasti selle poolt. 2011. aastal toimunud languse järel on toetus NATO liikmelisusele nüüd taas tõusule pööranud – viimase paari uuringulaine jooksul on ülespoole liikunud ennekõike muukeelsete elanike toetus NATO-sse kuulumisele. Praeguseks on vahe kahe keelegrupi toetuses NATO liikmelisusele kahanenud 37%-ni, mis on ligikaudu 2006. aasta tase (s.o enne Pronksiööd).
- 45% eestimaalastest arvab, et ähvardava ohu korral osutaks NATO otsest sõjalist abi ja iga viies inimene (21%) usub, et NATO liikmeks olek suudaks sõjalise konflikti üldse ära hoida. 18% elanikest leiab, et NATO piirduks sõjalise ohu korral ainult poliitilise ja diplomaatilise toetusega, ning 9% arvates ei oleks Eestil NATO-lt mitte mingit abi loota. Eestlased ja need vastajad, kes pooldavad kuulumist NATO-sse, panevad organisatsioonile märksa suuremaid lootuseid, ent võrreldes varasemaga on ka mitte-eestlaste seas tõusnud nende osakaal, kes usuvad, et NATO osutaks Eestile sõjalist abi.
- NATO ja Venemaa vahelist koostööd soosib 72% Eesti elanikest: 11% arvates võiks Venemaa olla NATO liige, 33% arvates tuleks teha tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd ning 27% arvates peaks piirduma koostööga ainult mittesõjalistes küsimustes. 16% elanike hinnangul ei peaks NATO

Venemaaga üldse koostööd tegema. Võrreldes eelmise uuringuga ei ole hoiakutes märkimisväärsed muutusi toimunud. Muukeelne elanikkond kaldub NATO ja Venemaa vahelisse tihedasse koostöösse suhtuma pooldavamalt kui eestlased.

- 63% elanikkonnast leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes. Eesti kaitsejõudude üldist osalemist on eestlased varem suuremal määral toetanud, nüüd on aga ka mitte-eestlaste suhtumine sarnaseks muutunud (64% eestlastest, 62% mitte-eestlastest). Nagu ka varem, peetakse rahvusvahelistel operatsioonidel osalemist vajalikuks ennekõike kahel põhjusel: see annab meie sõduritele vajaliku reaalse lahingukogemuse ja tagab võimalike ohtude puhul Eestile NATO abi.
- Konkreetsetest missioonidest rääkides ilmneb, et Eesti jätkamist Afganistani missioonil pooldab ainult 42% inimestest; enam kui pool (55%) ei näe selleks vajadust. Somaalia vetes aset leidva Euroopa Liidu piraatlusevastase operatsiooni jätkamist soosib 71% ja Eesti staabiohvitseride osalust Euroopa Liidu väljaõppemissioonil Malis 50% elanikkonnast. Toetus Afganistani missioonil jätkamisele on veidi kõrgem eestlaste hulgas (44%; mitte-eestlastest 36%), Somaalia ja Mali missiooni osas hoiakud märkimisväärselt ei lahkne.
- Afganistani missiooni kuvand on Eesti elanike silmis väga mitmetahuline. Inimestel on selgelt positiivne hoiak Afganistanis teenivate Eesti kaitseväelaste professionaalsuse suhtes, aga samas tuntakse muret meie kaitseväelaste ohutuse pärast ega olda kindlad Afganistani missiooni vajalikkuses ja tulemuslikkuses. Sõnaga „veteran“ seostuvad vaid vähestele vastajatele (10%) Eesti kaitseväge missioonid Kosovos, Afganistanis ja Iraagis, eeskätt seostatakse selle sõnaga Teist maailmasõda.

UURINGU TAUST

Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll viis 2013. aasta kevadel Kaitseministeeriumi tellimusel läbi üleriigilise avaliku arvamuse küsitluse, mille eesmärgiks oli anda ülevaade elanike suhtumisest ja hoiakutest järgmistel teemadel:

- hoiakud Eesti riigi suhtes;
- institutsioonide (sh kaitsestruktuuride) usaldusväärsus elanike seas;
- hinnangud seoses võimalike ohtude ning julgeolekuriskidega Eestis ning maailmas;
- elanike kaitsetahe ning prognoositav käitumine võimalike Eestit ähvardavate ohtude korral;
- hinnangud Eesti kaitsevõimekusele ja riigi arengutegevusele selles valdkonnas;
- suhtumine ajateenistusse ja teistesse kaitsestruktuuridesse;
- suhtumine NATO-sse ja sellega seonduvatesse arengutesse;
- hoiakud seoses rahvusvaheliste sõjaliste operatsioonidega.

Käesolev aruanne tutvustab uuringu tausta, annab ülevaate uuringu peamistest tulemustest ja esitab tulemuste kokkuvõtte. Aruande lisadena esitatakse elanikkonnaküsitluse eestikeelne ankeet ja andmetabelid erinevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes.

Aruandes on tulemusi võrreldud perioodil 2000-2012 läbi viidud samalaadsete avaliku arvamuse uuringute tulemustega. Võrdluse alusena kasutatud andmed pärinevad Tellijalt saadud andmefailidest ja nimetatud aastate uuringuaruannetest, mis on vabalt kättesaadavad Kaitseministeeriumi kodulehelt.

Uuringu metoodika

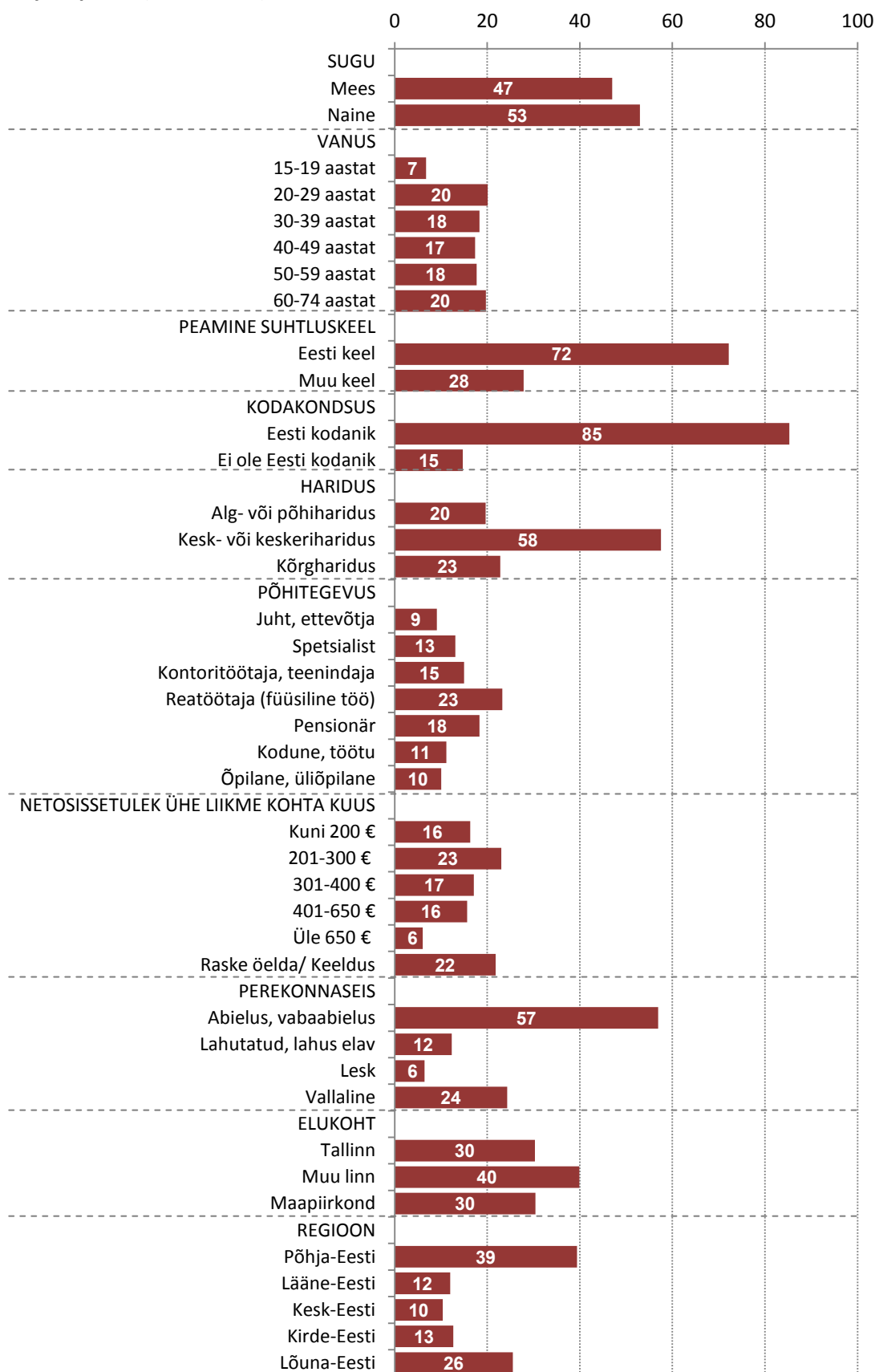
Ajavahemikul 18. veebruar kuni 16. märts 2013 viis uuringufirma Saar Poll OÜ läbi üleriigilise avaliku arvamuse küsitluse, kus suulise intervjuu vormis ja paberankeedi abil küsitleti 1204 inimest vanuses 15-74 eluaastat. Vastajate valikuks kasutati proportsionaalse juhuvalimi meetodit. Intervjuud viidi läbi Saar Polli kogenud küsitlejate poolt ning need toimusid eesti ja vene keeles. Intervjuud toimusid 185 küsitluspunktis, igas punktis keskmiselt 6-7 intervjuud.

Saadud küsitlustulemi ja statistilise mudeli võrdlemisel ilmnenud erisuste vähendamiseks kaaluti saadud tulemit alljärgnevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes (Tabel 1). Sotsiaal-demograafiliste tunnuste mudeli koostamisel on kasutatud rahvastikustatistika andmeid seisuga 01.01.2012. Täpsema ülevaate vastajate profiilist annab Joonis 1.

Tabel 1. Valimi iseloomustus sotsiaal-demograafiliste tunnuste alusel

	Mudel (%)	Saadud küsitlustulem (%)	Kaalutud küsitlustulem (%)
SUGU			
Mees	47,0	47,0	47,0
Naine	53,0	53,0	53,0
VANUS			
15-19	6,8	7,2	6,8
20-29	20,1	18,4	20,1
30-39	18,3	17,0	18,3
40-49	17,4	16,7	17,4
50-59	17,7	18,3	17,7
60-74	19,7	22,4	19,7
RAHVUS *			
Eestlane	68,3	66,5	68,3
Muu rahvus	31,7	33,5	31,7
ELUKOHT			
Linn	69,6	70,4	69,6
Maa	30,4	29,6	30,4
REGIOON			
Põhja-Eesti	39,4	40,3	39,4
Lääne-Eesti	12,0	11,9	12,0
Kesk-Eesti	10,4	9,6	10,4
Kirde-Eesti	12,7	13,0	12,7
Lõuna-Eesti	25,5	25,2	25,5

* Käesolevas aruandes ei ole tulemusi analüüsitud mitte rahvuse, vaid peamise suhtluskeeke lõikes, et tagada võrreldavus varasemate uuringutega. Kuigi eesti suhtluskeelega vastajatele viidates kasutatakse lühiduse huvides kohati ka terminit „eestlased“ ja muukeelsete vastajate kohta „mitte-eestlased“, siis tuleb aruannet lugedes meeles pidada, et sellele vaatamata on läbivalt tegemist võrdlusega suhtluskeeke alusel. Rahvuse lõikes on võimalik tulemustega tutvuda andmetabelite põhjal (Lisa 2).

Joonis 1. Vastajate profiil (%; N¹=1204)¹ Siin ja edaspidi tähistab N vastajate hulka.

Käesoleva uuringu tulemused on laiendatavad Eesti elanikkonnale vanuses 15-74 aastat; sealjuures jääb maksimaalse valimivea suurus 95-protsendilisel usaldusnivool 2,83% piiridesse (väiksemate alagruppide vaatlemisel võib viga olla suurem). Tabel 2 annab täpsema ülevaate, millises sõltuvuses on valimi suurus (st vastanute arv), valimist arvutatud osakaal (st vastuste %) ja võimalik statistiline viga (ehk võimalik eksimine %-des).

Tabel 2. Valimivea piirid

Vastuste osakaal/ Valimi suurus	50%	48% või 52%	40% või 60%	35% või 65%	30% või 70%	25% või 75%	20% või 80%	15% või 85%	10% või 90%	5% või 95%	3% või 97%	2% või 98%
10	30,99	30,97	30,36	29,56	28,40	26,84	24,79	22,13	18,59	13,51	10,57	8,68
20	21,91	21,90	21,47	20,90	20,08	18,98	17,53	15,65	13,15	9,55	7,48	6,14
30	17,89	17,88	17,53	17,07	16,40	15,49	14,31	12,78	10,74	7,80	6,10	5,01
40	15,49	15,49	15,18	14,78	14,20	13,42	12,40	11,07	9,30	6,75	5,29	4,34
50	13,86	13,85	13,58	13,22	12,70	12,00	11,09	9,90	8,32	6,04	4,73	3,88
60	12,65	12,65	12,40	12,07	11,60	10,96	10,12	9,03	7,59	5,51	4,32	3,54
70	11,71	11,71	11,48	11,17	10,74	10,14	9,37	8,36	7,03	5,11	4,00	3,28
80	10,96	10,95	10,73	10,45	10,04	9,49	8,77	7,82	6,57	4,78	3,74	3,07
90	10,33	10,32	10,12	9,85	9,47	8,95	8,26	7,38	6,20	4,50	3,52	2,89
100	9,80	9,79	9,60	9,35	8,98	8,49	7,84	7,00	5,88	4,27	3,34	2,74
110	9,34	9,34	9,15	8,91	8,56	8,09	7,47	6,67	5,61	4,07	3,19	2,62
120	8,95	8,94	8,76	8,53	8,20	7,75	7,16	6,39	5,37	3,90	3,05	2,50
130	8,59	8,59	8,42	8,20	7,88	7,44	6,88	6,14	5,16	3,75	2,93	2,41
150	8,00	8,00	7,84	7,63	7,33	6,93	6,40	5,71	4,80	3,49	2,73	2,24
200	6,93	6,93	6,79	6,61	6,35	6,00	5,54	4,95	4,16	3,02	2,36	1,94
300	5,66	5,65	5,54	5,40	5,18	4,90	4,53	4,04	3,39	2,47	1,93	1,58
500	4,38	4,38	4,29	4,18	4,02	3,79	3,51	3,13	2,63	1,91	1,49	1,23
800	3,46	3,46	3,39	3,30	3,17	3,00	2,77	2,47	2,08	1,51	1,18	0,97
1000	3,10	3,10	3,03	2,95	2,84	2,68	2,48	2,21	1,86	1,35	1,06	0,87
1200	2,83	2,83	2,77	2,70	2,59	2,45	2,26	2,02	1,70	1,23	0,96	0,79

Sotsiaalpoliitiline taust

Käesolev osa annab ülevaate küsitlusperioodi aegsetest ja eelsetest sündmustest ning arengutendentsidest Eesti ühiskonnas ja maailmas laiemalt. Veebruaris-märtsis 2013 toimunud küsitluse puhul võiksime mainida järgmisi nähtuseid, millel võis olla oma roll avaliku arvamuse kujunemisel. Nende mõju suunda uuringu tulemustele ei saa alati üheselt määratleda – mõnikord esineb mõjufaktor üksiksündmusena, mõnikord mitmete tegurite koosmõjus, ent need asjaolud võisid muuta avaliku arvamuse üldist fooni ja seeläbi suhtumist mõningatesse kindlatesse uuringuküsimustesse.

Siseriiklikul tasandil mahtusid võimalike mõjurite hulka Reformierakonna rahastamisskandaalile järgnenud justiitsministri tagasiastumine, petitsiooni Harta 12 allkirjastamine, meeleavalduste tulemusena presidendi poolt kokku kutsutud Jäakeldri istung ning viimasest võrsunud Rahvakogu ettevõtmine. Need tulemid taastasid vähemalt osaliselt usu sellesse, et tavakodanikul on siiski võimalus riigiasjades kaasa rääkida. Päevapoliitiliselt andsid meediakajastuses muuhulgas tooni IRL-i sundparteistamise süüdistused ning Tallinna Linnavalitsust raputanud parteikassa skandaal. Eestlaste ja mitte-eestlaste seisukohad läksid tugevalt lahku eesti keele ja rahva püsijäämise küsimuses. Rahvastemaatika kerkis Yana Toomi eestluse-kriitilise sõnavõtu järel teravalt avaliku debati fookusesse ning sel teemal võttis teiste seas sõna ka kaitseminister Urmas Reinsalu.

Kogu poolaastat on endiselt ilmestanud euroala võlakriisi järelmõjud, eeskätt on siinse avalikkuse tähelepanu pälvinud Eesti osalus Kreeka abipaketis ja Küprose panganduskriis. Uus aasta tõi kaasa elektrituru avanemise ja märkimisväärse tõusu elektri hinnas, mis omakorda kergitas elanikkonna meelehärmiks nii kodukulusid kui ka hindu paljudes muudes valdkondades. Nii on Eesti inflatsiooninäitaja poolest endiselt euroala esirinnas. Üldine makromajandusolukord on Eestis samal ajal aga tasapisi paranenud: kuigi tarbimisotsuste tegemises ollakse jätkuvalt ettevaatlikud, näitab kogumajandus aegamööda taastumise märke ja see avaldab positiivset mõju ka elanikkonna üldisele meelsusele.

Suhtumist kaitsevække võis mõjutada teave sellest, et uuenduste kohaselt vähenevad nõuded kaitseväeteenistujate tervisele, aga ka näiteks diskussioonid kaitseväge küsitavate riigihangete, kaadrikaitseväelaste lahkumise jms üle. Kindlasti omas suurt tähtsust Eesti Vabariigi 95nda aastapäeva tähistamine, mida peeti küllaltki suurejooneliselt; samuti asjaolu, et taasiseseisvunud Eesti periood ületas iseseisva Eesti esimese perioodi kestuse. Samal ajal rääkis Eesti president sellest, kuidas tähistada Eesti Vabariigi 100ndat aastapäeva. Need sündmused olid kõigile nähtavad ning ilmselt muutis see eelkõige mitte-eestlaste hoiakuid Eesti kaitsejõudude ning kaitsepoliitika suhtes.

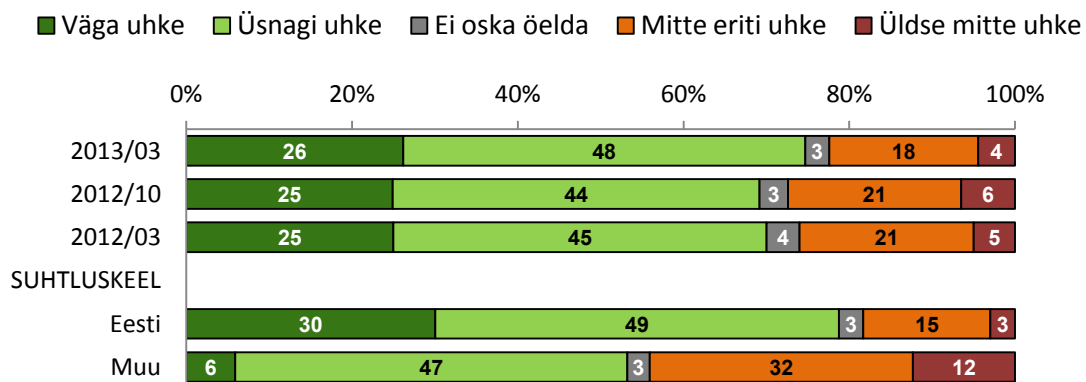
UURINGU PÕHITULEMUSED

1. Hoiakud Eesti riigi suhtes

Viimases kolmes uuringulaines mõõdeti hoiakuid Eesti riigi suhtes varasemast erineval viisil. Eesti kodakondsusega vastajail (N=1027) paluti hinnata, kui uhked nad on selle üle, et on Eesti Vabariigi kodanikud. Neilt vastajailt aga, kes ei ole Eesti kodanikud (N=177), küsiti, kas nad tahaksid saada Eesti Vabariigi kodakondsust.

Tulemustest selgub, et **75% Eesti kodanikest on kodanikuks olemise üle uhked**, seejuures ligikaudu iga neljas inimene (26%) on oma kodanikustaatus üle väga uhke (Joonis 2). 18% kodanikest ei tunne Eesti kodanikuks olemise üle erilisel määral uhkust ja 4% ei tunne seda üldse. Võrreldes möödunud uuringuga 2012. aasta oktoobris on inimesi, kes oma kodakondsuse üle uhkust tunnevad, 6% võrra rohkem. Eesti keelt kõnelevad kodanikud tunnevad oma kodakondsuse üle märksa enam uhkust kui muukeelsed – väga või üsnagi palju uhkust tundvaid kodanikke leidub eestikeelsete kodanike seas 79%, muukeelsete hulgas aga vaid 53%. Enim tunnevad kodanikuks olemise üle uhkust noorim ja vanim vanuserühm (vastavalt 15-19- ja 60-74-aastased), kõrgharitud ja heal majanduslikul järjel olevad inimesed, samuti õppurid ning keskmisel või kõrgemal ametipositsioonil töötavad vastanud.

Joonis 2. Uhkus Eesti Vabariigi kodanikuks olemise üle (%); N = Eesti Vabariigi kodanikud)²

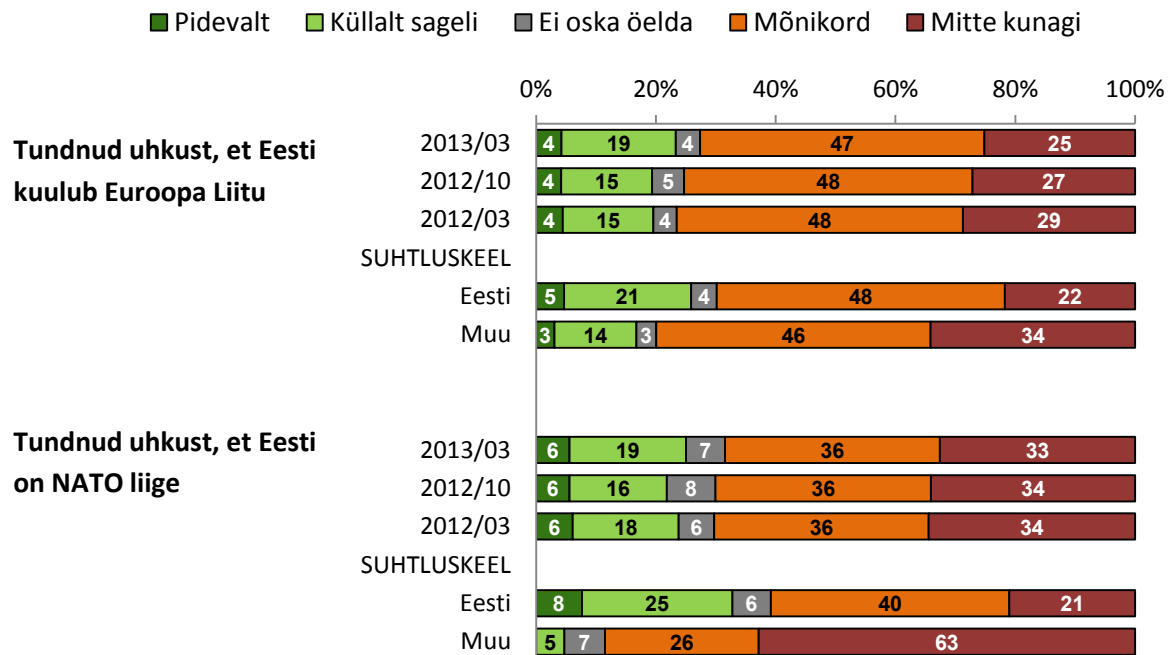

Eesti kodakondsust mitteomavaist inimestest enam kui neljandik (28%) tahaks enda sõnul saada Eesti Vabariigi kodakondsust. Seda ei soovi 60% ning seisukohta ei oska antud küsimuses võtta 12% vastanuist. Eesti kodakondsusest on huvitatud ennekõike nooremad vastajad, ent täpsemate protsentjaotuste väljatoomiseks vanuserühmade lõikes on vaadeldavad grupid liialt väikesed. Võrreldes 2012. aasta oktoobris läbi viidud uuringuga on kodakondsuse soovijate osakaal 4% võrra tõusnud.

² Siin ja edaspidi on mitme alamgrupi (nt „väga uhke“ ja „üsnagi uhke“) näitajaid kokku liites võetud aluseks ümardamata andmed, sest see tagab andmete täpsema esitamise. Viimane võib aga tingida olukorra, kus kokku liidetud koondarv ja graafikul olevate täisarvuni ümardatud alamgruppide summa erinevad protsendi võrra.

Sarnaselt eelmistele uuringutele paluti kõigil vastajail hinnata, kas ja kui sageli nad on tundnud uhkust Eesti kuulumise üle Euroopa Liitu ja NATO-sse. Võrreldes 2012. aasta märtsi ja oktoobriga on eestimaalaste uhkusetunne nii Euroopa Liitu kui NATO-sse kuulumise üle mõne protsendi võrra tõusnud: **pidevalt või küllalt sageli on Euroopa Liitu kuulumise üle uhke olnud 23% ning NATO liikmelisuse üle 25% elanikest** (Joonis 3). Mitte kunagi ei ole oma sõnutsi Euroopa Liitu kuulumise üle uhkust tundnud 25% ja NATO puhul 33% inimestest.

Joonis 3. Eesti riigi kuuluvuse üle uhkuse tundmine (%) (N = kõik vastajad)

Suhtluskeelesel alusel ilmnevad suhtumises Euroopa Liidu ja NATO liikmelisusesse märkimisväärsed erinevused. Kui Eesti Euroopa Liitu kuulumise osas on erinevused väiksemad (muukeelsete vastajate seas esineb uhkustunnet 9% võrra vähem), siis **NATO liikmeks oleku üle on eestikeelsed elanikud tundnud märksa enam uhkust kui mitte-eestlased**. Nimelt ütleb peaaegu 2/3 muukeelsetest vastajatest (63%), et nad ei ole mitte kunagi tundnud uhkust selle üle, et Eesti on NATO liige (mittekodakondsete seas on sama näitaja koguni 67%). Eestikeelsetest vastajatest on samal arvamusel aga ainult viiendik ehk 21%. Erinevust võib seletada muukeelsete elanike üldisema negatiivse hoiakuga NATO suhtes, mis ei piirdu ainult hinnanguga Eesti liikmelisusele, vaid hõlmab endas laiemat kuvandit NATO-st kui vaenlasest.

Meeste ja naiste hoiakud seoses Euroopa Liitu kuulumisega on võrdlemisi sarnased (20% meestest ja 26% naistest on tundnud uhkust pidevalt või küllalt sageli); erinevused on küll vastupidise suunaga, ent siiski mitte suured ka NATO liikmelisuse puhul (26% meestest ja 24% naistest on tundnud uhkust pidevalt või küllalt sageli). Eriti euroliidu, aga ka NATO-sse kuulumise üle tunnevad selgelt enam uhkust kõrgharitud, mõnevõrra enam ka kõrgema sissetulekuga vastanud. Tulemusi vanuse lõikes vaadeldes ilmneb, et enim tunnevad mõlemasse organisatsiooni kuulumise üle uhkust nooremad inimesed, ent pisut tõuseb uhkustunne taas vanimas vanusegrupis (60-74 a).

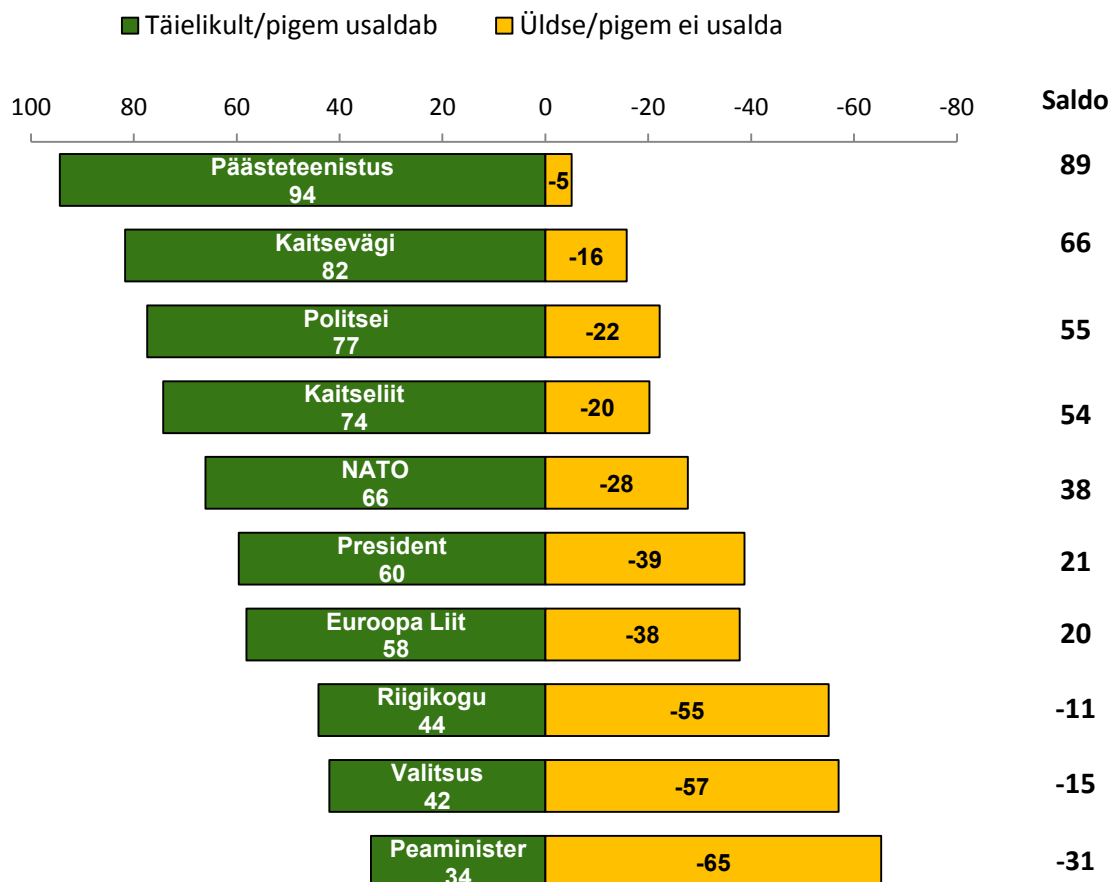
2. Institutsioonide usaldusväärsus

Teine peatükk käsitleb elanike usaldust riiklike ja rahvusvaheliste institutsioonide vastu. Esmalt antakse üldpilt kõigi uuringusse hõlmatud institutsioonide usaldusväärsest ning seejärel vaadeldakse kaitseväge ja Kaitseliidu usaldusnäitajate muutumist viimase kümnekonna aasta jooksul.

2.1. Üldine taust

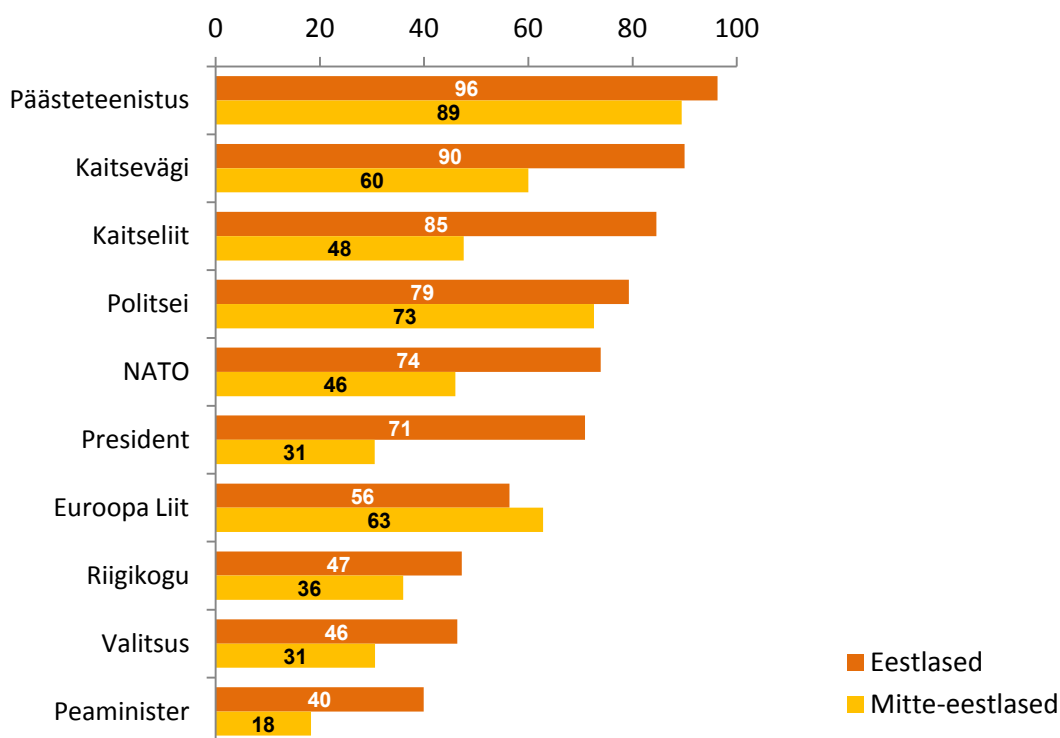
Vastajad hindasid institutsioonide usaldusväärst nelja kategooriaga skaalal: täielikult usaldan, pigem usaldan, pigem ei usalda, üldse ei usalda. Kümnest uuringusse lülitatud institutsioonist usaldatakse kõige enam **Päästeteenistust** – seda usaldab 94% Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast (Joonis 4). Institutsioonide usaldamise pingereas on kaitseväge tõusnud Päästeteenistuse järel teiseks (82%), järgnevad politsei (77%), Kaitseliit (74%), NATO (66%) ja president (60%). Kõige vähem usaldavad elanikud aga peaministrit, valitsust ja Riigikogu – nende institutsioonide puhul on mitteusaldajaid rohkem kui usaldajaid (34-44% usaldab ja 55-65% ei usalda). Kõigi kümne riigiinstitutsiooni usaldatavus on eelmise aasta oktoobriga võrreldes veidi tõusnud.

Joonis 4. Institutsioonide usaldusväärsus (%; N = kõik vastajad)

Enamikke institutsioone (v.a Euroopa Liit) usaldab eestikeelne elanikkond märksa rohkem kui mitte-eestlased (Joonis 5). Suurimad erinevused ilmnevad presidendi (eestikeelsetest elanikest usaldab täielikult või pigem 71%, muukeelsetest 31%), Kaitseliidu (85% vs 48%), kaitseväge (90% vs 60%), NATO (74% vs 46%), peaministri (40% vs 18%) ning valitsuse (46% vs 31%) puhul.

Joonis 5. Institutsioonide usaldusväarsus eesti- ja muukeelsete elanike silmis (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

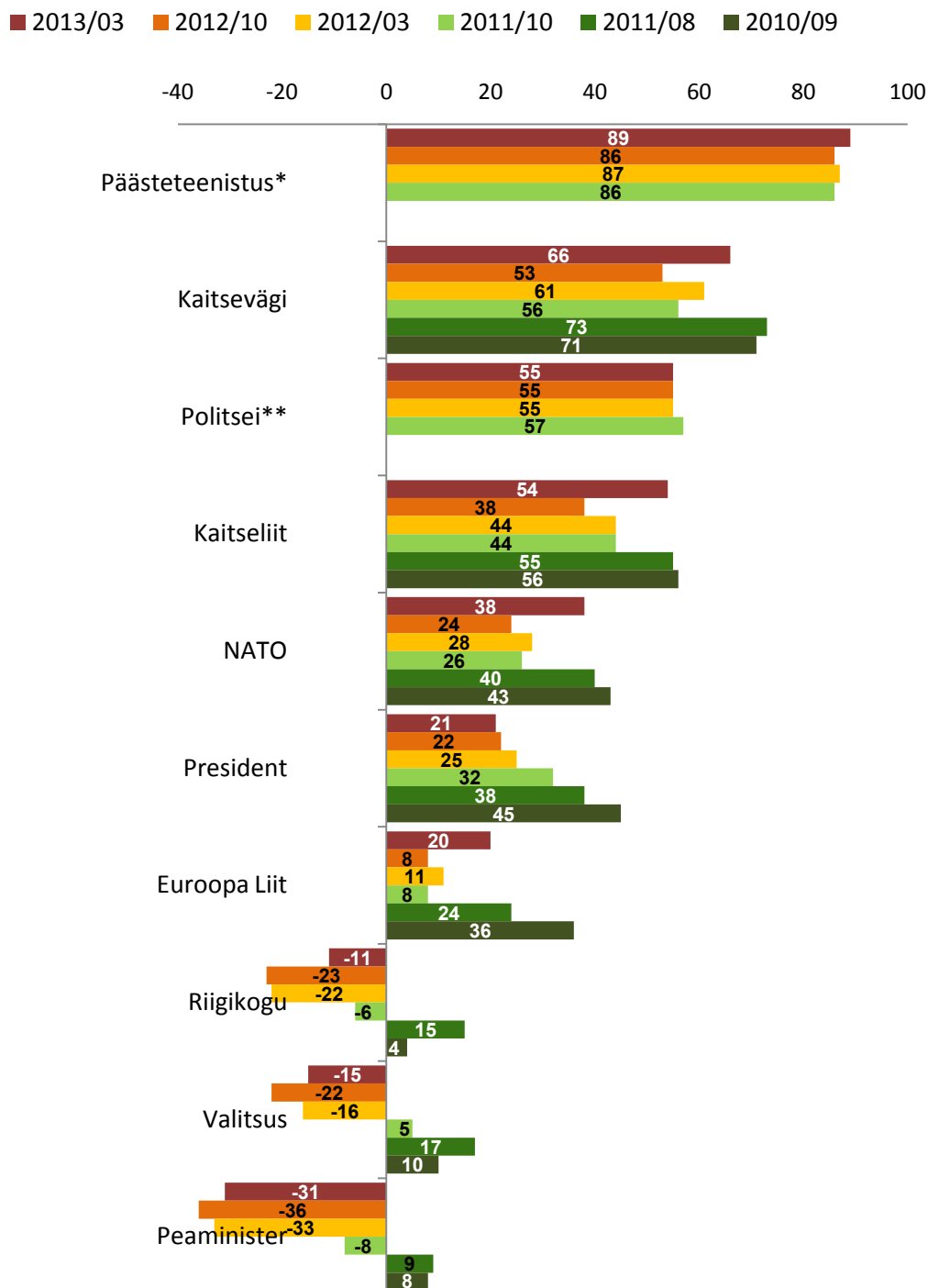

Joonis 6 kajastab institutsioonide usaldussaldosid ehk seda, milline on olnud usaldajate ja mitteusaldajate osakaalu vahe viimase kolme aasta jooksul. Võrreldes 2012. aasta oktoobriga on paranenud enamike siseriiklike poliitiliste institutsioonide usaldussaldod: peaministril 5, valitsusel 7 ja Riigikogul 12 saldpunkti võrra. Samuti on tõusnud usaldus NATO ja Euroopa Liidu vastu (vastavalt 14 ja 12 saldpunkti). Ühtlasi on poole aasta taguse olukorraga võrreldes paranenud Eesti kaitsestruktuuride usaldussaldod: kaitseväel 13 ning Kaitseliidul 16 saldpunkti võrra. See võib olla tingitud otsusest Afganistani missiooni lõpetamise kohta, palgatõusust kaitseväes jms, aga võib olla mõjutatud ka elanikkonna üldise meelsuse paranemisest. Kahtlemata mängis kaitsestruktuuride usaldatavuse tõusus rolli ka vahetult küsitlusperioodile eelnenud vabariigi aastapäeva tähistamine koos iga-aastase kaitseväge paraadiga – sarnast tendentsi, kuigi väiksemas mahu, võis märgata ka möödunud aasta märtsis.

Pikemaajalises võrdluses on viimaste aastate jooksul kõige enam muutunud usaldus Euroopa Liidu vastu: olles vahepeal pikalt languses olnud, näitab see nüüd majanduskriisist väljumise taustal taas tõusutrendi ja on jõudmas 2011. aasta tasemele. Ka NATO usaldatavuse määr näib Euroopa Liidu omaga võrdlemisi sarnast rada liikuvat, olles viimasel poolaastal pika languse järel tõusule pööranud. Samuti on vahepealse märkimisväärse usalduskriisi järel positiivse suuna võtnud peaministri, valitsuse ja parlamendi usaldusväarsus; jätkuvalt püsib väikeses ent pidevas languses vaid presidendi

institutsiooni usaldatavus. Kõige stabiilsemana on viimaste aastate jooksul püsinud usaldus Päästeteenistuse ja politsei vastu.

Joonis 6. Institutsioonide usaldussaldod 2010-2013 (usaldajate ja mitteusaldajate saldo; N = kõik vastajad)

* 2011/10 uuringulaines küsiti esmakordselt Päästeteenistuse kohta (varasemates uuringutes Päästeamet).

** Uuringulainetes 2010/09 ja 2011/08 küsiti Politsei- ja Piirivalveameti kohta.

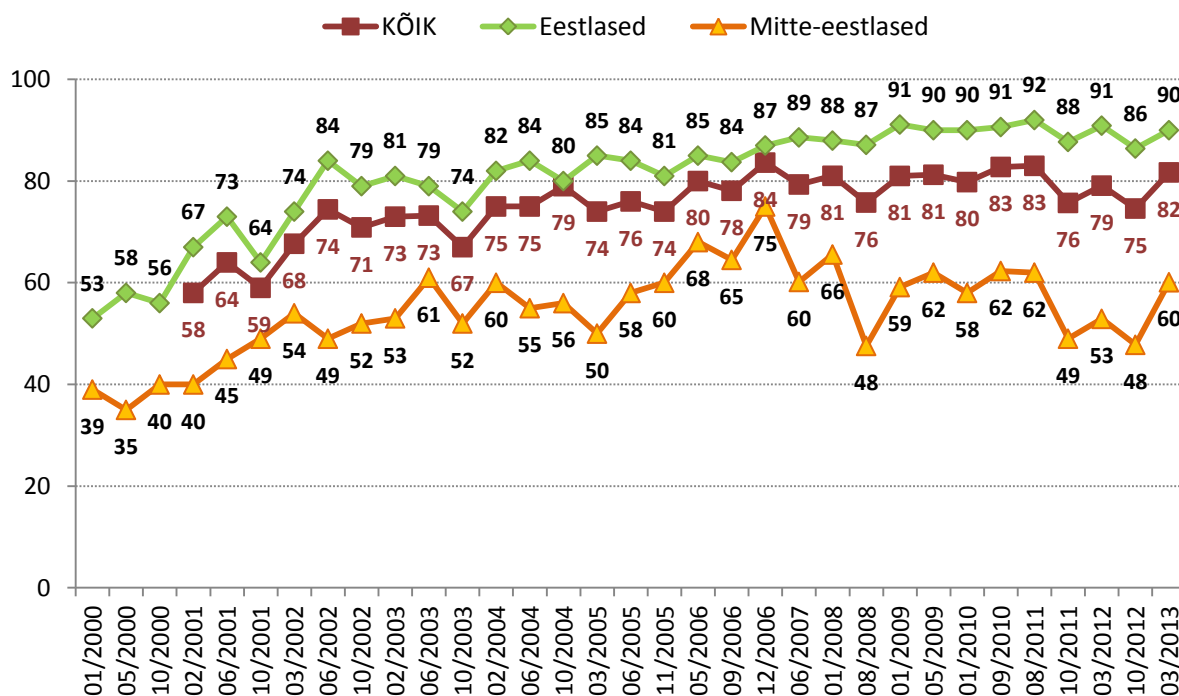
2.2. Kaitsestruktuurid

Kaitseväge, mis on Päästeteenistuse järel usaldusväärsuse pingereas 2. kohal, **usaldab 2013. aasta kevadel 82% Eesti elanikest** (Joonis 7). Nagu eelnevatelgi aastatel, püsib eestikeelse elanikkonna seas usaldusmäär märksa kõrgemal kui muukeelsete hulgas – kaitseväge usaldab täielikult või pigem usaldab 90% eestlastest ja 60% mitte-eestlastest.

Kui 2011. aasta sügisest kuni möödunud aasta sügiseni võis täheldada kaitseväge usaldusväärsuse langust, siis nüüd on usaldajate osakaal taas tõusnud 2011. aasta suvisele tasemele, seda nii eestikeelse, aga eeskätt muukeelse elanikkonna seas. Ühest põhjust selliseks dünaamikaks on keerukas välja tuua, ent kuivõrd enamike riigiinstitutsioonide usaldatavus kõigub nimetatud ajavahemikul sarnasel moel, siis võib tegemist olla üldise meelestatuse ja optimismitaseme muutumisega Eesti elanikkonnas – võimalik, et laiemast poliitilisest ja sotsiaalmajanduslikust kontekstist tulenevalt.

Vaadeldes kogu möödunud kümnendit, on eestlaste usaldus kaitseväge vastu olnud küllaltki stabiilsel tõusulainel, tõustes 2000. aasta algusest kokku enam kui 30 protsendi võrra ja püsid alates 2009. aastast 90% ligidal. Muukeelsete elanike seas valitses 2006. aasta lõpuni samuti tõusev trend, aga pärast seda on usaldusmäär olnud hüplik. Viimane suurem usalduse langus ilmnas mitte-eestlaste seas 2011. aasta oktoobris ja usaldusmäär püsis võrdlemisi madalana järgmise kahe uuringulaine vältel. Samasuunaline muutus, kuigi märksa väiksemas mahu, toimus samal ajal ka eestlaste seas.

Joonis 7. Kaitseväge usaldusväärsus 2000-2013; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

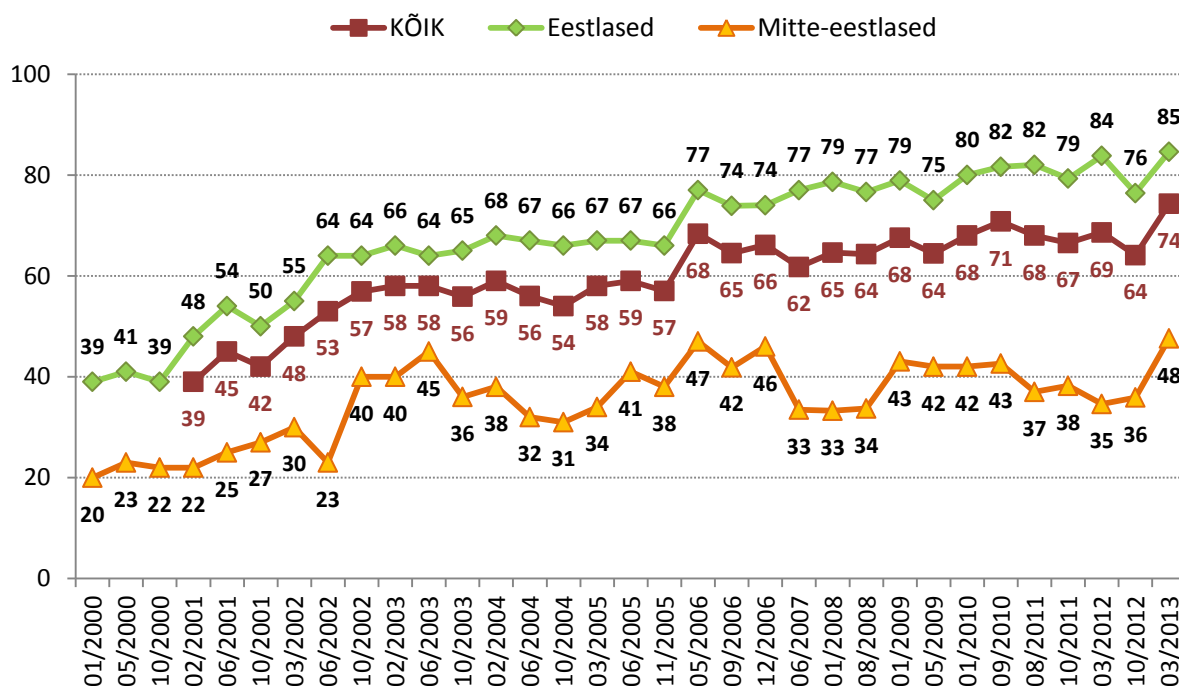

Sarnaselt varasematele aastatele on Kaitseliidu usaldusmäär kaitseväge omast madalam – Kaitseliitu usaldab 2013. aasta kevadel 74% Eesti elanikest (Joonis 8). Viimase paari aasta jooksul on Kaitseliitu usaldavate elanike osakaal jäänud 64-74% piirsesse, seejuures on sarnaselt kaitsevägele ja ka enamikele teistele riigiasutustele Kaitseliidu usaldusväärsus nüüd mõningase tagasilöögi järel taas tõusule pööranud. Viimati mõõdetud tulemus on koguni kõrgeim usaldusmäär viimase enam kui kümne aasta jooksul.

Siingi on usaldusväärsusele antud hinnangud eestlaste seas järjekindlalt kõrgemad kui muukeelsel elanikkonnal: käesolevas uuringus usaldab Kaitseliitu 85% eestlastest, muukeelsest elanikkonnast aga teeb seda 48%. Võrreldes eelmises uuringulaines saadud tulemustega on Kaitseliidu usaldusmäär paranenud nii eestikeelsete kui muukeelsete vastajate hulgas (eestlastel 9 protsendi võrra, mitte-eestlastel 12 protsendi võrra).

Pikemas perspektiivis on eestlaste usaldus Kaitseliidu vastu küllaltki stabiilselt tõusnud, kümnekonna aasta jooksul kokku rohkem kui 40 protsendipunkti võrra. Mitte-eestlaste usaldusnäitajad on üldjoontes samuti paranenud (tõustes 20% juurest 35-45% ligi), aga see aegrida sisaldab märksa enam kõikumisi.

Joonis 8. Kaitseliidu usaldusväärsus 2000-2013; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

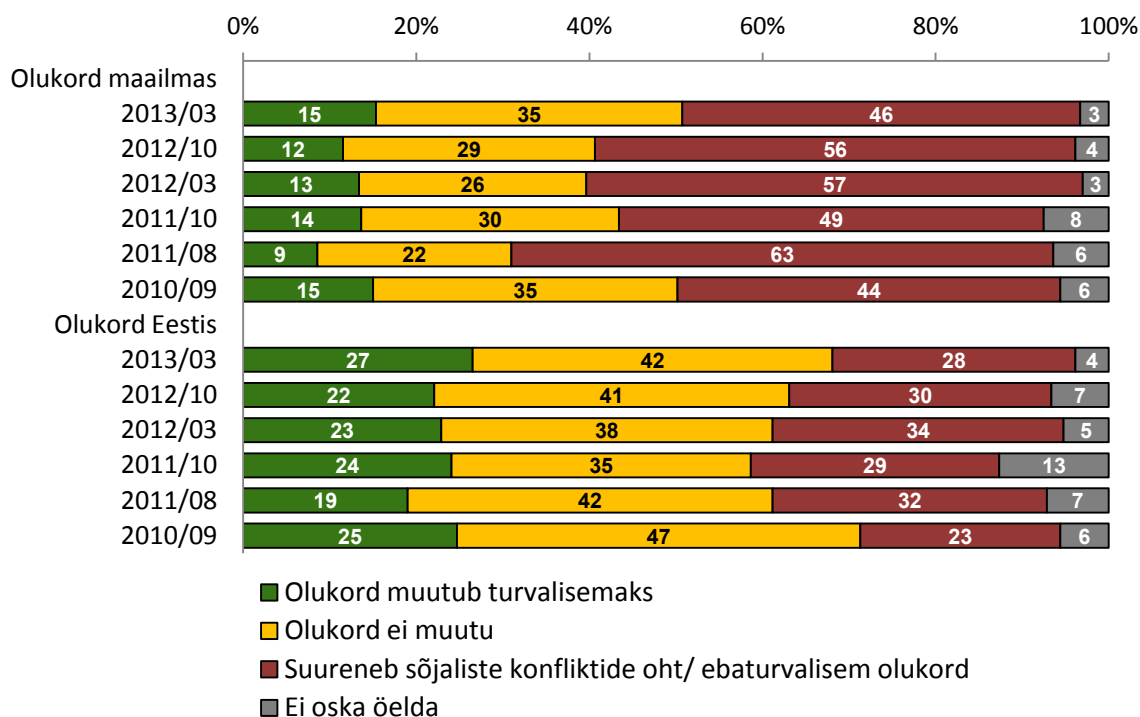
3. Julgeolek ning ohud

Kolmas peatükk annab ülevaate julgeolekut käsitlevatest küsimustest: milliseks prognoositakse eeloleval aastakümnel olukorda maailmas ja Eestis, milliseid ohtusid peavad elanikud lähemate aastate jooksul Eestis tõenäoliseks ning mis aitaks tagada Eesti riigi julgeolekut.

3.1. Julgeolek maailmas ning Eestis

2013. aasta kevadel on ligi pool (46%) Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast arvamusel, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus (Joonis 9). 15% usub, et maailm muutub eeloleval dekaadil turvalisemaks ja 35% arvab, et olukord püsib muutumatuna. **Eesti olukorda tajuvad vastajad mõnevõrra positiivsemana kui situatsiooni maailmas:** 27% arvates elavad Eesti elanikud kümne aasta pärast praegusest turvalisemates tingimustes, 42% hinnangul olukord ei muutu ja 28% kardab, et tingimused muutuvad ebaturvalisemaks. Võrreldes möödunud aasta sügisel toimunud küsitlusega on elanike ohutunne kahanenud – suuremat sõjaliste konfliktide ohtu maailmas pelgab 10% võrra ja ebaturvalisemat olukorda Eestis 2% võrra vähem inimesi kui poole aasta eest. Samal ajal on pisut enam nii neid vastajaid, kes usuvad, et turvalisus tõuseb, kui ka neid, kelle hinnangul püsib olukord muutumatuna.

Joonis 9. Olukord maailmas ja Eestis eeloleval aastakümnel* (%) N = kõik vastajad)

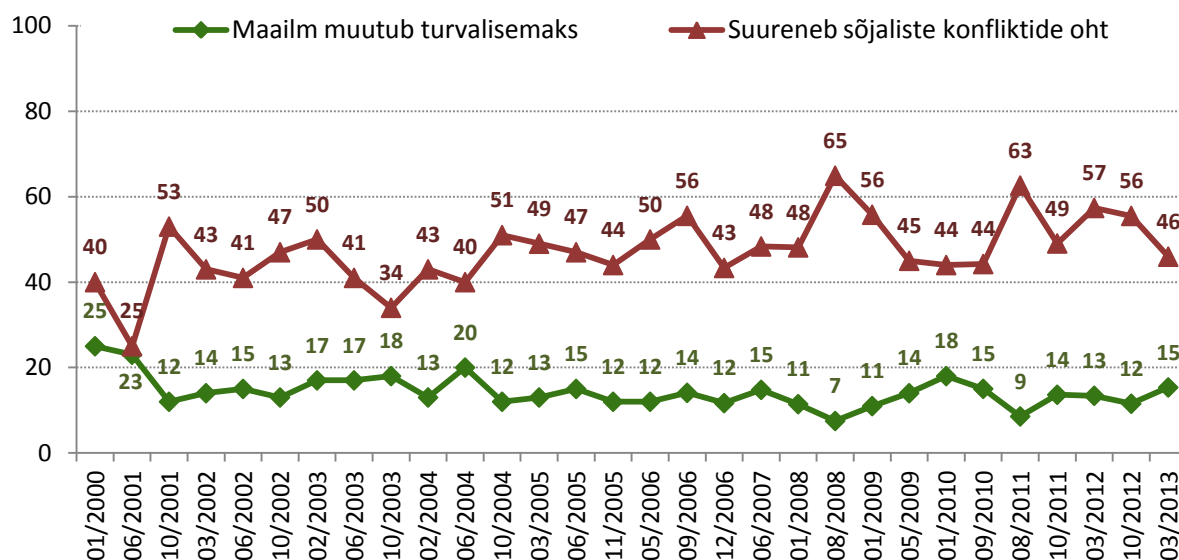
* Maailma ja Eesti olukorra kohta küsiti erinevas sõnastuses:

- Kuidas Te arvate, kas eeloleval aastakümnel muutub maailm turvalisemaks ja sõjaliste konfliktide oht väheneb või vastupidi, suureneb ebastabiilsus ja maailmas kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus?
- Mis Te arvate, milliseks kujuneb olukord Eestis? Kas Eesti elanikud elavad kümne aasta pärast praegusest turvalisemates või ebaturvalisemates [enne 2011/10: konfliktiohtlikumates] tingimustes?

Kohalikku olukorda hinnates usuvad eestlased muukeelsest elanikkonnast sagedamini turvalisemasse Eesti ühiskonda: praegusest turvalisemaid tingimusi prognoosib Eestile 29% eesti- ja 21% muukeelsetest vastajatest, eaturvalisemaid tingimusi aga vastavalt 28 ja 29 protsenti. Maailma olukorda hinnates on eestikeelsed vastajad muukeelsetest veidi pessimistlikumalt meelestatud: pool (49%) eestikeelsest elanikkonnast usub, et maailmas suureneb sõjaliste konfliktide oht, samas kui muukeelsete elanikke seas on vastav näitaja 37%.

Maailma olukorrale antud hinnangute pikemaajalisest võrdlusest ilmneb, et suuremat sõjaliste konfliktide ohtu kajastav näitaja on olnud kogu eelneva kümnendi vältel väga hüplik, kõikides 25-65 protsendi vahel (Joonis 10). Käesoleva uuringu tulemus, mille põhjal vaid 46% elanikest prognoosib eelolevaks aastakümneks sõjaliste konfliktide ohtu suurenemist maailmas, näitab, et Eesti elanike turvatunne on hetkel varasemast kõrgem. Selle põhjuseks võib ühelt poolt pidada üldise poliitilise ja sotsiaalmajandusliku olukorra stabiliseerumist Euroopas ja kaugemal ning teisalt asjaolu, et aktiivset sõjategevust puudutav pole viimastel kuudel olnud meediatähelepanu keskmes.

Joonis 10. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel; 2000-2013 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

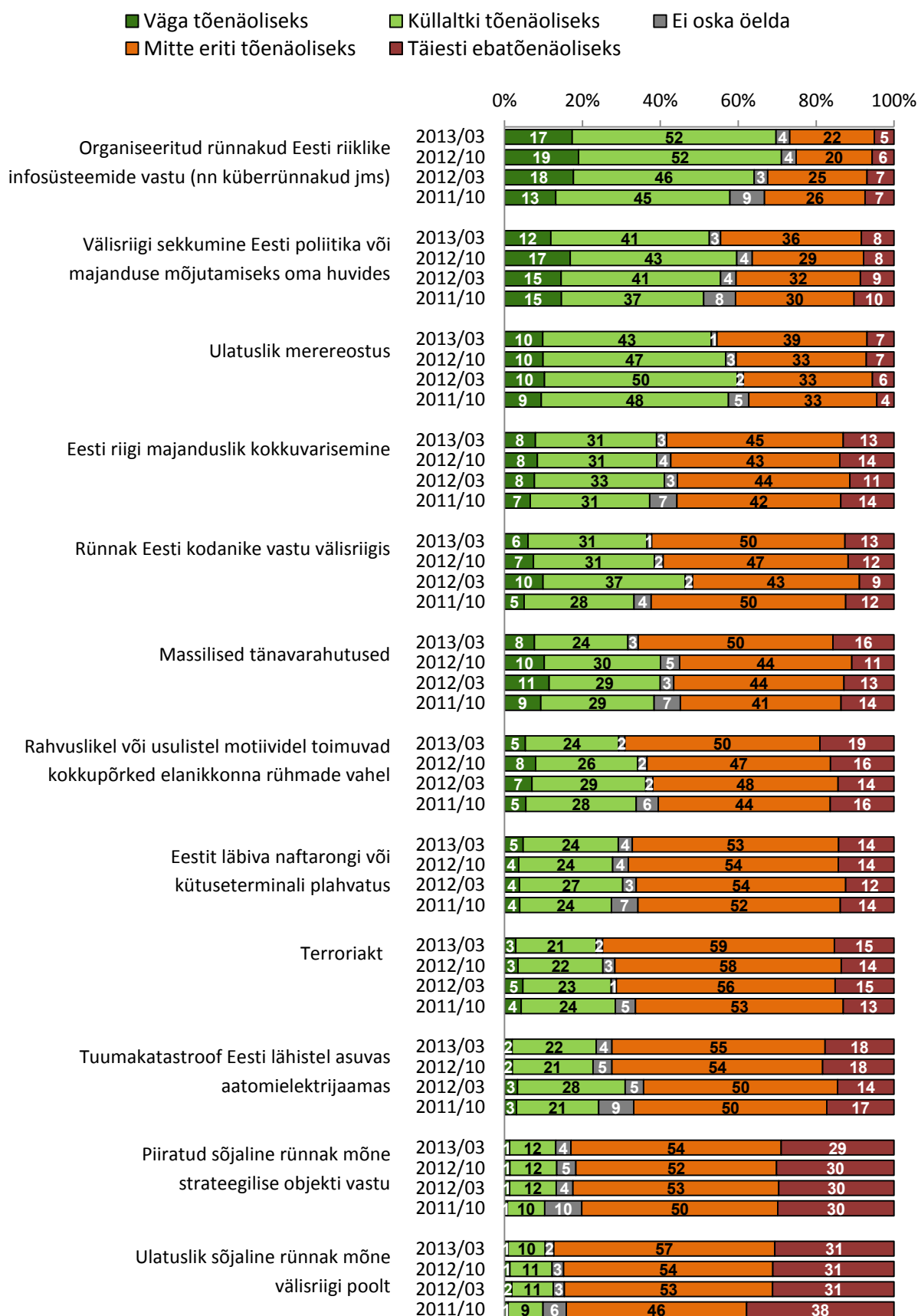
3.2. Ohud Eestile

Saamaks ülevaadet, millised on elanike arvates kõige tõenäolisemad ohud Eesti riigile, paluti vastajail hinnata 12 erineva võimaliku ohtu esinemise tõenäosust lähemate aastate jooksul. Valdava osa ohtude puhul leidis ohte ebatõenäoliseks pidavaid inimesi rohkem kui neid, kelle arvates võivad need Eestit lähiaastail ähvardada (Joonis 11). Siiski ilmses kolm aspekti, mille puhul enam kui pooled vastanuist pidasid seda Eestis lähemate aastate jooksul väga või küllaltki tõenäoliseks ohuks: 70% elanike arvates võib toimuda organiseeritud rünnak Eesti riiklike infosüsteemide vastu (**nn küberrünnak**), 53% hinnangul võib mõni **välisriik sekkuda Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides** ning samuti 53% arvates võib riiki tabada **ulatuslik merereostus**.

Teiste võimalike ohtude puhul peetakse nende esinemistõenäosust väiksemaks: rünnak Eesti kodanike vastu välisriigis on väga või küllaltki tõenäoline 39%, massilised tänavarahutused 37%, Eesti riigi majanduslik kokkuvarisemine 32%, rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvad kokkupõrked elanikkonna rühmade vahel 29%, Eestit läbiva naftarongi või kütuseterminali plahvatus 29%, terroriakt 24% ning tuumakatastroof Eesti lähistel asuvas aatomielektrejaamas samuti 24% elanike arvates. Kõige ebatõenäolisemad on vastajate hinnangul sõjalised rünnakud: nii piiratud sõjaline rünnak mõne strateegilise objekti vastu kui ka ulatuslik sõjaline rünnak mõne välisriigi poolt on tõenäoline 10-13% inimeste sõnul.

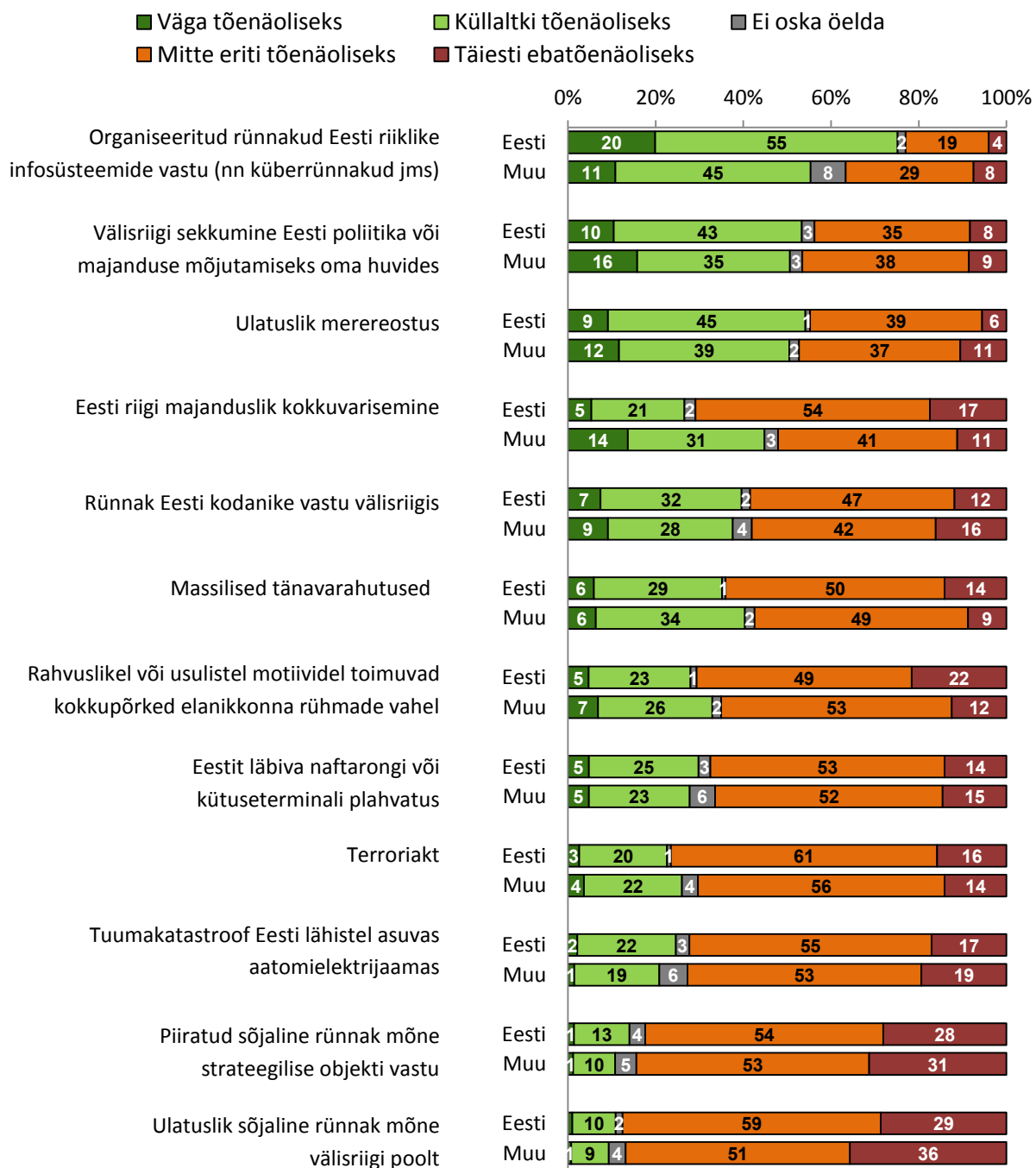
Suurim muutus elanike hinnangutes võrreldes eelmise uuringulainega puudutab Eesti riigi majanduslikku kokkuvarisemist ja ohtu, et mõni välisriik mõjutaks Eesti poliitikat või majandust oma huvides. Poole aastaga on nende inimeste hulk, kes peavad Eesti majanduslikku kokkuvarisemist tõenäoliseks, vähenenud 8% võrra (2011. aasta oktoobris 40%, 2013. aasta märtsis 32%). Neid inimesi, kelle meelest on tõenäoline, et mõni välisriik sekkuks Eesti majandusse või poliitikasse, et seda oma huvides mõjutada, on vähenenud 7% võrra (2011. aasta oktoobris 60%, 2013. aasta märtsis 53%). See annab kinnitust juba eelpool mainitule, et Eesti elanikkonna usk poliitilise ja sotsiaalmajandusliku olukorra stabiliseerumisse on taastumas.

Ka enamike teiste ohtude esinemise tõenäosust peetakse nüüd veidi väiksemaks kui poole aasta eest: 5% võrra vähem inimesi usub, et leiab aset usuline või rahvuseline kokkupõrge, 4% võrra vähem inimesi pelgab ulatuslikku merereostust ning 1-2% võrra vähem on inimesi, kelle meelest on tõenäolised massilised tänavarahutused, ulatuslik sõjaline rünnak või terroriakt. Ülejäänud ohtude tõenäosuse hindamisel suuri muutusi ei ole toimunud.

Joonis 11. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul (%) (N = kõik vastajad)

Tulemusi vastajate **peamise suhtluskeele alusel vaadeldes ilmnevad suurimad erinevused nn küberrünnakute ja riigi majandusliku kokkuvarisemise ohu tajumises** (Joonis 12). Küberrünnakute ohtu peavad eestikeelsed vastajad märksa tõenäolisemaks kui muukeelsed (vastavalt 75% ja 55%). Koguni 8% muukeelsetest ei oska küberrünnaku tõenäosust Eestile hinnata, mis viitab keelegruppide erinevale informeeritusele antud küsimuses ja erineva infovälja kasutamisele.

Joonis 12. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

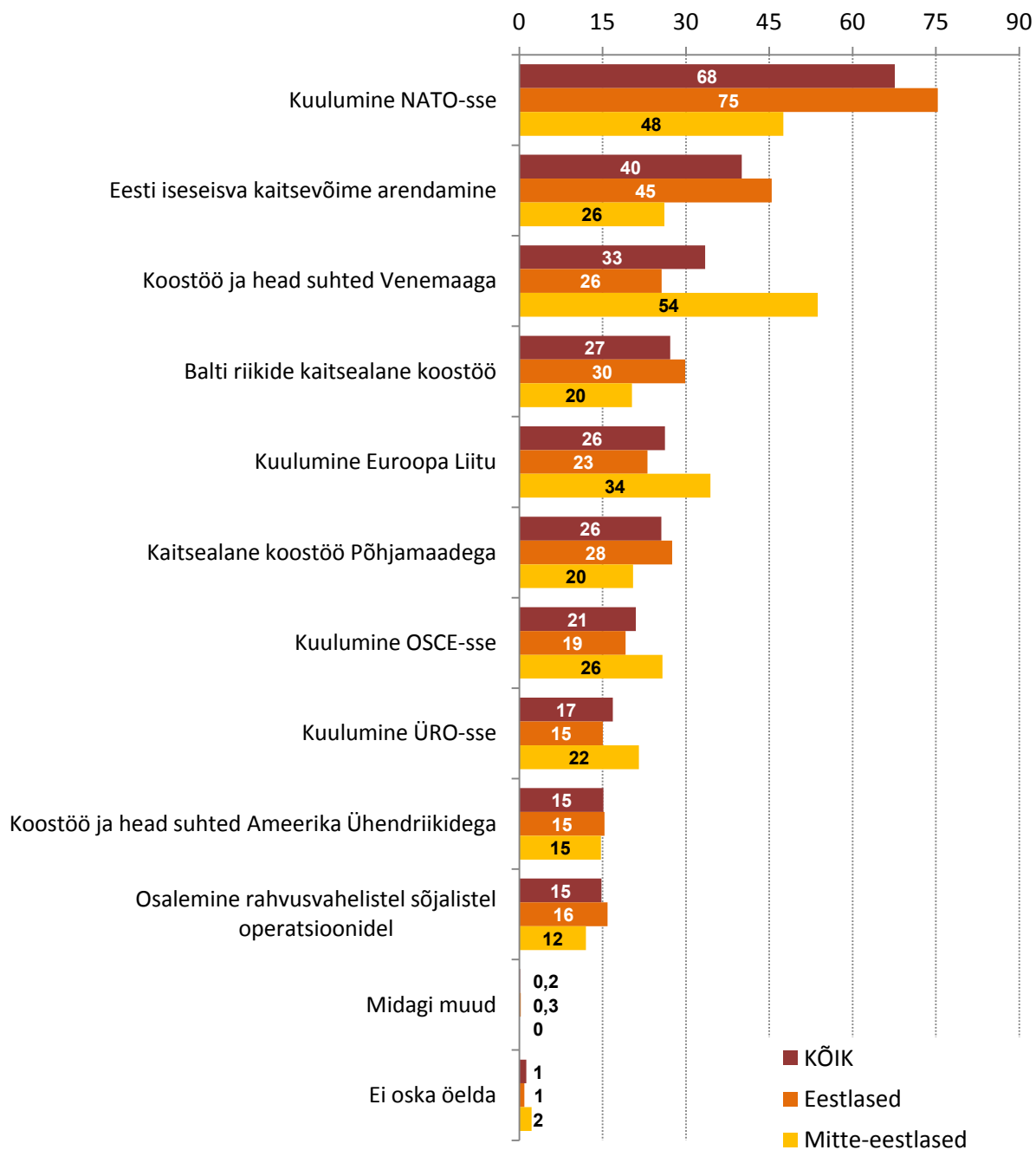
Eesti riigi majanduslikku kokkuvarisemist lähiaastate jooksul pelgavad aga ennekõike muukeelsed elanikud (45%, eestikeelsetest 27%). Lisaks peavad mitte-eestlased eestlastest tõenäolisemaks massilisi tänavarahutusi (40% vs 35%) ning rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvaid kokkupõrkeid elanikkonna rühmade vahel (33% vs 28%). Eestikeelsed elanikud seevastu peavad mitte-eestlastest veidi sagedamini tõenäoliseks tuumakatastroofi mõnes Eesti lähisel asuvas aatomielektrijas (25% vs 21%) ja ulatuslikku merereostust (54% vs 51%). Ka sõjaliste rünnakute ohtu hindab eestikeelne vastajaskond veidi tõenäolisemaks kui muukeelne.

3.3. Julgeoleku tagatised

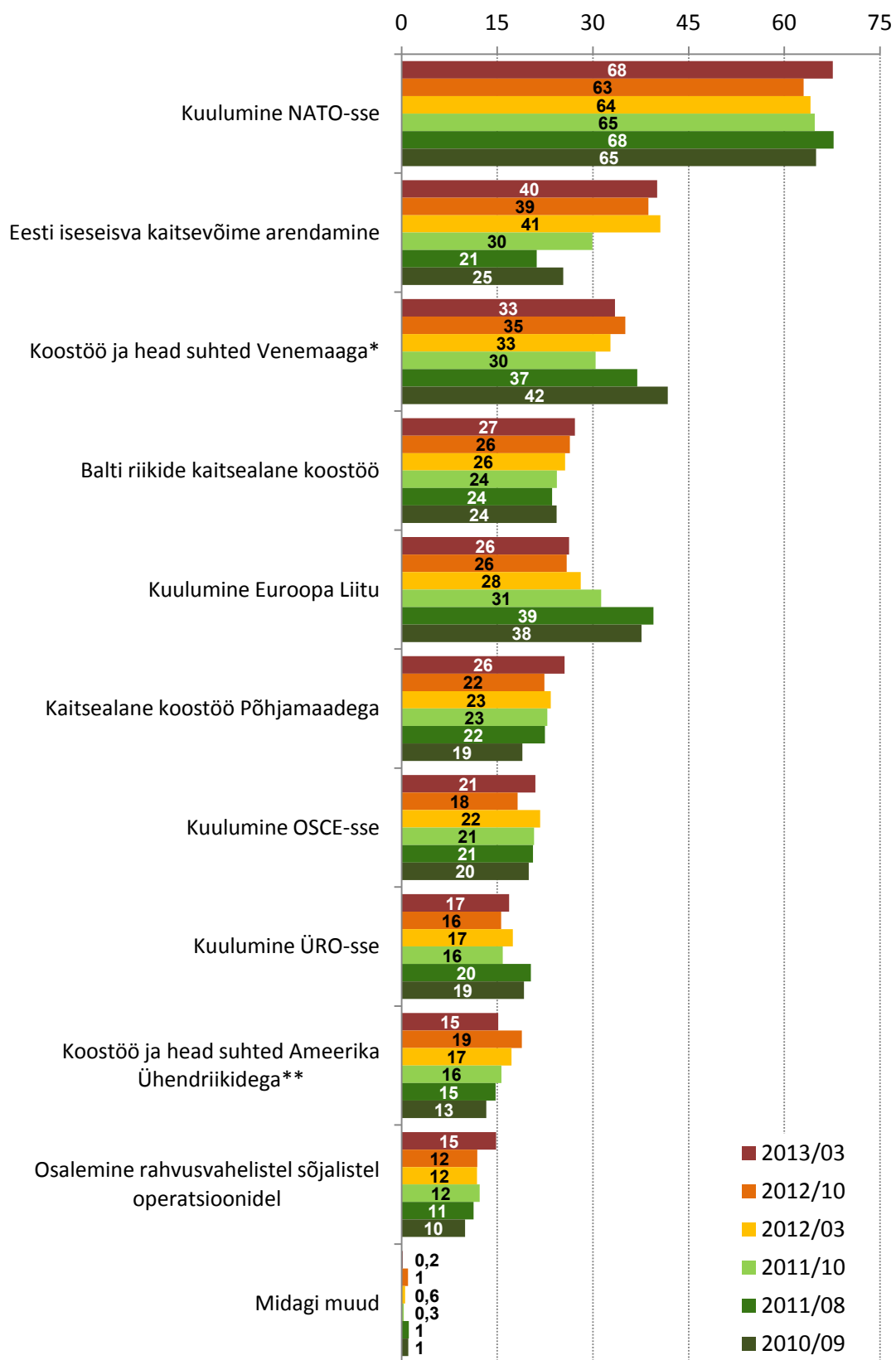
Sarnaselt varasematele uuringutele paluti vastajail nimetada kuni kolm olulisemat tegurit, mis tagavad nende arvates Eesti riigile suurima julgeoleku. Nagu ka eelmises uuringulaines, peavad **Eesti elanikud nüüdki riigi peamiseks julgeolekutagatiseks NATO-sse kuulumist** – seda nimetab ühe olulise tegurina enam kui 2/3 vastajaist (68%) (Joonis 13). Olulisuselt teisel kohal on vastajate hinnangul Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine, mida mainib ühena peamistest julgeolekutagatistest 40% eestimaalastest. Sellele järgnevad koostöö ja head suhted Venemaaga (33%), Balti riikide kaitsealane koostöö (27%), Euroopa Liitu kuulumine (26%), kaitsealane koostöö Põhjamaadega (26%), Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni kuulumine (21%), kuulumine ÜRO-sse (17%), koostöö ja head suhted Ameerika Ühendriikidega (15%) ning viimaks osalemine rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel (15%).

Siingi lähevad eesti- ja muukeelsete elanike arvamused selgelt lahku. **Eestikeelsete vastajate jaoks on NATO-sse kuulumine selgelt olulisim** tegur (75% mainib seda ühena kolmest olulisest julgeoleku tagatisest; muukeelsetest elanikest vaid 48%), **muukeelsed elanikud aga näevad peamise julgeolekugarantiina koostöös ja häid suhteid Venemaaga** (54%; eestikeelsetest 26%). Olulisuselt teiseks julgeolekut tagavaks teguriks peavad eestikeelsed elanikud Eesti iseseisva kaitsevõime arendamist (45%; muukeelsetest 26%); mitte-eestlaste jaoks asetub teisele kohale kuulumine NATO-sse. Eestlastega võrreldes märksa sagedamini peavad muukeelsed elanikud julgeoleku tagamisel oluliseks Eesti kuulumist Euroopa Liitu (34% vs 23%), aga ka Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (26% vs 19%) ja ÜRO-sse (22% vs 15%). Eestlased seevastu tähtsustavad muukeelsetest enam kaitsealast koostööd Balti riikidega (30% vs 20%) ja Põhjamaadega (28% vs 20%). Koostööd Ameerika Ühendriikidega tähtsustavad eesti- ja muukeelsed elanikud sarnaselt (mõlemad 15%), nagu ka rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist (eestlased 16%, muulased 12%).

Joonis 13. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat); eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

Joonis 14 annab ülevaate tajutud julgeolekutagatistest viimase kuue uuringulaine põhjal. Jooniselt ilmneb, et viimase kolme aasta jooksul on Eesti julgeolekust rääkides **vähenenud Euroopa Liidu rolli mainimine** ning neljas viimases uuringus on peetud **varasemast enam oluliseks Eesti iseseisva kaitsevõime arendamist**. Võrreldes eelmise uuringulainega on sel korral enim tõusnud nende inimeste osakaal, kes peavad NATO-sse kuulumist üheks suuremaks julgeolekugarantiiks (5% võrra), seda eeskätt mitte-eestlaste suhtumise muutumise tõttu (2012. aasta oktoobris nimetas ühena olulistest julgeolekutagatistest 34%, nüüd 48%).

Joonis 14. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat); 2010-2013 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

* Enne 2012/03 oli sõnastus: „Koostöö ja heanaaberlikud suhted Venemaaga“.

** Enne 2012/03 oli sõnastus: „Head suhted Ameerika Ühendriikidega“.

4. Eesti elanikkonna kaitsetahe

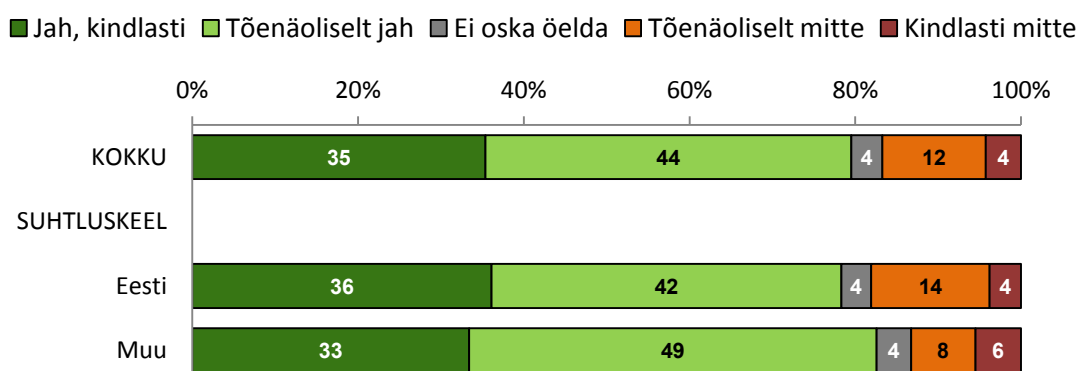
Neljas peatükk käsitleb Eesti elanikkonna kaitsetaht: esmalt kajastatakse suhtumist aktiivsesse kaitsetegevusse nii riigi kui indiviidi tasandil, seejärel soovi kallaletungi korral Eestist lahkuda ning viimaks elanike informeeritust sellest, kuidas võimaliku kallaletungi korral Eestit kaitsta.

4.1. Suhtumine aktiivsesse kaitsetegevusse

Elanike suhtumist aktiivsesse kaitsetegevusse kaardistati sarnaselt varasemale läbi kahe erineva küsimuse: „Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?” ja „Kui Eestile tungitaks kallale, kas oleksite valmis oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses?”. Neist esimene mõõdab hoiakuid Eesti relvastatud kaitsevajaduse suhtes ja teine elanike endi valmisolekut kaitsetegevusse panustada.

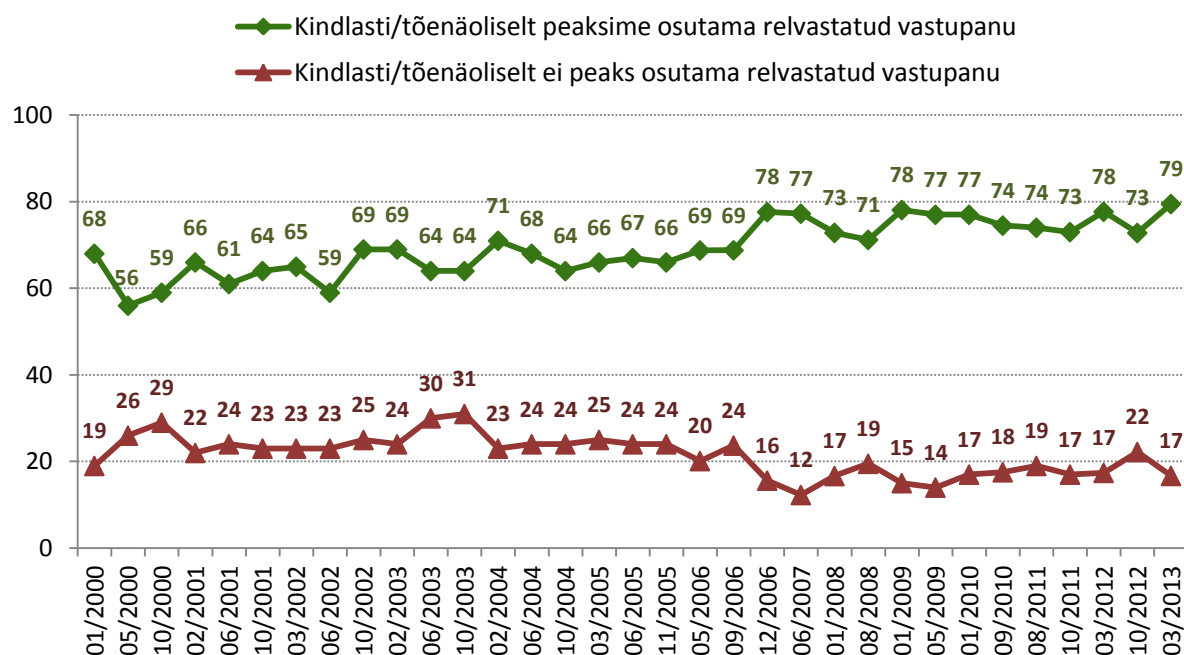
Relvastatud vastupanu osutamist peab võõrriigi rünnaku korral kindlasti vajalikuks 35% ja tõenäoliselt vajalikuks 44% elanikest (Joonis 15). Seega **kokku soosib sõjalise vastupanu osutamist 79%, mittevajalikuks peab seda aga 17% Eesti elanikkonnast**. Eestikeelsed vastajad peavad relvastatud vastupanu endiselt pisut vajalikumaks kui mitte-eestlased (kindlasti vajalik 36% eesti- ja 33% muukeelsete elanike arvates), ent vahe on varasemaga võrreldes vähenenud. Lisaks kalduvad relvastatud vastupanu osutamist keskmisest sagedamini kindlasti vajalikuks pidama ka meessoost vastajad (41%, naistest 31%) ja noorim vanuserühm (46% 15-19-aastastest).

Joonis 15. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik (%) (N = kõik vastajad)

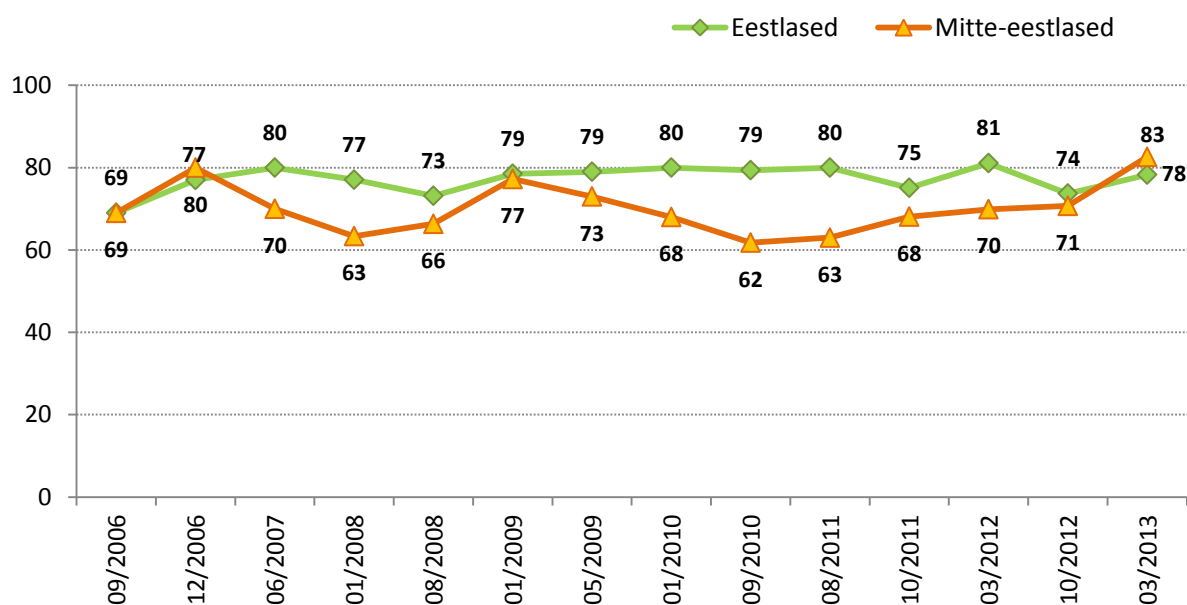
Võrreldes 2012. aasta sügisel toimunud uuringuga on relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks pidavate inimeste osakaal tõusnud 2012. aasta kevade tasemele (Joonis 16). Võimalik, et see on seletatav asjaoluga, et kevadised uuringulained on mõjutatud iga-aastasest veebruarikuise vabariigi aastapäeva tähistamisest (vt ka sarnane tõus 2012. aasta märtsis). Kogu kümneaastast uuringuperioodi vaadeldes võib täheldada, et relvastatud vastupanu soosivate elanike osakaal on pikamööda, ent järjekindlalt tõusnud.

Joonis 16. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik; 2000-2013 võrdlus* (%; N = kõik vastajad)

* Alates 2011/10 uuringulainest on kasutusel täiendatud küsimuse sõnastus, kuhu on lisatud „sõltumata ründajast”: Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?

Joonis 17. Rünnaku korral relvastatud vastupanu osutamise pooldajate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2013* (kindlasti ja tõenäoliselt relvastatud vastupanu vajalikuks pidajate %; N = kõik vastajad)

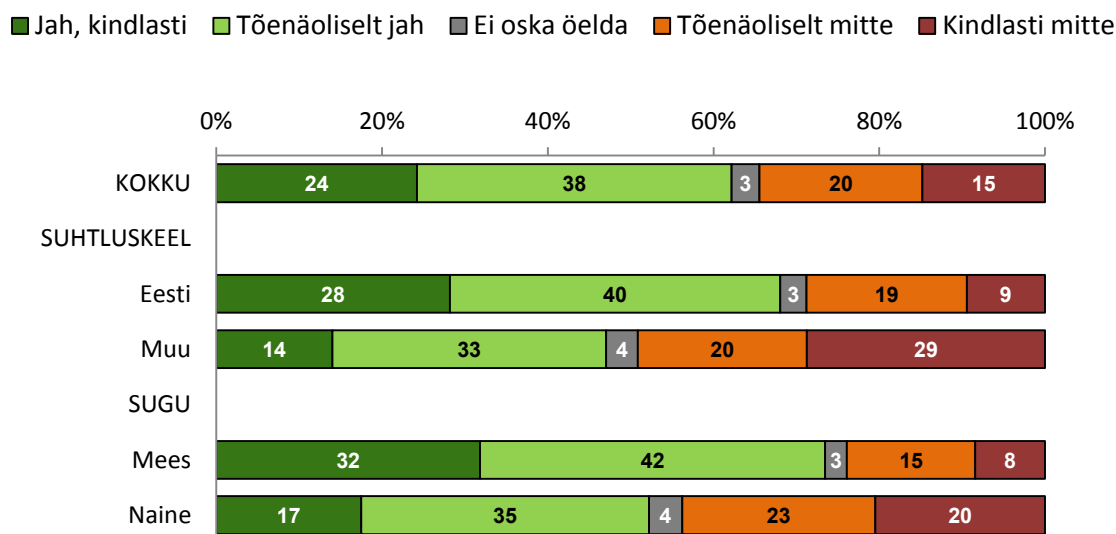
* Alates 2011/10 uuringulainest on kasutusel täiendatud küsimuse sõnastus, kuhu on lisatud „sõltumata ründajast”: Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?

Joonis 17 kajastab relvastatud vastupanu osutamist pooldavate hoiakute osakaalu eesti- ja muukeelsete elanike seas perioodil 2006-2013. Viimase paari aasta jooksul on eesti- ja muukeelsete elanike hinnangud antud küsimuses üksteisele üha enam lähemale nihkunud ning käesolevas uuringulaines on mitte-eestlaste seas koguni pisut rohkem relvastatud vastupanu soosijaid kui eestlaste seas (83% vs 78%). Tõsi, erinevus jääb valimivea piirimaile, samuti on mitte-eestlaste seas eestlastest vähem neid, kelle meelest Eesti kindlasti peaks relvastatud vastupanu osutama ja enam neid, kes leiavad, et seda peaks tõenäoliselt tegema. Siiski on ilmne, et eesti- ja muukeelsete elanike hoiakud antud küsimuses on praegu väga sarnased, nagu need on olnud ka näiteks 2006. aastal ja 2009. aasta alguses. See dünaamika näib käsikäes käivat muukeelsete usaldusmääraga Kaitseväge suhtes, mis on nimetatud ajahetkedel samuti ülespoole hüpanud.

Jätkuvalt on **elanike valmisolek isiklikult kaitsetegevuses osaleda madalam kui riigi tasandil relvastatud kaitsetegevust soosivate inimeste osakaal**. Kui riigi tasandil peab relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks 79%, siis ise oleks valmis oma võimete ja oskuste kohaselt kaitsetegevuses osalema 62% elanikest (Joonis 18). Täpsemalt oleks 24% Eesti elanikkonnast kindlasti ja 38% tõenäoliselt valmis kaitsetegevuses osalema. Vastupidisel seisukohal on ligikaudu kolmandik vastanuist – 15% ei oleks kindlasti ja 20% tõenäoliselt ei oleks valmis kaitsetegevusse panustama. Oma valmisolekut ei oska hinnata 3% elanikest.

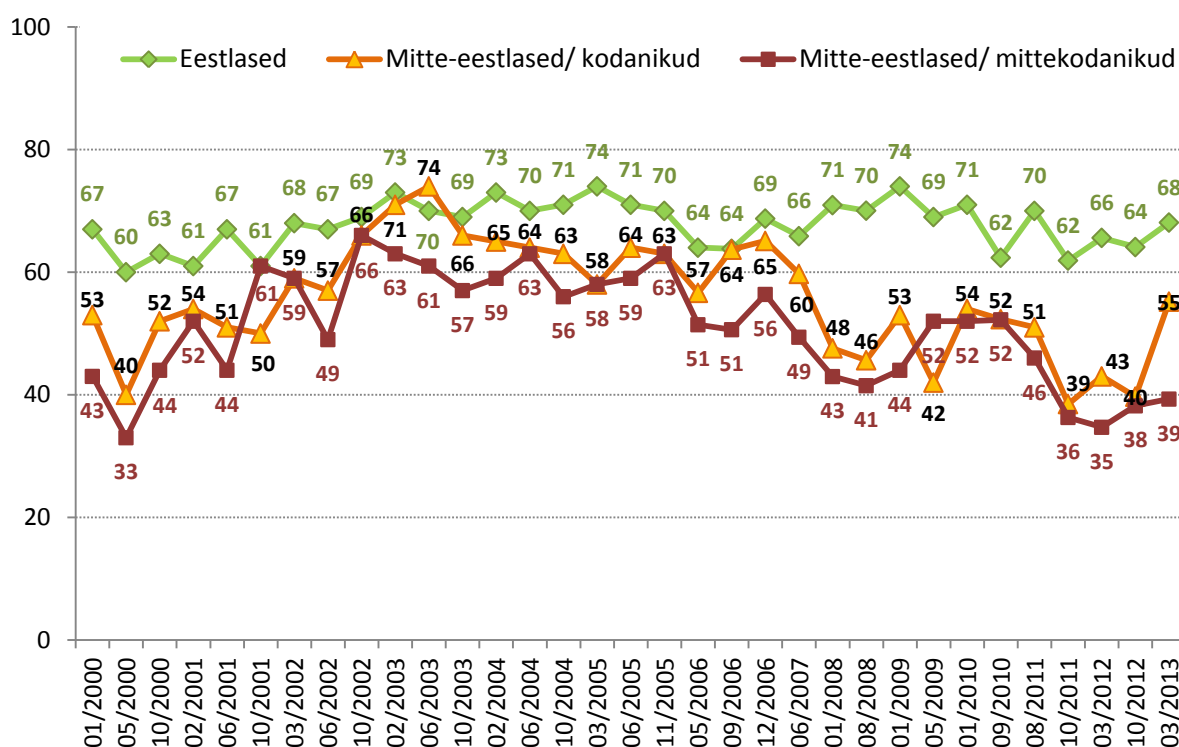
Siin lähevad eesti- ja muukeelsete elanike hoiakud üsna selgelt lahku. Kui riiklikul tasandil peavad muukeelsed elanikud relvastatud kaitsetegevust vägagi vajalikuks (83%), siis **valmisolek oma võimete ja oskuste kohaselt ise kaitsetegevuses osaleda on muukeelsel elanikkonnal tunduvalt madalam** – eestlastest oleks valmis kaitsetegevuses osalema 68%, mitte-eestlastest aga ainult 47%. Ühtlasi on muukeelsete seas märksa enam neid, kes kindlasti ei oleks nõus ise kaitsetegevuses osalema (29% vs 9%). Meeste kaitsevalmidus on kõrgem kui naistel (vastavalt 74% ja 52%), keskmisest kõrgem on see ka noortel (70% 15-19-aastastest).

Joonis 18. Valmisolek osaleda kaitsetegevuses, kui Eestile tungitaks kallale (%) (N = kõik vastajad)

Kui vaadelda kaitsevalmiduse ajalist muutumist rahvuse ja kodakondsuse lõikes, siis ilmneb, et aastal 2006 oli Eesti kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsetahe võrreldaval tasemel eestlaste kaitsetahtega, aga pärast Pronksiöö sündmusi 2007. aastal langes nii Eesti kodakondsusega kui ka määratlemata kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsevalmidus märgatavalt (Joonis 19). Hiljutisi muutusi ilmestab kõige enam see, et kui 2011. aasta oktoobris ilmnis üldine järsk kaitsevalmiduse vähenemine, siis mitte-eestlastest kodanike seas on see nüüdseks taas tõusnud, mitte küll Pronksiöö-eelsele, aga 2010. aasta tasemele. Jätkuvalt madal on samas mitte-eestlastest mittekodanike valmidus kaitsetegevuses osalemiseks.

Joonis 19. Kallaletungi korral kaitsetegevuses osalemiseks valmis olevate elanike osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2013 (kindlasti ja tõenäoliselt osalemiseks valmis olijate %; N = kõik vastajad)

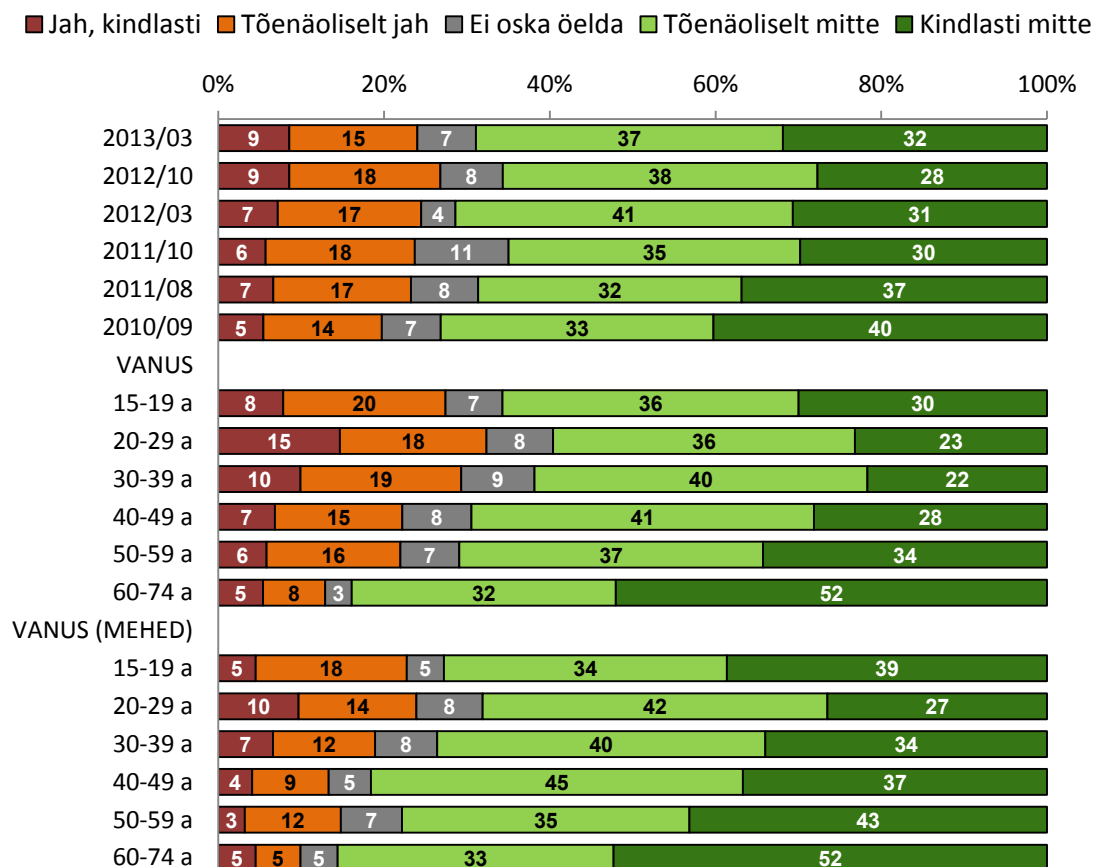

4.2. Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda

Uuringu tulemustest selgub, et juhul, kui Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist üle neljandiku eestimaalastest: 9% püüaks enda hinnangul taolises olukorras kindlasti lahkuda ja 15% teeks seda tõenäoliselt (Joonis 20). Vastupidisel arvamusel on veidi enam kui 2/3 elanikest: 32% kindlasti ei püüaks ja 37% tõenäoliselt ei püüaks ohuolukorras Eestist lahkuda. Seisukohta ei oska selles küsimuses võtta 7% vastajaist. Kahe viimase uuringulaine võrdlusest selgub, et varasemast veidi väiksem on nende elanike osakaal, kes püüaks kallaletungi korral Eestist lahkuda (2012. aasta oktoobris 27%, 2013. aasta märtsis 24%). Samavõrra rohkem on inimesi, kes ütlevad, et kindlasti ei lahkuks ohu korral Eestist (2012. aasta oktoobris 28%, 2013. aasta märtsis 32%).

Vaadeldes tulemusi vanusegruppide lõikes ilmneb, et alla 50-aastased elanikud lahkuksid Eestist kallaletungi korral märksa tõenäolisemalt kui vanemad inimesed. Ohuolukorras lahkuksid riigist suurema tõenäosusega need inimesed, kellel on lapsed (21% neist, kel ei ole lapsi ja 30% neist, kel on lapsed), kõrgharitud (29% kõrgharitute ja 21% põhiharitute), samuti naised (31% naistest ja 17% meestest). Võrreldes eelmise uuringulainega on nüüd 7% võrra vähem mehi, kes ohuolukorras Eestist lahkuks.

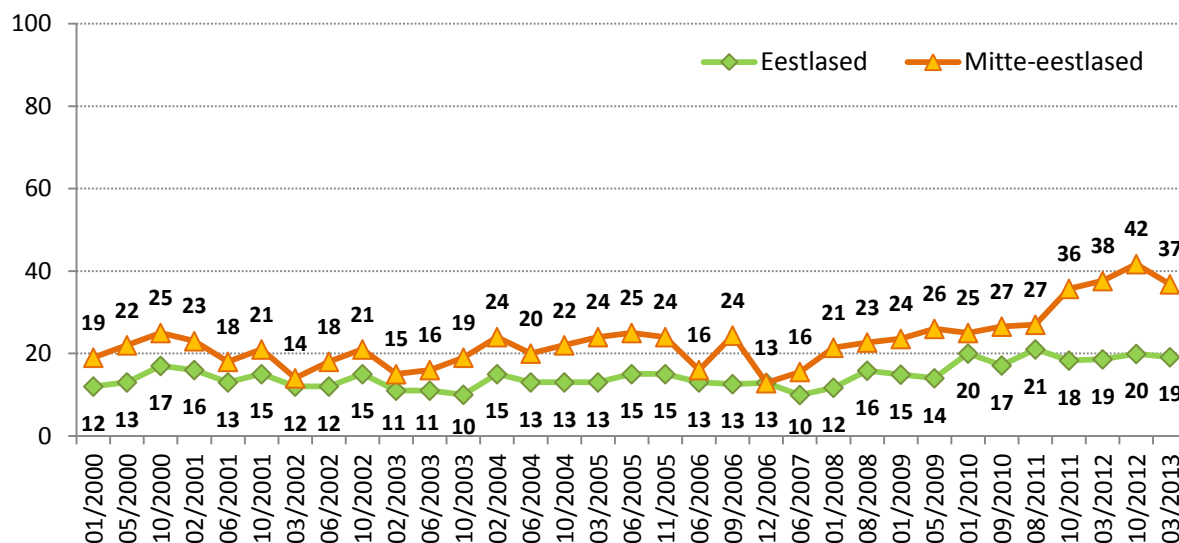
Joonis 20. Eestist lahkumise tõenäosus, juhul kui Eestile tungitaks kallale (%; N = kõik vastajad)

Muukeelsete elanike soov sõjaohu korral Eestist lahkuda on valdavalt olnud suurem kui eestlastel (Joonis 21) ja seda ka sel korral. Kallaletungi korral püüaks enda hinnangul Eestist lahkuda 19% eestlastest ja 37% mitte-eestlastest. Võrreldes eelmise uuringulainega on nende mitte-eestlaste hulk, kes oma sõnutsi ohu korral riigist lahkuks, siiski mõnevõrra väiksem (2012. aasta oktoobris 42%, 2013. aasta märtsis 37%). Eestlaste suhtumises suuri muutusi pole toimunud.

Inimesi, kes sõjaohu olukorras kindlasti Eestist lahkuda püüaks, on eestikeelsete vastajate seas 5%, muu keeletaustaga inimeste hulgas aga koguni 17%. Muukeelsete vastajate suuremat lahkumissoovi võivad mõjutada nõrgemad sidemed Eesti riigiga ja ka praktilised põhjused – näiteks on välisriigis sugulasi, kelle juurde on vajadusel võimalik minna.

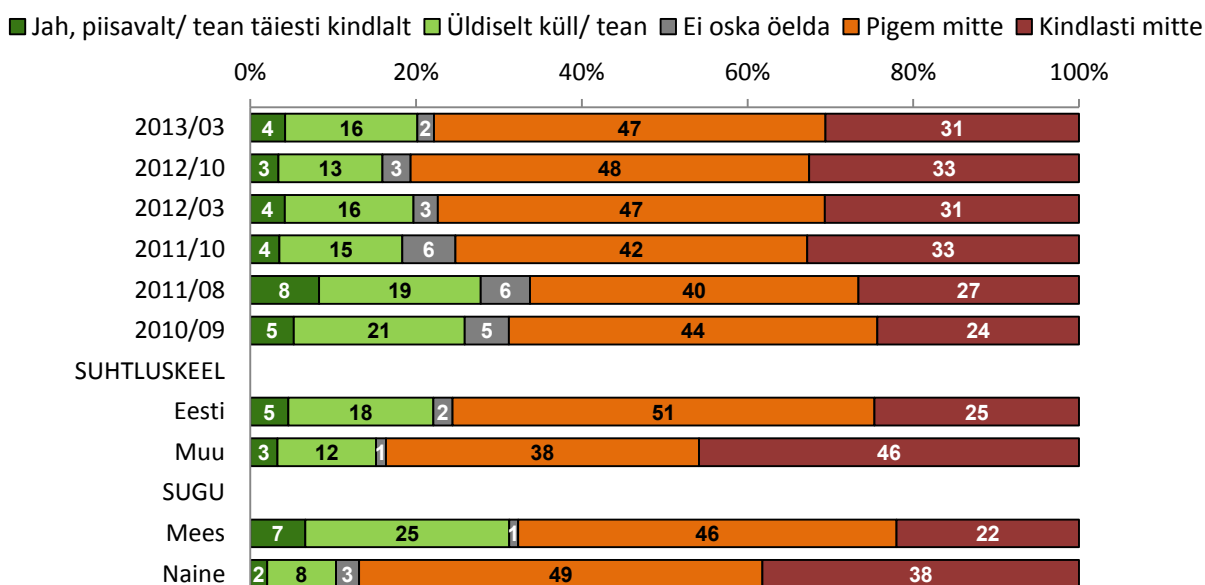
Joonis 21. Kallaletungi korral Eestist lahkuda soovijate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2013 (kindlasti ja tõenäoliselt lahkuda püüdjate %; N = kõik vastajad)

4.3. Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral

Elanike teadlikkusest ülevaate saamiseks paluti vastajail öelda, kas nad on endi hinnangul piisavalt informeeritud sellest, mida teha Eesti kaitseks, juhul kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung. Tulemused näitavad, et **elanikud hindavad oma oskust võimaliku kallaletungi korral käituda küllaltki madalalt**: vaid iga viies inimene (20%) teaks, mida ta saaks taolises olukorras riigi kaitsmiseks teha, 78% aga ei ole sellest informeeritud (31% kindlasti ei teaks ja 47% pigem ei teaks, mida teha) (Joonis 22).

Joonis 22. Informeeritus sellest, mida saaks teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung (%; N = kõik vastajad)

Neljas viimases uuringulaines on ohuolukorras käitumisest teadlike elanike osakaal olnud varasemast väiksem, jäädes 16-20 protsendi piirsesse. Sarnaselt varasemale hindavad mehed oma informeeritust paremaks kui naised (31% vs 10%) ja eestlased paremaks kui muukeelsed vastajad (22% vs 15%). Vanuse lõikes hindavad oma informeeritust keskmisest kõrgeimaks 15-19-aastased (27%) ja 40-49-aastased inimesed (26%), hariduse lõikes olulisi erinevusi ei ilmne.

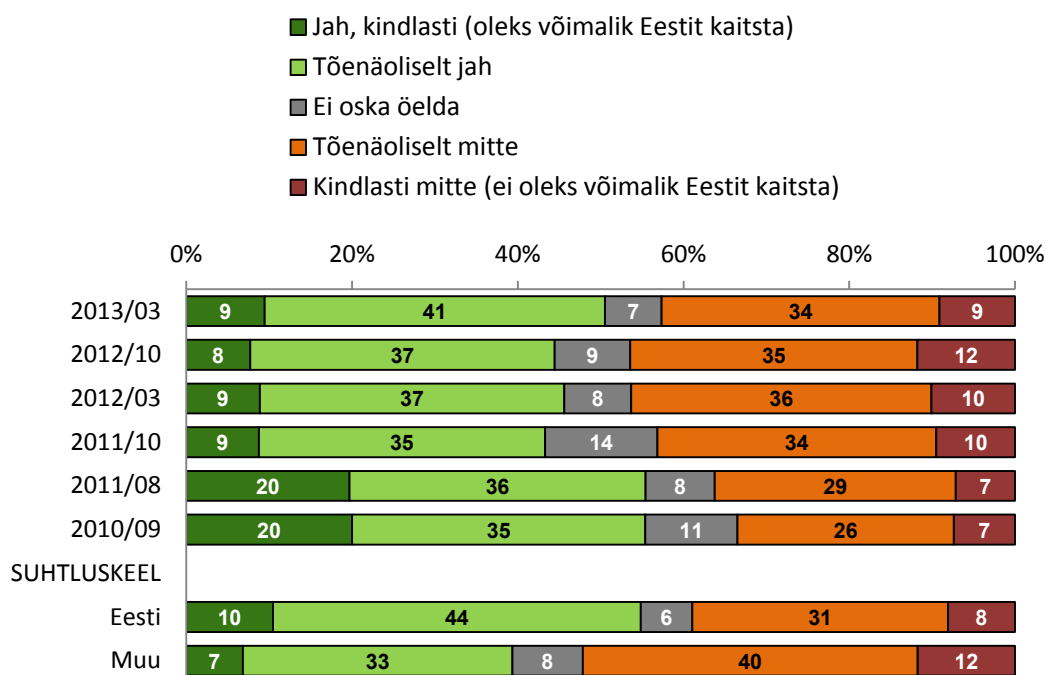
5. Eesti kaitsevõime

Viies peatükk kajastab elanike hoiakuid seoses Eesti kaitsevõime, kaitsekulutuste mahu ja riigi tegevusega riigikaitse arendamisel, samuti suhtumist riigikaitse uude arengukavasse.

5.1. Hinnang Eesti kaitsevõimele

Hindamaks elanike usku Eesti riigi kaitsevõimesse, paluti vastajail öelda, kas nende arvates oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni. Vastused jagunevad laias laastus pooleks: **51% elanikest leiab, et Eesti kaitsmine oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik, 43% ei pea seda võimalikuks.** 7% ei oska küsimuses seisukohta võtta (Joonis 23).

Joonis 23. Hinnang Eesti kaitsevõimele võõrriigi relvastatud kallaletungi korral* (%; N = kõik vastajad)

* Alates 2011/10 uuringulainest on kasutusel täiendatud küsimuse sõnastus, kuhu on lisatud „kuni liitlaste abi saabumiseni“: Kuidas Teile tundub, kas võõrriigi relvastatud kallaletungi korral oleks võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni?

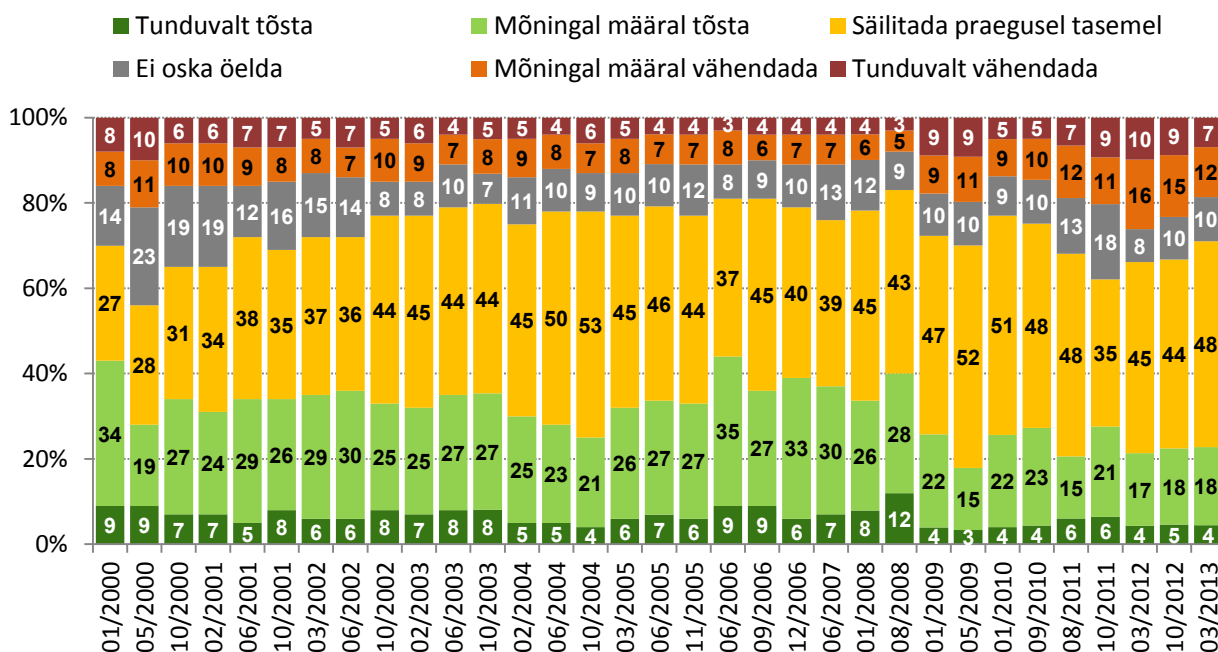
Kuna alates 2011/10 uuringulainest on hakatud kasutama täiendatud sõnastuses küsimust (st lisatud juurde fraas „kuni liitlaste abi saabumiseni“), siis peab ajalisi muutuseid jälgides silmas pidama, et nelja viimase uuringulaine tulemused ei ole enam varasemaga päris otseselt võrreldavad ja hinnangutes toimunud muutused võivad olla seotud küsimuse sõnastuse muutmisega. Samas on näha, et viimases uuringulaines on vastajate hinnangud pisut paranenud – möödunud aasta oktoobriga võrreldes on nüüd 6% võrra rohkem inimesi, kelle meelest oleks Eestit ohuolukorras võimalik liitlaste saabumiseni kindlasti või tõenäoliselt kaitsta.

Eestikeelsed vastajad on riigi kaitsmise võimaluste suhtes optimistlikumalt meelestatud kui mitte-eestlased – vastavalt 55% ja 39% vastanuist leiab, et Eestit oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik kuni liitlaste saabumiseni kaitsta. Lisaks ilmneb, et madalama haridusega vastajad kalduvad olema Eesti kaitsevõime suhtes keskmisest optimistlikumad (56% usub Eesti võimesse ennast kaitsta), samuti ka vanuserühmad 15-19 ja 40-49 (vastavalt 65% ja 55%) ning mehed (54%).

5.2. Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas

Eesti kaitsekulutuste mahtu hinnates leiab pea pool elanikkonnast (48%), et kaitsekulutused tuleks säilitada praegusel tasemel (Joonis 24). **Kaitsekulutuste tõstmist pooldab 23% ja vähendamist 19% elanikest.** Võrreldes möödunud aasta sügisel läbi viidud uuringuga ei ole hinnangutes suuri muutusi toimunud, kuigi need näivad tasapisi liikuvat optimistlikumas suunas.

Joonis 24. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste mahu osas; 2000-2013 võrdlus* (%; N = kõik vastajad)

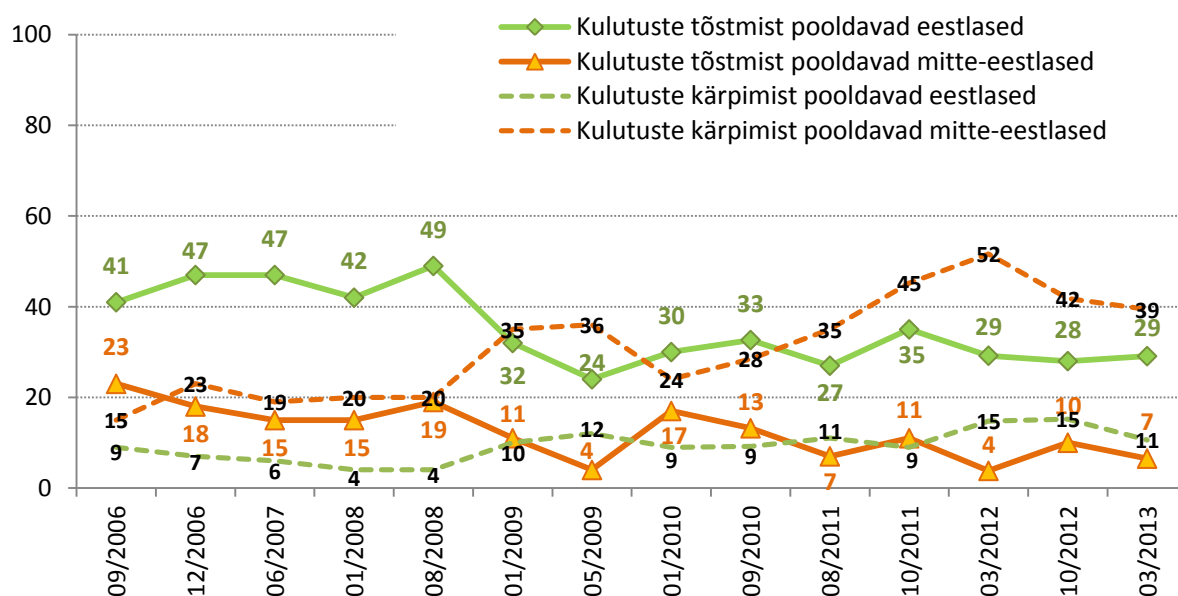

* Alates 2011/10 on küsimuse sõnastus muudetud. Viimastes uuringulainetes küsiti „Milline on Teie seisukoht Eesti kaitsekulutuste mahu kohta? Kas kaitsekulutusi tuleks...?“, varem aga „Milline on Teie seisukoht Eesti riigikaitse tagamiseks tehtavate kulutuste kohta? Kas riigikaitsekulutusi tuleks...?“

Pikemas perspektiivis tulemusi vaadeldes ilmneb, et poolehoid kaitsekulutuste suurendamisele või vähendamisele näib korreleeruvat riigi majandusolukorra ja elanike toimetuleku tasemega. Kui veel 2008. aastal pooldas enam kui kolmandik elanikest kaitsekulutuste tõstmist, siis majanduslangus häälestas inimesed säästlikumaks: 2009. aasta alguses vähenes kaitsekulutuste suurendamist pooldavate elanike osakaal seniselt 34-40 protsendilt 26%-ni ja on sest peale püsinud umbes sarnasel tasemel. Võrreldes sellele eelnenud perioodiga suurenes 2009. aastast alates ka poolehoid kaitsekulutuste kärpimisele. Nüüd, kui nii makromajandusolukord kui individide heaolutase on stabiliseerumas, on elanike hinnangud samuti paranenud, ent siiski veel ettevaatlikud: selge enamik toetab kaitsekulutuste säilitamist praegusel tasemel.

Sarnaselt varasemale on **eestlaste seas enam kaitsekulutuste tõstmist ning muukeelsete elanike hulgas rohkem kulutuste kärpimist pooldavad vastajad** (Joonis 25). 2013. aasta kevadel on 29% eesti- ja 7% muukeelsetest elanikest seisukohal, et kaitsekulutuste mahtu tuleks tõsta; kulutuste vähendamist aga pooldab 11% eesti- ja 39% muukeelsetest vastajatest. Kulutuste kärpimist soosivate inimeste osakaal püsis eestlaste seas perioodil 2009-2011 stabiilselt 9-12% tasemel, tõusis möödunud aastal 15%-ni ja on nüüd taas langemas, asendudes seisukohaga, et kulutused peaks praegu säilitama olemasoleval tasemel (50%). Muukeelsete elanike suhtumine näitab ajas järsemaid tõusu- ja langustrende, ent ka selles vastajategrupis on viimasel poolaastal vähenenud nii kulutuste kärpimist kui tõstmist pooldavate inimeste osakaal ja suurenenud nende hulk, kelle meelest kaitsekulutuste suurust hetkel üldse muutma ei peaks (44%).

Joonis 25. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste mahu osas; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2013* (%; N = kõik vastajad)

* Alates 2011/10 on küsimuse sõnastus muudetud. Viimastes uuringulainetes küsiti „Milline on Teie seisukoht Eesti kaitsekulutuste mahu kohta? Kas kaitsekulutusi tuleks...?“, varem aga „Milline on Teie seisukoht Eesti riigikaitse tagamiseks tehtavate kulutuste kohta? Kas riigikaitsekulutusi tuleks...?“

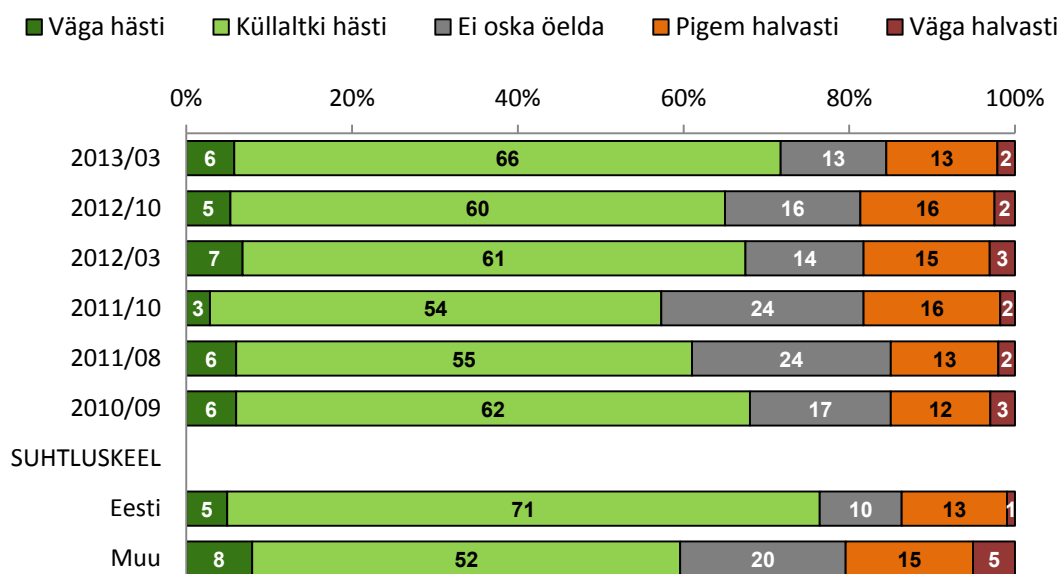
Muude sotsiaaldemograafiliste tunnuste osas ilmneb, et keskmisest enam soosivad kaitsekulutuste tõstmist noored (42% 15-19-aastastest), samuti madalamalt haritud (30% põhiharitute) ja pisut enam ka mehed (25%). Vanemate inimeste ja kõrgharitute hulgas on seevastu kõige rohkem neid inimesi, kelle hinnangul kulutuste taset hetkel muutma ei peaks (51% 60-74-aastastest ja 52% kõrgharitute).

5.3. Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel

72% elanikest annab positiivse hinnangu riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel (Joonis 26). Valdav osa (66%) leiab seejuures, et riigikaitset on arendatud küllaltki hästi, 6% arvates väga hästi. Vastupidisel arvamusel on 17% vastanuist, kelle meelest on viimastel aastatel riigikaitset arendatud pigem või väga halvasti. Võrreldes eelmise uuringulainega on 7% võrra kerkinud heakskiitva hinnangu andnute osakaal. Eeskätt on nüüd rohkem neid inimesi, kelle meelest on riigikaitse arendamisel tehtud küllaltki head tööd (6% võrra).

Nagu varasemates uuringutes, hindavad ka sel korral eestikeelsed elanikud riigikaitse arendamise alast tegevust kõrgemalt kui mitte-eestlased (vastavalt 76% ja 60% peab riigikaitse arendustegevust heaks). Muukeelsete elanike seas on eestlastest rohkem nii rahulolematuid vastajaid (20% vs 14%), aga märksa enam ka neid isikuid, kes ei oska küsimusele vastata (20% vs 10%). Võrreldes eelmise uuringulainega on muukeelse elanikkonna seas 11% võrra rohkem neid, kes riigikaitse arendustöö heaks kiidavad, eestlaste seas on vastav muutus 5%. Eestlaste puhul on tõus toimunud nende inimeste arvelt, kel puudub antud küsimuses seisukoht, mitte-eestlastel aga negatiivsete hoiakute arvelt.

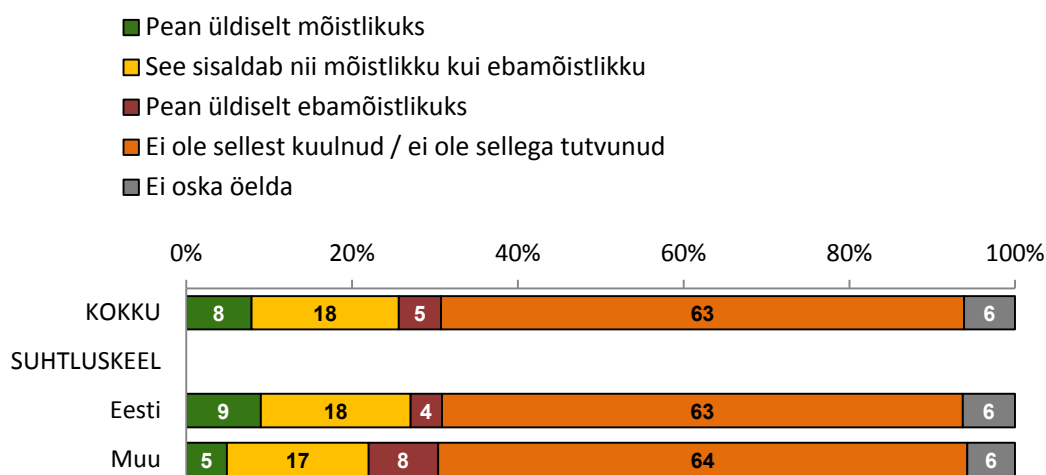
Joonis 26. Hinnangud riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel (%) (N = kõik vastajad)

5.4. Hinnang riigikaitse uuele arengukavale

Küsimusele, milline hinnang antakse riigikaitse uuele arengukavale aastateks 2013-2022, vastas pea 2/3 elanikkonnast (63%), et **ei ole** selle **arengukavaga kursis** (Joonis 27). Lisaks ei oska 6% respondentidest küsimusele vastata. 8% küsitletutest peab riigikaitse uut arengukava üldiselt mõistlikuks, 18% meelest sisaldab see nii mõistlikku kui ebamõistlikku ja 5% hinnangul on arengukava üldiselt ebamõistlik.

Joonis 27. Hinnangud riigikaitse uuele arengukavale aastateks 2013-2022 (%; N = kõik vastajad)

Eestlaste ja mitte-eestlaste suhtumises antud küsimuses suuri erisusi ei ole, vaid mõni protsent enam on eestlaste seas neid vastanud, kes kiidavad riigikaitse arengukava heaks. Kõige enam on inimesi, kes ei ole arengukavast kuulnud või sellega tutvunud, vanuserühmas 20-29 a (69%), naiste hulgas (71%) ja põhiharidusega inimeste seas (67%).

6. Eesti kaitsestruktuurid

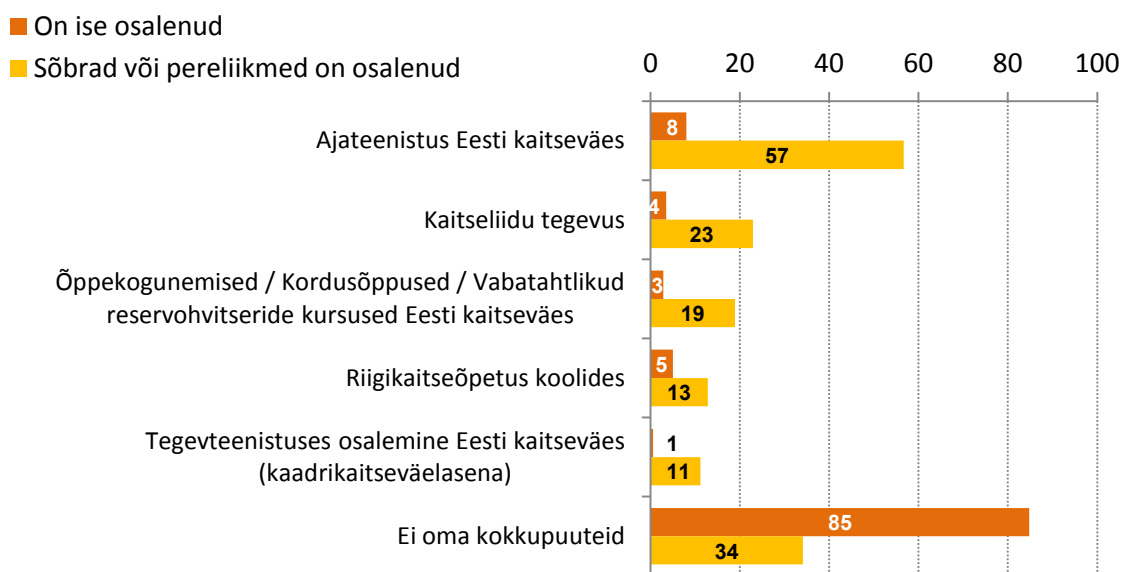
Kuues peatükk käsitleb erinevaid Eesti kaitsestruktuuridega seotud aspekte: milliseid kokkupuuteid inimestel on olnud kaitsestruktuuridega, kuidas suhtutakse ajateenistusse (sh vajalikkus noormeeste jaoks, ajateenistusest kõrvalehoidmine, asendusteenistus, naiste osalemine ajateenistuses), kas Eesti jaoks peetakse sobilikumaks praegust kaitsekontseptsiooni või kutselisele kaitsevägele üleminekut, milline on elukutseliste sõjaväelaste maine ning mida peetakse Kaitseliidu peamisteks ülesanneteks.

6.1. Kokkupuude kaitsestruktuuridega

Saamaks ülevaadet inimeste otsestest ja kaudsetest kokkupuudetest Eesti riigi kaitsestruktuuridega (s.h ajateenistus, Kaitseliidu tegevus jms) paluti vastajail etteantud loetelu põhjal öelda, kus on nad ise ja kus on nende sõbrad või pereliikmed osalenud. Täpsustuseks oli öeldud, et silmas peetakse ainult neid kokkupuuteid, mis on toimunud taasiseseisvunud Eesti riigis ehk alates 1991. aastast.

Isiklikke kokkupuuteid Eesti riigi kaitsestruktuuridega omab 15% Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast, lähedaste kaudu on kaitsestruktuuridega kokku puutunud 66% (Joonis 28). Kõige enam kokkupuuteid omatakse ajateenistusega – enam kui pooltel vastajaist (57%) on sõpru või pereliikmeid, kes on käinud ajateenistuses, ja 8% on seda ise teinud (sh 17% kõigist meestest ja 41% 20-39-aastasest meestest). Ajateenistusele järgnevad kokkupuutesageduse poolest Kaitseliidu tegevus (lähedaste kaudu kokku puutunud 23% ja isiklikult 4%), Eesti kaitseväge õppekogunemised, kordusõppused ja vabatahtlikud reservohvitseride kursused (lähedaste kaudu 19% ja ise 3%), riigikaitseõpetus koolides (lähedaste kaudu 13% ja ise 5%) ning kaadrikaitseväelasena tegevteenistuses osalemine (lähedaste kaudu 11% ja ise 1%).

Joonis 28. Otsesed ja kaudsed kokkupuuted Eesti riigi kaitsestruktuuridega (%) (N = kõik vastajad)

Kaitsestruktuuridega kokku puutumise määr on ennekõike seotud vastajate soo ning vanusega. **Meessoost ja noorematel vastajatel on märksa rohkem kokkupuuteid Eesti kaitsestruktuuridega kui naistel ja vanematel inimestel.** Isiklikke kokkupuuteid omab 26% meestest ja vaid 5% naistest. Kaudsete kokkupuudete puhul on pilt ühtlasem, aga neidki on meestel olnud rohkem (70%, naistest 63%). Kaitsestruktuuridega on taasiseseisvumise järel peamiselt puutunud kokku alla 40-aastased elanikud: isiklikke kokkupuuteid omab 26% 15-19-aastasest, 31% 20-29-aastasest ja 27% 30-39-aastasest. Koguni 78 protsendil 15-39-aastasest elanikest on sugulasi või sõpru, kes on osalenud mõne kaitsestruktuuri tegevuses. Eestlastel on samuti olnud mõnevõrra rohkem kokkupuuteid riigi kaitsestruktuuridega kui muukeelsetel elanikel: isiklikke kokkupuuteid omab 18% eesti- ja 7% muukeelsetest inimestest ning kaudseid kokkupuuteid vastavalt 71% ja 53%.

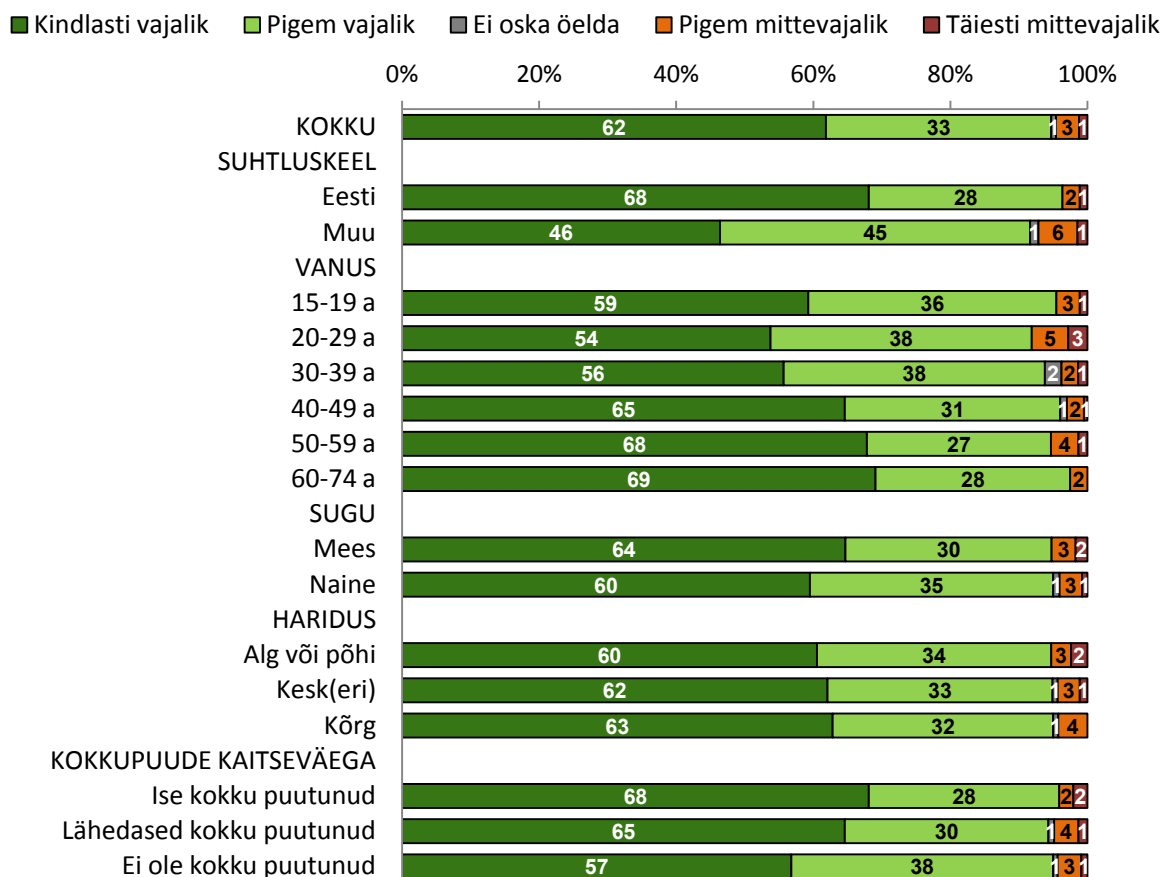
6.2. Suhtumine ajateenistusse

6.2.1. Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks

Eesti elanikud on ajateenistuse suhtes jätkuvalt väga soosivalt meelestatud. Koguni **95% 15-74-aastasest elanikkonnast peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks**, sh 62% kindlasti ja 22% pigem vajalikuks (Joonis 29). 5% elanikkonnast leiab, et ajateenistus ei ole vajalik. Eestikeelsetest vastajatest hindab ajateenistuse läbimist kindlasti vajalikuks märksa suurem osa kui mitte-eestlastest (68% vs 46%); ka üldine pooldav suhtumine on eestlaste seas kõrgem (96% vs 92%). Kõige veendunud ajateenistuse pooldajad on 40-aastased ja vanemad inimesed (kindlasti peab vajalikuks 67% vanusegrupist 40+ a). Ajateenistust täiesti/pigem mittevajalikuks pidavate inimeste osakaal on suurim 20-29-aastaste vanusegrupis. Mehed kalduvad ajateenistuse kohustust pisut tugevamalt toetama kui naised. Hariduse lõikes on vastajate hinnang ajateenistuse vajalikkusesse üsna ühtlane (60-63% peab seda kindlasti vajalikuks).

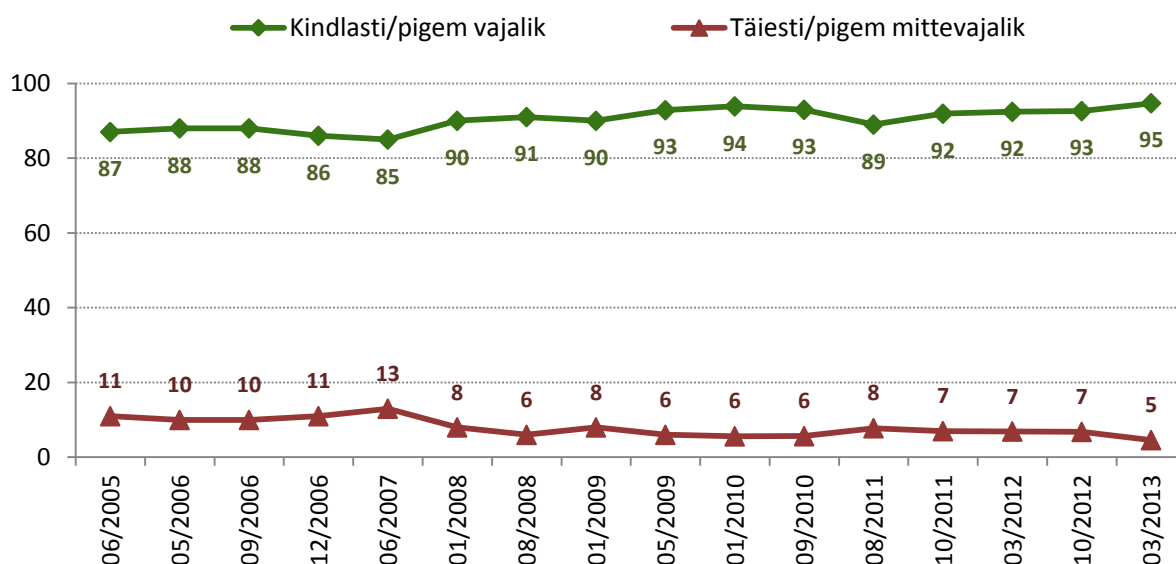
Nii siin kui mõnedes järgnevates alapeatükkides on eraldi vaadeldud, kuidas otsene või kaudne kokkupuude Eesti kaitsevägega (st osalemine ajateenistuses, õppekogunemistel, kordusõppustel või tegevteenistuses) on seotud inimeste hoiakutega ajateenistuse suhtes. Joonis 29 näitab, et kaitsevägega kokku puutunud vastajad kalduvad sagedamini arvama, et ajateenistuse läbimine on noormeeste jaoks kindlasti vajalik.

Joonis 29. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse (%; N = kõik vastajad)

Ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks kindlasti või pigem vajalikuks pidavate inimeste osakaal on püsinud elanikkonna seas läbi aastate väga kõrgel tasemel (alates 2005. aastast vahemikus 85-95%) (Joonis 30). Kuigi muutused ei ole olnud suured, siis võib täheldada, et alates 2008. aastast on toetus ajateenistusele tasapisi kasvanud ja olnud valdavalt üle 90 protsendi.

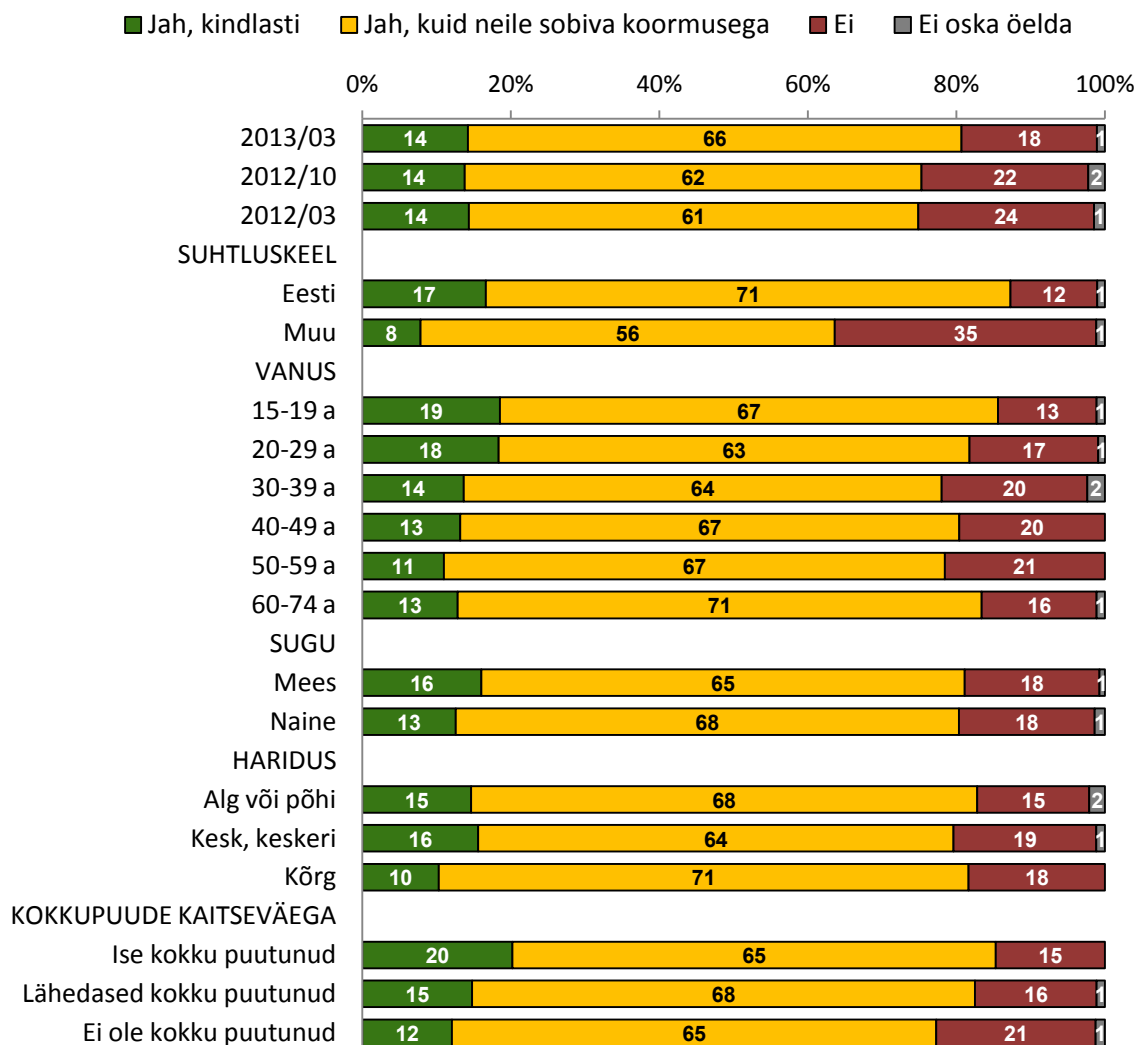
Joonis 30. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse; 2005-2013 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Alates 2012. aastast on avaliku arvamuse ja riigikaitse uuringus vastajatelt täiendavalt küsitud, kas kaitseväeteenistuse peaksid nende hinnangul läbima ka need noormehed, kel on väiksemaid tervisehäireid. Sarnaselt kahele eelmisele uuringulainele leidis ka käesoleva aasta märtsis 14% vastajaist, et väiksemate tervisehäiretega noormehed peaksid kindlasti ajateenistuse läbima (Joonis 31). **Valdav osa inimestest (66%) arvab, et väiksemate tervisehäiretega noormehed peaksid läbima kaitseväeteenistuse neile sobiva koormusega.** 18% vastajate arvates ei peaks tervisehäiretega noormehed ajateenistust üldse läbima (eelnevatel kordadel sama meelt 22-24%) ja 1% ei oska antud küsimuses seisukohta võtta.

Kõige suuremad erisused antud küsimuses ilmnevad suhtluskeeles lõikes. Muukeelsetest vastajatest on koguni 35% arvamisel, et väiksemate tervisehäiretega noormehed ei peaks ajateenistust läbima, samas kui eestikeelsetest jagab seda seisukohta 12%. Neid, kes peavad väikese tervisehäirega noormeeste ajateenistust kindlasti vajalikuks, on enim ka noorte, meesterahvaste ja madalama või keskmise haridustasemega inimeste seas. Kõrgharitute ja vanima vanuserühma hulgas seevastu on kõige enam neid, kelle hinnangul peaks sellisel juhul arvestama noormeestele sobiva koormusega. Vanusegrupp 30-59 aga jagab kõige sagedamini seisukohta, et tervisehäiretega noormeestele ei ole ajateenistus üldse vajalik. Kaitseväega isiklikult kokku puutunud inimesed on teistest sagedamini seda meelt, et tervisehäiretega noormehed peaksid kindlasti ajateenistuse läbima. Kaitseväega üldse mitte kokku puutunud vastajad see-eest leiavad ülejäänutest enam, et tervisehäirega noormehed ei peaks ajateenistust läbima.

Joonis 31. Suhtumine kaitseväeteenistuse läbimisse nende noormeeste puhul, kel on väiksemaid tervisehäireid (%) (N = kõik vastajad)

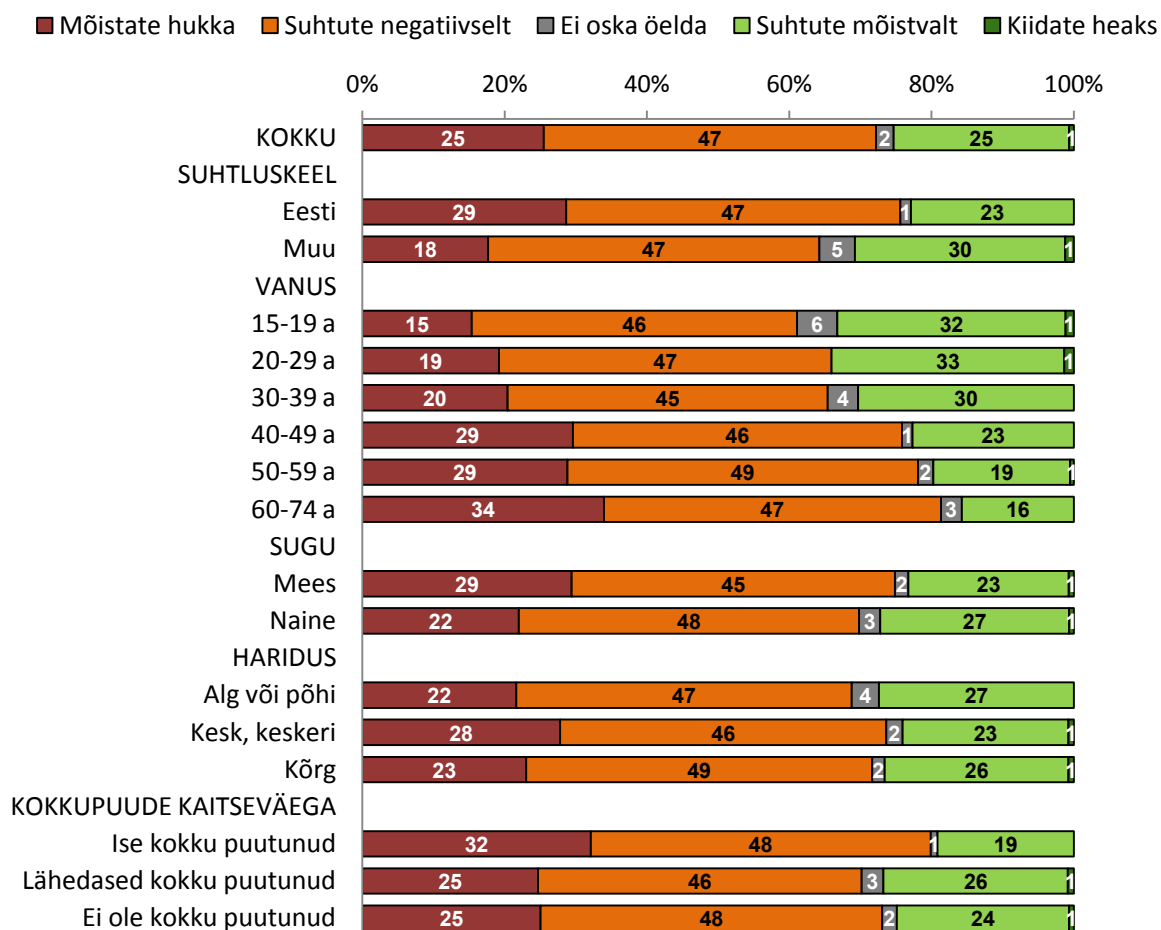
6.2.2. Ajateenistusest kõrvale hoidmine

Eelmises alapeatükis kirjeldatud soosiva suhtumise taustal on igati ootuspärane, et **suur osa Eesti elanikest (72%) suhtub taunivalt inimestesse, kes hoiavad ajateenistusest kõrvale** – 25% mõistab taolise käitumise hukka ja 47% peab seda negatiivseks (Joonis 32). Mõistvalt suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse iga neljas eestimaalane (25%), heakskiitvalt aga 1% vastanuist.

Sotsiaaldemograafiliste tunnuste lõikes ilmnevad sarnased tendentsid nagu suhtumises ajateenistuse vajalikkusesse – **need elanikkonnagrupid, kes peavad ajateenistust vajalikuks, taunivad enam ka ajateenistusest kõrvale hoidmist ning vastupidi**. Eestikeelsetest vastajatest taunib kõrvalehoidmist 75%, muukeelsetest aga 64%. Vanemad vastajad suhtuvad ajateenistusest kõrvale hoidmisse nooremate inimestega võrreldes negatiivsemalt, samas kui iga kolmas 15-39-aastane väljendab selles küsimuses mõistvat suhtumist. Kõige hukkamõistvamad on teenistusest eemale hoidmise suhtes

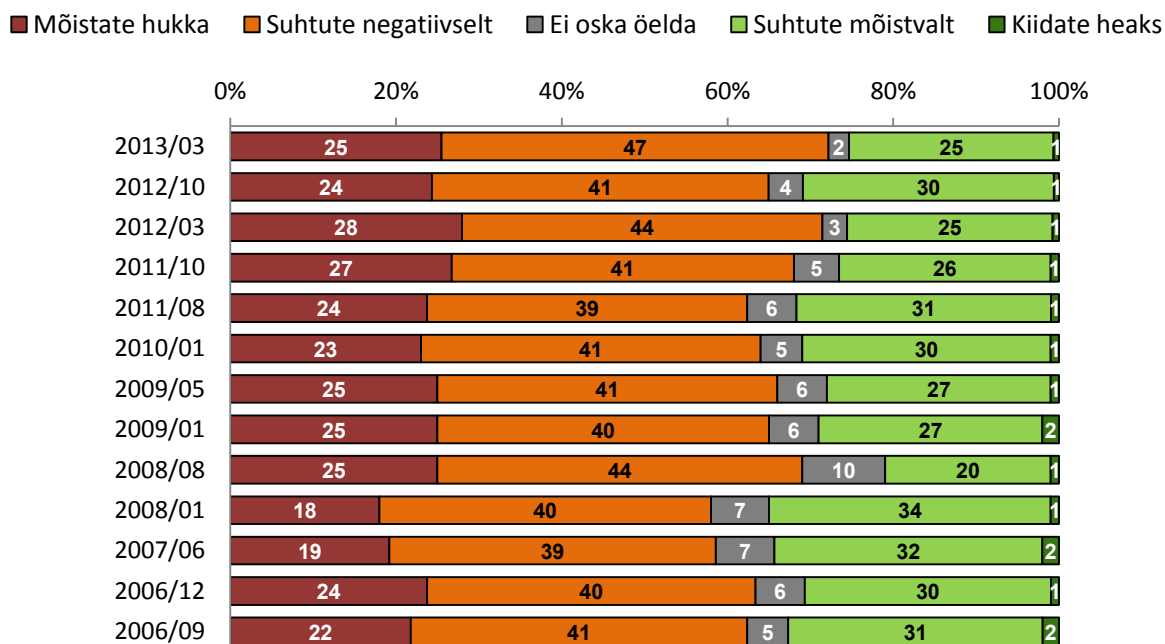
keskmise haridustasemega inimesed, samuti pigem mehed kui naised. Kaitseväge isiklikult kokku puutunud vastajad taunivad ajateenistusest kõrvalehoidmist teistest enam.

Joonis 32. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisse (%) (N = kõik vastajad)

Võrreldes eelmise uuringulainega on nüüd pisut enam neid inimesi, kes teenistusest viilimisse negatiivselt suhtuvad ja vähem neid, kes selle osas mõistmist väljendavad (Joonis 33). Sellisena on pilt sarnane olukorrale 2012. aasta märtsis ja 2011. aasta oktoobris.

Joonis 33. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmise; 2006-2013 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

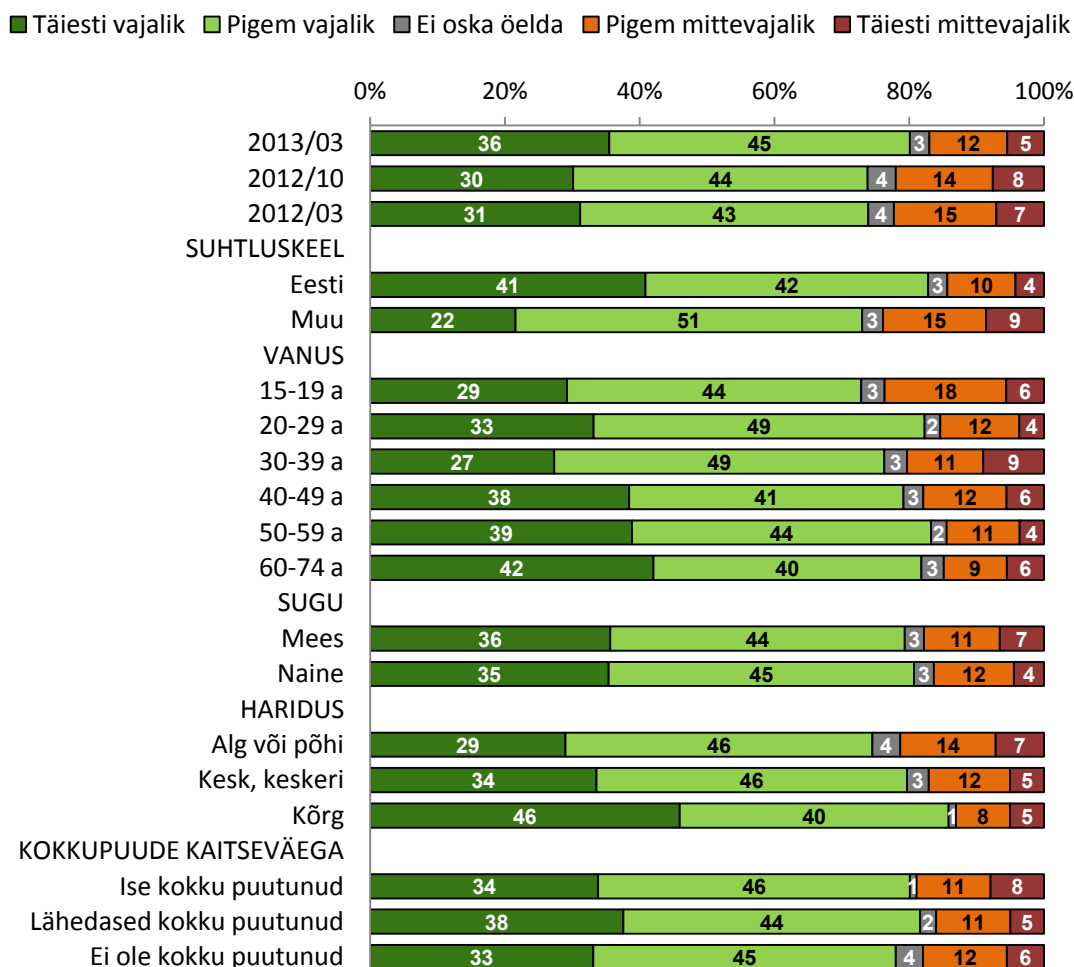

6.2.3. Asendusteenistus

Alates 2012. aasta märtsist on asendusteenistuse temaatikat käsitletud varasemast erinevalt. Kui varem uuriti, kuidas suhtutakse ettepanekusse kutsuda sõjaväkke mittesobivad noormehed asendusteenistusse, rakendades neid päästetöödel, keskkonnakaitstes vms, siis nüüd esitatav küsimus on järgmine: „Seadus võimaldab usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistusest keeldunud noormeestel minna asendusteenistusse, töötades hoolekandenasutustes, erivajadusega laste koolides jm. Kas Teie arvates on see õigus täiesti vajalik, pigem vajalik, pigem mittevajalik või täiesti mittevajalik?“

Usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistusest keeldunud noormeeste õigust minna asendusteenistusse peab vajalikuks 80% elanikest, sh täiesti vajalikuks 36% (Joonis 34). Võrreldes varasemate uuringutega on antud näitaja suurenenud (2012. aastal 74%). Mittevajalikuks peab asendusteenistuse valimise õigust 17% vastajaist. Keskmisest sagedamini peavad asendusteenistuse õigust vajalikuks eestikeelsed elanikud (83%, muukeelsetest 73%) ja kõrgharitud vastajad (86%). Vanusegruppide lõikes eristuvad teistest 20-29-aastased ning ka 50-aastased ja vanemad, kelle seast 82-83% leiab, et asendusteenistus on taolises olukorras vajalik. Märkimisväärset erisust ei ilmne aga selles lõikes, kas vastaja omab kaitsevägega kokkupuudet või mitte: 16-19% mõlema grupi esindajast leiab, et usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistusest keeldunud noormeeste õigus minna asendusteenistusse ei ole vajalik.

Joonis 34. Hinnangud asendusteenistusse minemise õiguse vajalikkusele, kui noormees on usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistusest keeldunud (%) ; N = kõik vastajad

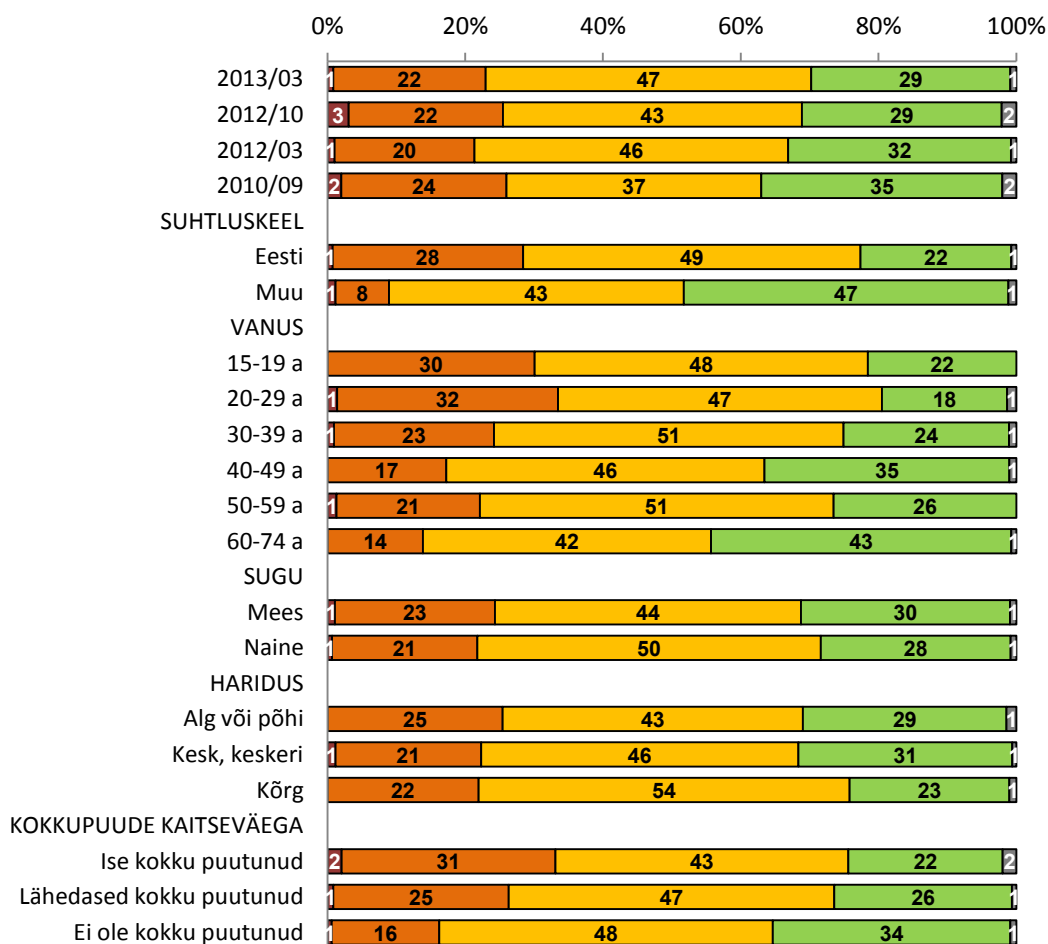
6.2.4. Naiste ajateenistus

Viimased kolm uuringulainet on paariaastase vahe järel taas sisaldanud küsimust selle kohta, kas ja millistel tingimustel naised peaksid elanike arvates ajateenistuses osalema. Tulemused on võrreldavad ainult omavahel ning 2010. aasta sügisel läbi viidud uuringuga, sest varasemates uuringulainetes oli küsimuse rõhuasetus teistsugune.

69% elanikest on seda meelt, et naised võiksid soovi korral ajateenistuses osaleda – sealhulgas 47% arvates peaksid nad sel juhul ajateenistuse läbima eraldi programmi järgi ja 22% arvates noormeestega samadel tingimustel (Joonis 35). Ligikaudu kolmandik elanikkonnast (29%) leiab, et naised ei peaks üldse ajateenistuses osalema. Naiste kohustusliku ajateenistuse pooldajaid leidub Eestis vaid 1%. Alates 2010. aastast ei ole siin drastilisi muutusi toimunud. Mõnevõrra on ajas küll tõusnud nende inimeste osakaal, kes pooldavad naistele ajateenistuse läbimisel eraldi programmi (37%-lt 47%-le), samas kui järjest vähem on neid, kes on naiste ajateenistuses osalemisele kategooriliselt vastu (35%-lt 29%-le).

Joonis 35. Suhtumine naiste ajateenistusse (%) (N = kõik vastajad)

- Ajateenistus võiks olla naistele kohustuslik
- Naised, kes soovivad ajateenistuses osaleda, peaksid selle läbima noormeestega samadel tingimustel
- Naised, kes soovivad ajateenistuses osaleda, peaksid selle läbima eraldi programmi järgi
- Naised ei peaks osalema ajateenistuses
- Ei oska öelda

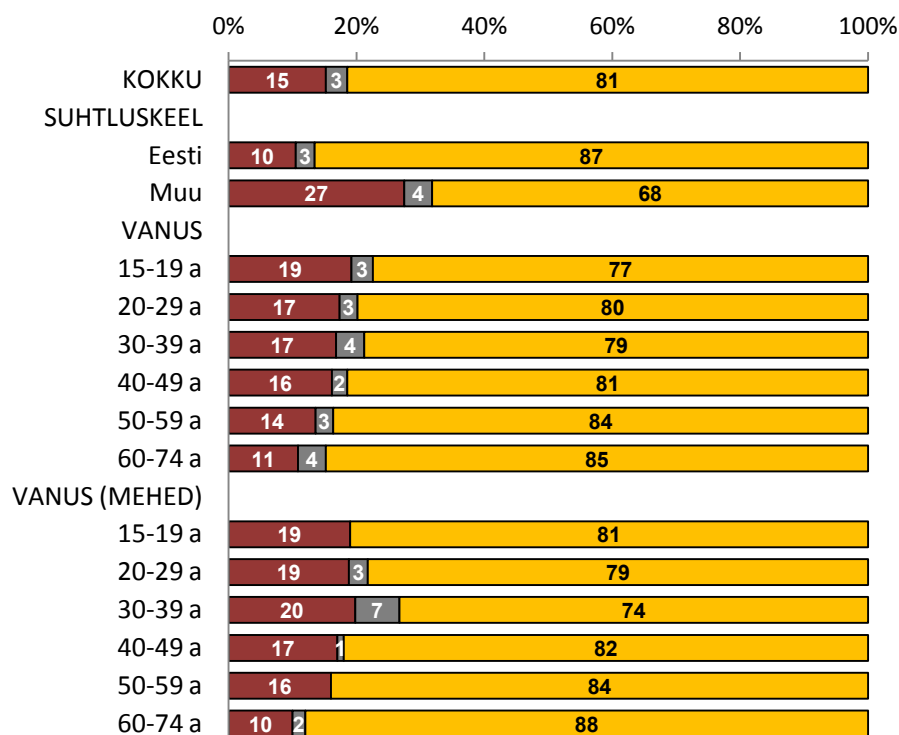
Eesti- ja muukeelsete inimeste suhtumine naiste ajateenistuse küsimusse on väga erinev. Valdav osa eestlastest leiab, et naised võiksid soovi korral osaleda ajateenistuses: 49% arvates peaksid soovijad läbima ajateenistuse eraldi programmi alusel ja 28% arvates noormeestega samadel tingimustel. Muukeelsed vastajad pooldavad rohkem traditsioonilisemaid soorolle – nende seas on valdav seisukoht, et naised ei peaks üldse ajateenistuses osalema (47%, eestikeelsetest vaid 22%). Vanusegruppide lõikes ilmneb, et mida vanemate inimestega on tegemist, seda vähem soositakse naiste ajateenistust. Naised ise kalduvad meestega võrreldes pisut enam toetama ajateenistust eraldi programmi alusel. Kaitsevägega kokku puutunud inimesed on teistest märksa sagedamini arvamusel, et ajateenistusest huvitatud naised peaksid selle läbima tavatingimustel.

6.3. Suhtumine kutselisse kaitsevähke

Saamaks ülevaadet Eesti riigi kaitsekontseptsiooniga seotud eelistustest, paluti vastajail öelda, kas nende arvates peaks Eesti loobuma kohustuslikust ajateenistusest ja jätma alles üksnes kutselise kaitseväge või säilitama senise süsteemi, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeedga. Selgus, et neli inimest viiest (81%) eelistab praeguse ehk reservarmeed hõlmava süsteemi säilitamist (Joonis 36). **Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitsevägele üleminekut pooldab 15% Eesti elanikkonnast.**

Joonis 36. Eelistatud variandid Eesti riigi kaitsekontseptsiooni arendamisel (%) (N = kõik vastajad)

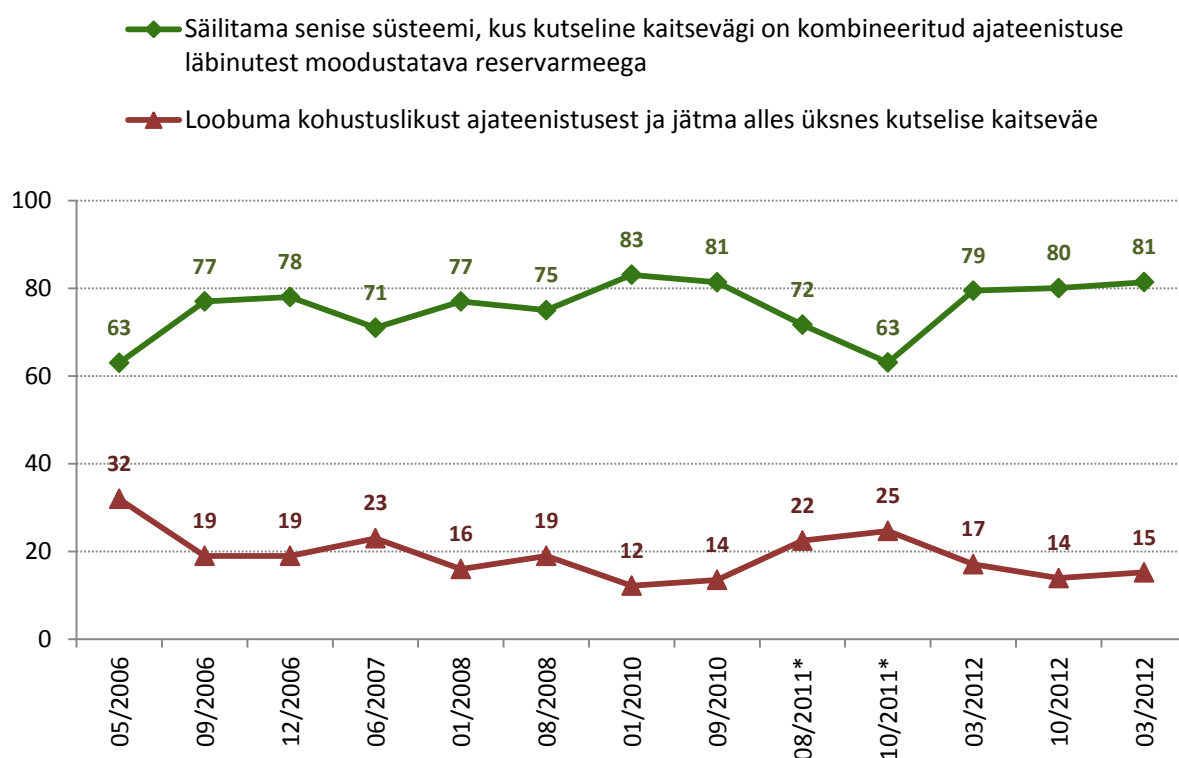
- Loobuma kohustuslikust ajateenistusest ja jätma alles üksnes kutselise kaitseväge
- Ei oska öelda
- Säilitama senise süsteemi, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeedga

Muukeelsete elanike seas on ajateenistusest loobumise ja üksnes kutselisele kaitsevägele ülemineku pooldajaid oluliselt rohkem kui eestlaste hulgas (vastavalt 27 ja 10 protsenti), kusjuures poole aastaga on mitte-eestlaste toetus kutselisele kaitsevägele üleminekul tõusnud 6% võrra. Vanuse lõikes ilmneb tendents, et mida noorem vastaja, seda enam pooldatakse kutselisele kaitsevägele üleminekut, 15-19-aastastest toetab seda ligikaudu iga viies (19%). Meeste ja naiste hoiakutes märkimisväärsed erinevusi ei esine. Need vastajad, kellel on olemas isiklik kokkupuude kaitsevähkega, pooldavad keskmisest veidi enam senise süsteemi alles jätmist.

Joonis 37 kajastab Eesti riigi kaitsekontseptsiooniga seotud eelistuste muutumist perioodil 2006-2013. Siinkohal tuleb meeles pidada, et aastal 2011 oli kasutusel tavapärasest erinev küsimuse sõnastus, kus vastusevariantideks olid „Jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitseväekohustuse juurde“ ning „Minema üle palgaarmeele“. Sellest muudatusest võis tuleneda asjaolu, et neis kahes uuringulaines suurenes palgaarmee pooldajate osakaal (aastal 2011 oli palgaarmeele ülemineku poolt 22-25% vastanuist). Võrreldes varasemate uuringutega ei ole eestimaalaste suhtumises aga suuri muutuseid toimunud: senise süsteemi säilitamist pooldas 2010. aastal 81-83%, praegu 81%, ning kutselisele kaitseväele üleminekut siis 12-14% ja praegu 15%.

Joonis 37. Eelistatud variandid Eesti kaitsekontseptsiooni arendamisel; 2006-2013 võrdlus (%;
N = kõik vastajad)

* Aastal 2011 läbi viidud uuringulainetes oli kasutusel teistsugune vastusevariantide sõnastus: „Eesti peaks jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitseväekohustuse juurde“ ja „Eesti peaks minema üle palgaarmeele“.

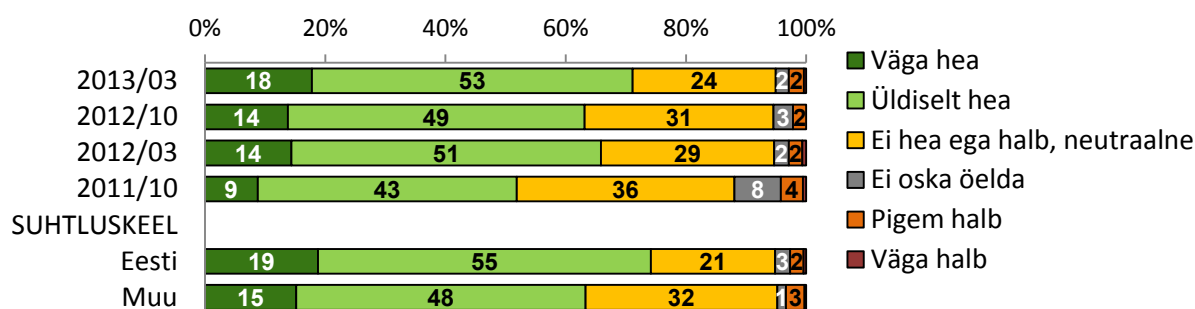
6.4. Elukutseliste sõjaväelaste maine ja motiivid elukutse valikul

Neljas viimases uuringulaines on eraldi teemana käsitletud elukutselisi sõjaväelasi – kuidas Eesti inimesed neisse suhtuvad ja millised tegurid elanike arvates mõjutavad mehi valima elukutselise kaitseväelase elukutset.

95% vastajatest usub, et eestimaalaste suhtumine elukutselistesse sõjaväelastesse on üldjuhul kas hea või neutraalne: 71% vastajaist hindab suhtumist heaks (sh 18% väga heaks ja 53% üldiselt heaks)

ning 24% neutraalseks (Joonis 38). Halvasti suhtutakse elukutselistesse sõjaväelastesse vaid 3% vastanute arvates. Võrreldes eelmise uuringuga on veidi tõusnud positiivsete hinnangute osakaal (8% võrra) ning langenud neutraalselt suhtuvate inimeste protsent (7% võrra). Ka siin võivad tulemused olla mõjutatud küsitluse toimumise ajahetkest vahetult pärast vabariigi aastapäeva pidustusi (vt sarnane muutus 2012. aasta märtsis). Eestikeelsed elanikud peavad inimeste suhtumist elukutselistesse sõjaväelastesse jätkuvalt paremaks kui mitte-eestlased (vastavalt 74% ja 63% arvates on suhtumine väga hea või üldiselt hea).

Joonis 38. Eesti inimeste suhtumine elukutselistesse sõjaväelastesse (%) (N = kõik vastajad)

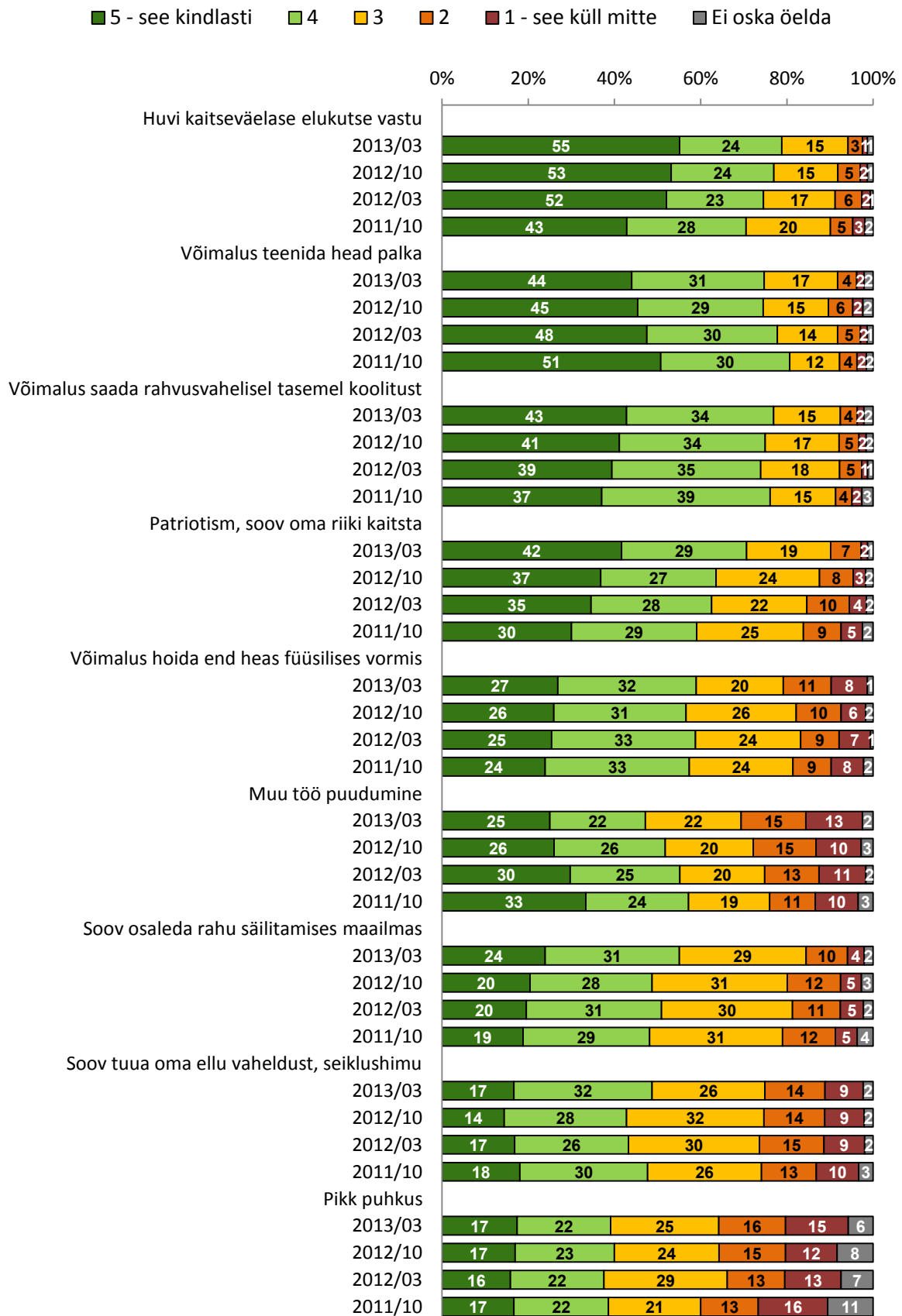

Järgmisena nimetati vastajaile üheksa erinevat asjaolu ja paluti hinnata, mil määral need tegurid võiksid mõjutada mehi valima elukutselise kaitseväelase elukutset. Hindamiseks kasutati 5-pallilist skaalat, kus „1“ tähendas „see küll mitte“ ja „5“ tähendas „see kindlasti“.

Peamiseks kaitseväelaste elukutsevalikut mõjutavaks teguriks peetakse huvi selle elukutse vastu (55% arvates mõjutab see kindlasti) (Joonis 39). Olulised mõjutegurid on elanike arvates ka võimalus teenida head palka (44%) ja saada rahvusvahelisel tasemel koolitust (43%), samuti patriotism ja soov oma riiki kaitsta (42%). Vähem leidsid mainimist võimalus end heas füüsilises vormis hoida (27%), muu töö puudumine (25%) ning soov osaleda maailmas rahu säilitamises (24%). Seiklushimu ja pikka puhkust nähakse elukutsevalikut mõjutava tegurina mõnevõrra harvemini (mõlemad 17%). Lisaks etteantud loetelus toodutele mainiti muude võimalike põhjustena, miks mehed valivad elukutselise kaitseväelase ameti, veel peretraditsioone, stabiilset ja kindlat elukutset, karjääri- ja võimuihalust, huvi relvade vastu jne.

Võrreldes varasemate uuringulainetega on tasapisi vähenenud majanduslike põhjuste osakaal – võimalus saada head palka ja muu töö puudumine. Samas leiab järjest enam inimesi, et sõjaväelase elukutse valiku põhjusteks on huvi vastava elukutse vastu, võimalus saada hea koolitus, soov kaitsta oma riiki, osaleda rahu tagamisel jne. Muukeelne elanikkond seostab kaitseväelase elukutsevalikut eestlastest märksa enam hea palga teenimise võimalusega (61% muukeelsetest, 38% eestikeelsetest). Üllatuslikult on sel korral aga nii eestlaste kui muukeelsete seas sarnasel määral neid, kes seletavad kaitseväelaste elukutsevalikut sooviga kaitsta oma riiki (41-43%).

Joonis 39. Asjaolud, mis võiksid mõjutada mehi valima elukutselise kaitseväelase elukutset (%)
N = kõik vastajad)

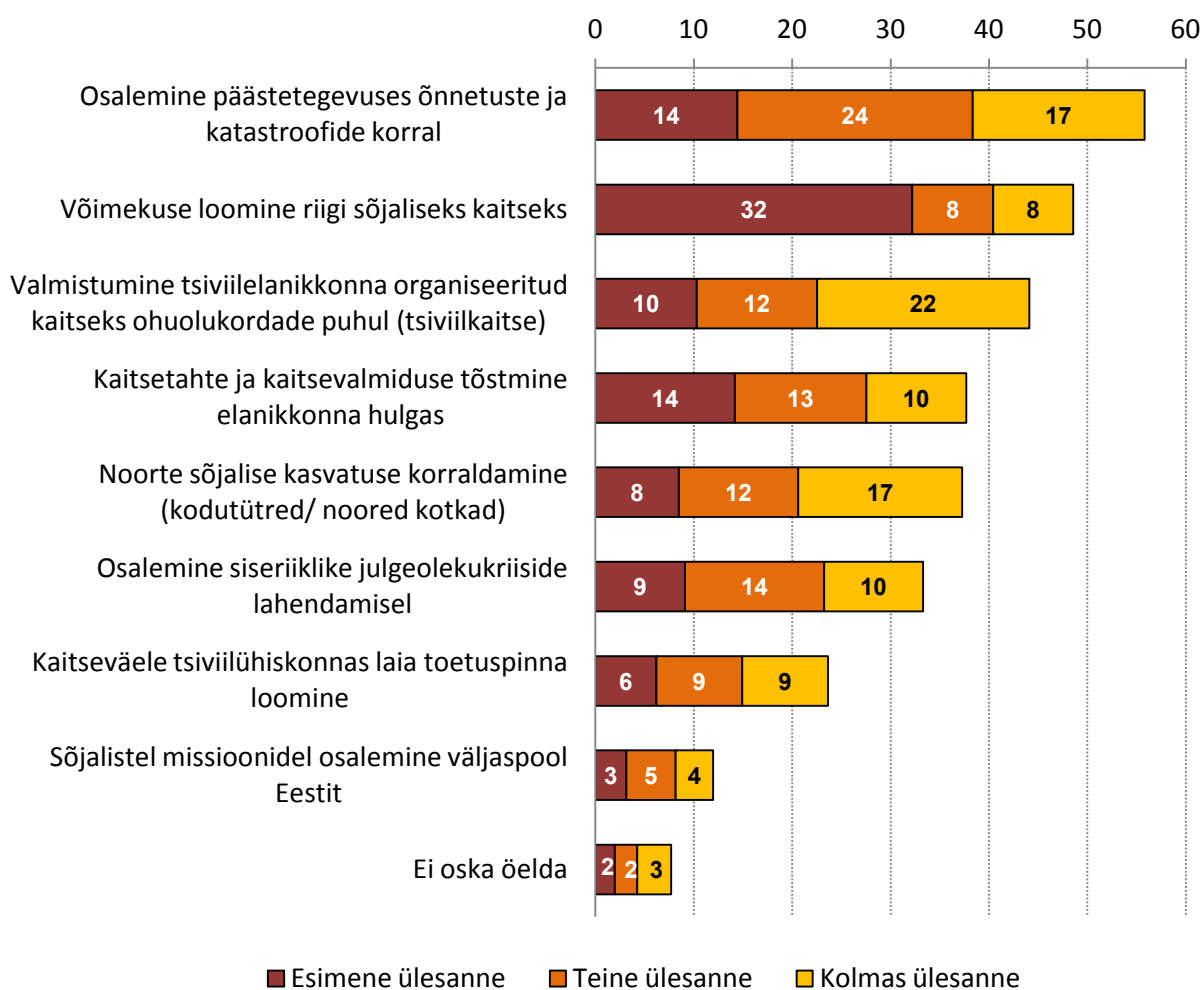

6.5. Kaitseliidu ülesanded

Järgmiseks paluti vastajail etteantud nimekirjast valida kolm kõige olulisemat Kaitseliidu ülesannet. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas ülesanne.

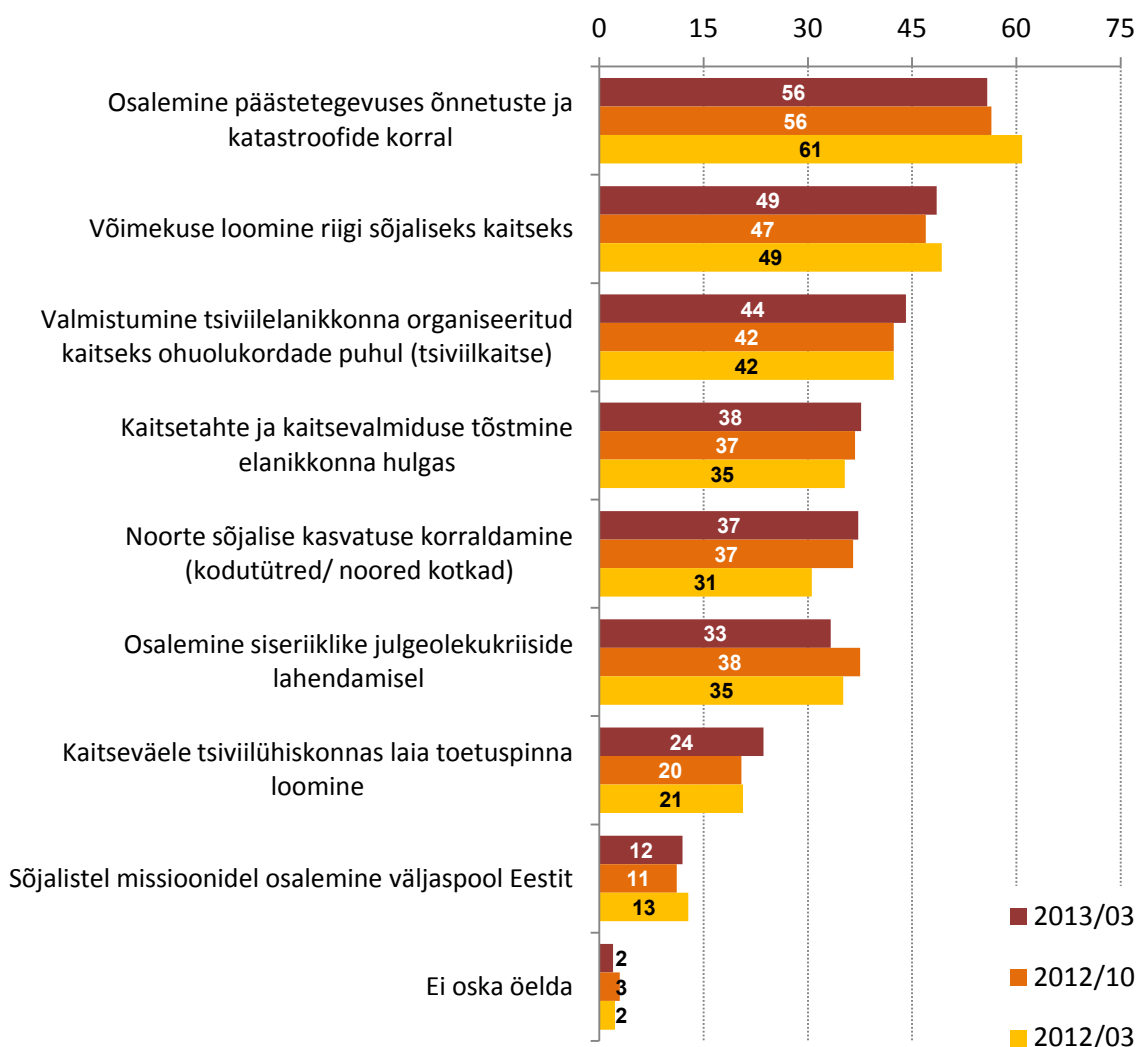
Eesti elanikud peavad Kaitseliidu peamiseks ülesandeks päästetegevuses osalemist õnnetuste ja kataastroofide korral – 56% vastanuist mainib seda ühena kolmest olulisest ülesandest (Joonis 40). Teiseks Kaitseliidu peamiseks ülesandeks on vastajate hinnangul võimekuse loomine riigi sõjaliseks kaitseks (49%). Seda ülesannet nimetati kõige sagedamini esimesena kolmest ülesandest (32%), ent ilmselt on antud nähtus tingitud asjaolust, et see asus vastajaile antud nimekirjas esimesel kohal. Oluliste ülesannetena järgnevad kahele mainitule valmistumine tsiviilkaitseks ohuolukordades (44%), kaitsetahte ja kaitsevalmiduse tõstmine elanikkonna hulgas (38%), noorte sõjalise kasvatus korraldamine (37%) ning osalemine siseriiklike julgeolekukriiside lahendamisel (33%). Harvemini leitakse, et Kaitseliidu ülesandeks on kaitsevägele tsiviilühiskonnas laia toetuspinna loomine (24%) ja väljaspool Eestit toimuvatel sõjalistel missioonidel osalemine (12%).

Joonis 40. Kaitseliidu peamised ülesanded (%) N = kõik vastajad

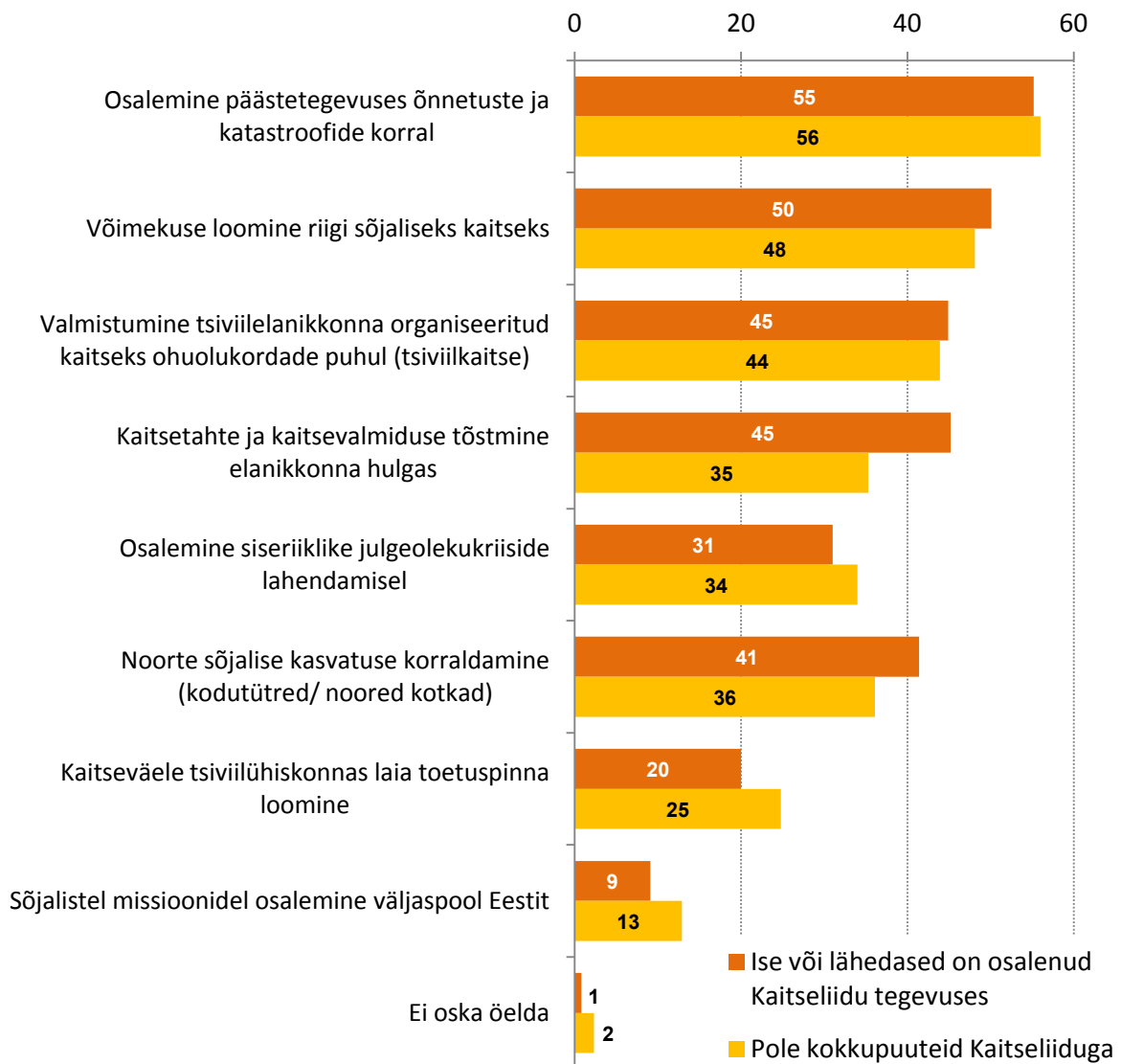
Võrreldes kahe eelmise uuringulainega ei ole arvamused oluliselt muutunud – vastuste esinemissageduses esineb mõneprotsendiseid kõikumisi, aga nägemus Kaitseliidu peamistest ülesannetest on jäänud samaks (Joonis 41). Arvamusi Kaitseliidu ülesannete kohta on sarnasel viisil kaardistatud ka varasemates uuringulainetes, aga kuna 2012. aastal muudeti uuest Kaitseliidu seadusest lähtuvalt vastajaile esitatud ülesannete loetelu, siis ei ole tulemused varasemaga võrreldavad.

Joonis 41. Kaitseliidu peamised ülesanded (3 kõige olulisemat), võrdlus 2012-2013 (%) (N = kõik vastajad)

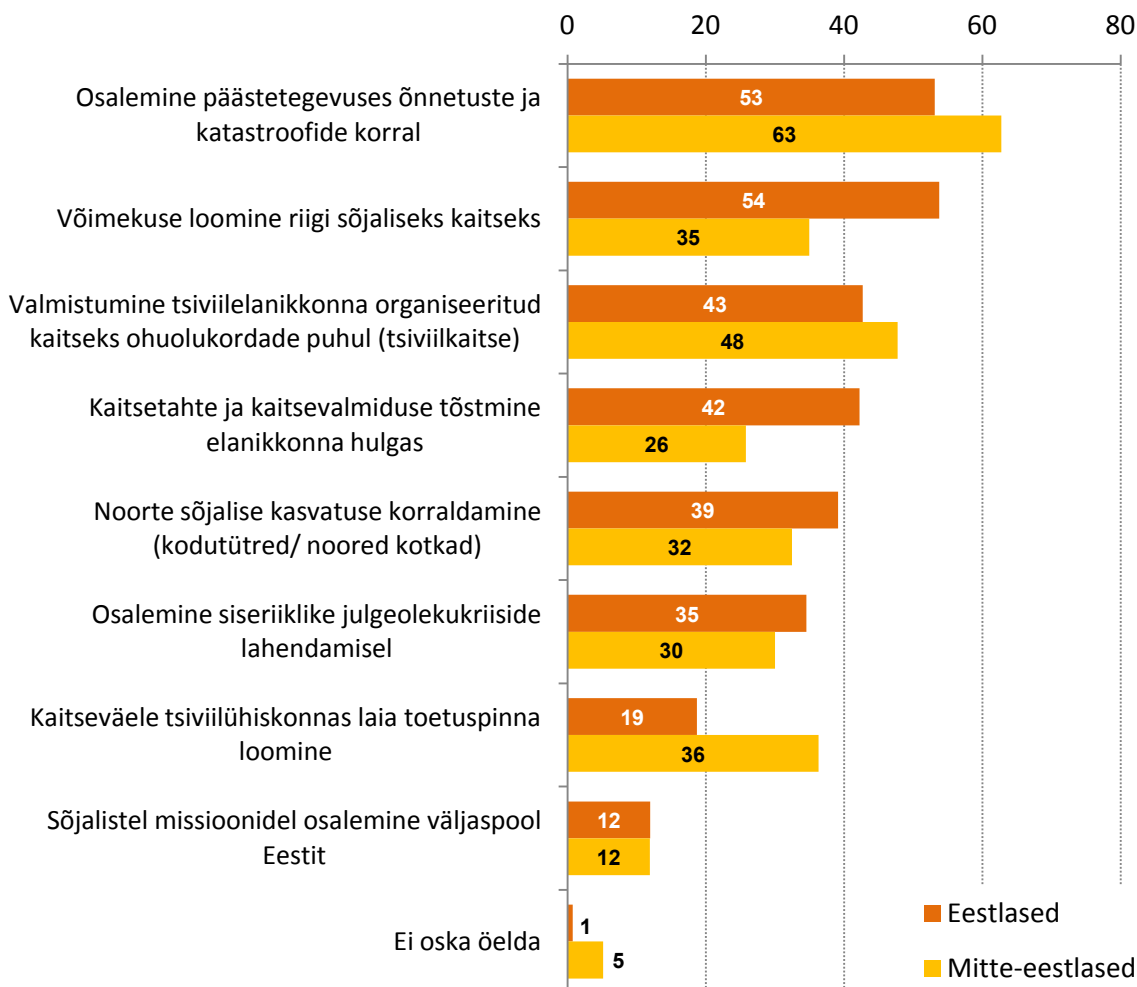
Järgnevalt on vaadeldud hinnanguid lähtuvalt sellest, kas vastajal on mingeid kokkupuuteid Kaitseliiduga, st kas tema ise või ta sõbrad-pereliikmed on osalenud Kaitseliidu tegevuses. Suurimaks erinevuseks on see, et Kaitseliiduga kokku puutunud inimesed nimetavad Kaitseliidu ülesannete seas teisest pisut sagedamini elanike kaitsetahte ja kaitsevalmiduse tõstmist ning noorte sõjalise kasvatuse korraldamist (Joonis 42). Need, kes ei oma Kaitseliiduga kokkupuuteid, kalduvad seevastu veidi sagedamini Kaitseliidu olulisteks ülesanneteks pidama kaitsevägele tsiviilühiskonnas toetuspinna loomist, aga ka sõjalistel operatsioonidel osalemist.

Joonis 42. Kaitseliidu peamised ülesanded (3 kõige olulisemat), võrdlus lähtuvalt Kaitseliiduga kokkupuudete olemisest (%) (N = kõik vastajad)

Eesti- ja muukeelsete elanike arvamustes esineb mitmeid erinevusi (Joonis 43). Muukeelse elanikkonna seas domineerib väga tugevalt arvamus, et Kaitseliidu oluliseks ülesandeks on õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemine (63% mainib seda ühena kolmest olulisest ülesandest). Eestlased nimetavad päästetegevuses osalemisega võrdsel määral (53-54% vastanuist) ka võimekuse loomist riigi sõjaliseks kaitseks (mitte-eestlaste seas viimane vaid 35%, s.o koguni 19% võrra vähem). Eestikeelsed vastajad peavad keskmisest sagedamini samuti Kaitseliidu rolliks veel elanike kaitsetahte ja -valmiduse tõstmist (42% eestlastest, 26% mitte-eestlastest). Mitte-eestlased peavad eestlastega võrreldes olulisemaks Kaitseliidu ülesandeks veel tsiviilkaitset (48%, eestlastest 43%) ja Kaitsevägele tsiviilühiskonnas toetuspinna loomist (36%, eestlastest 19%). Eestlaste seas seevastu on pisut enam neid inimesi, kelle meelest peaks Kaitseliit tegelema noorte sõjalise kasvatusega (39%, mitte-eestlastest 32%) ja siseriiklike julgeolekukriiside lahendamisega (35%, mitte-eestlastest 30%).

Joonis 43. Kaitseliidu peamised ülesanded (3 kõige olulisemat), eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

7. NATO

Seitsmes, NATO-t puudutav peatükk annab ülevaate, kuidas elanikud suhtuvad Eesti kuulumisse NATO liikmesriikide hulka, millist rolli nähakse NATO-l Eesti julgeoleku tagamisel ja kuidas elanikkonna arvates peaks toimuma koostöö NATO ja Venemaa vahel.

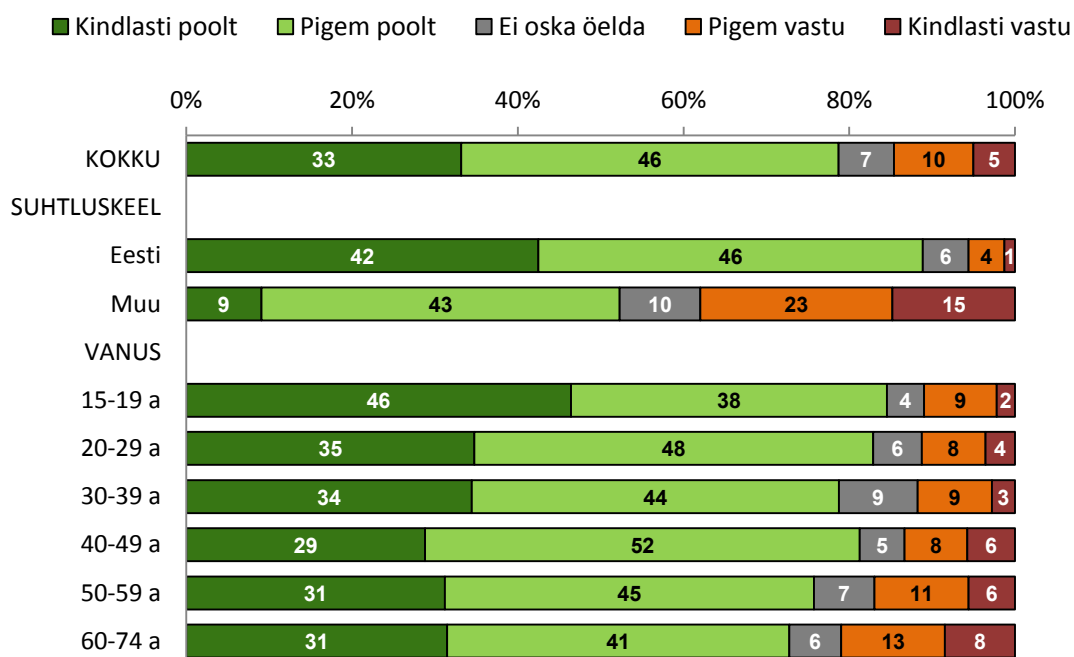
7.1. Suhtumine NATO-sse kuulumisse

Eesti kuulumist NATO-sse pooldab 2013. aasta kevadel 79% elanikest, sh 33% on kindlasti ja 46% pigem selle poolt (Joonis 44). NATO liikmelisuse vastu on 15% eestimaalastest. Seisukohta ei oska antud küsimuses võtta 7% elanikkonnast.

Eestikeelsed elanikud suhtuvad NATO-sse oluliselt paremini kui mitte-eestlased. Kui eestikeelsetest vastajatest pooldab NATO-sse kuulumist 89% ja vastu on vaid 6%, siis mitte-eestlastest on Eesti NATO-sse kuulumise poolt 52% ja vastu 38%. Lisaks ei oma 10% muukeelsest elanikkonnast antud

küsimuses kindlat seisukohta (eestlastest 6%). Vanuse lõikes on peamised erisused selles, et mida noorema vanusegrupiga on tegemist, seda kõrgem on vastajate hulgas NATO pooldajate osakaal (pooldajaid 15-19-aastaste seas 85%, vanusegrupis 60-74 aga 73%). Keskmisest mõnevõrra rohkem esineb pooldavat suhtumist ka kõrgema sissetulekuga ja haridusega inimeste ning meeste seas.

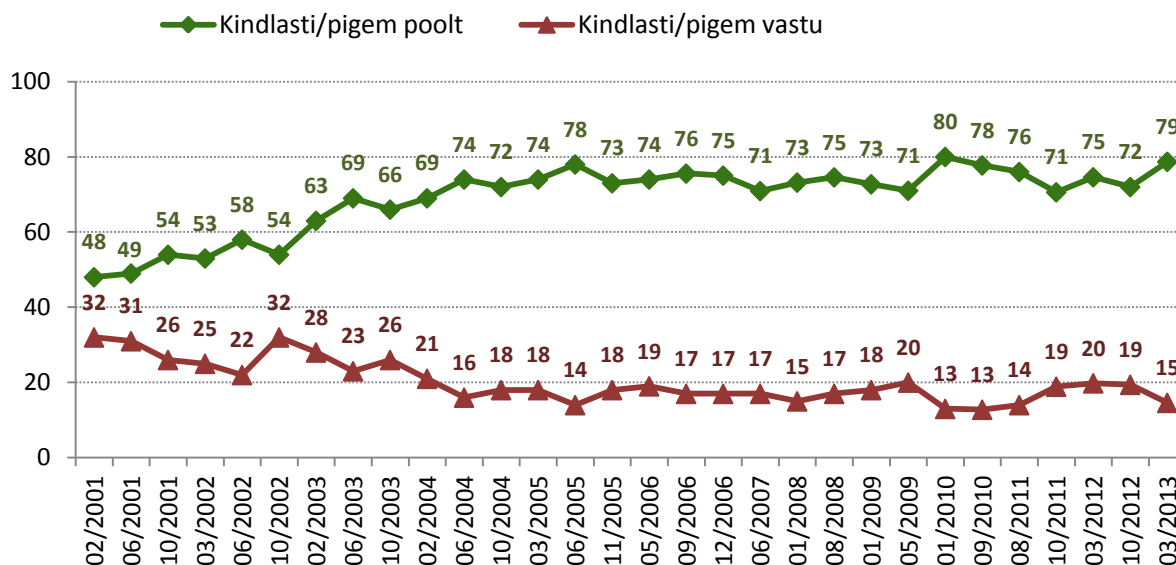
Joonis 44. Hoiakud NATO-sse kuulumise suhtes (%) (N = kõik vastajad)

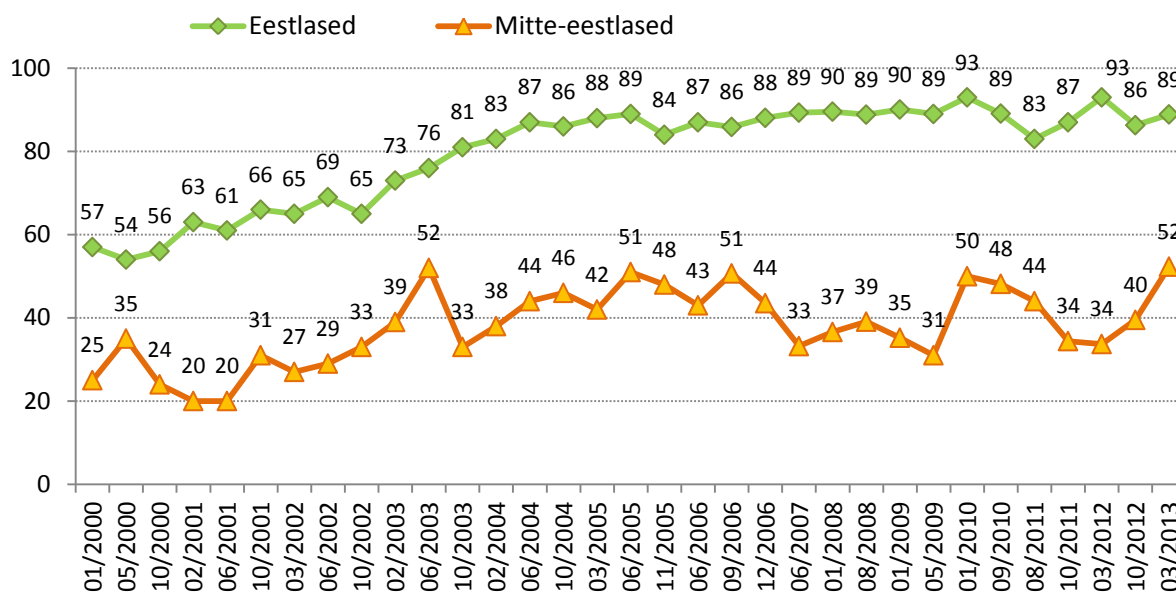
Eesti elanike toetus NATO-sse kuulumisele on pärast 2004. aastal aset leidnud liitumist **püsinud küllaltki stabiilsena – pooldajate osakaal on kõigis uuringulainetes jäänud vahemikku 71-80%** (Joonis 45). Suurem muutus ilmnis 2010. aasta alguses, mil toetus NATO-le tõusis kümnekonna protsendi võrra (71 protsendilt 80%-ni). Sellele tõusule järgnes tasapisi toimunud langus (2011. aasta sügiseks toetusmäär taas 71%), ent nüüdseks näitab toetus taas tõusutrendi.

Viimase paari uuringulaine jooksul on ennekõike just **muukeelsete elanike toetus NATO-sse kuulumisele liikunud vahepealse languse järel taas ülespoole** (Joonis 46). Viimaste aastate madalpunktid on leidnud aset erineval ajahetkel – muukeelsete toetus NATO-sse kuulumisele langes märgatavalt 2011. aasta teises pooles, eestlaste suhtumises leidis sarnane tendents aset juba aasta varem. Ka toetusmäära tõus algas eestikeelses elanikkonnagrupis veidi varem, ent nüüdseks on sama suunamuutus toimunud ka muukeelsete seas. Praeguseks on vahe kahe keelegrupi toetuses NATO liikmelisusele kahanenud 37%-ni, mis on ligikaudu 2006. aasta tase.

Joonis 45. Hoiakud NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise suhtes; 2001-2013 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Joonis 46. NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise pooldajate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2013 (kindlasti ja pigem pooldajate %; N = kõik vastajad)

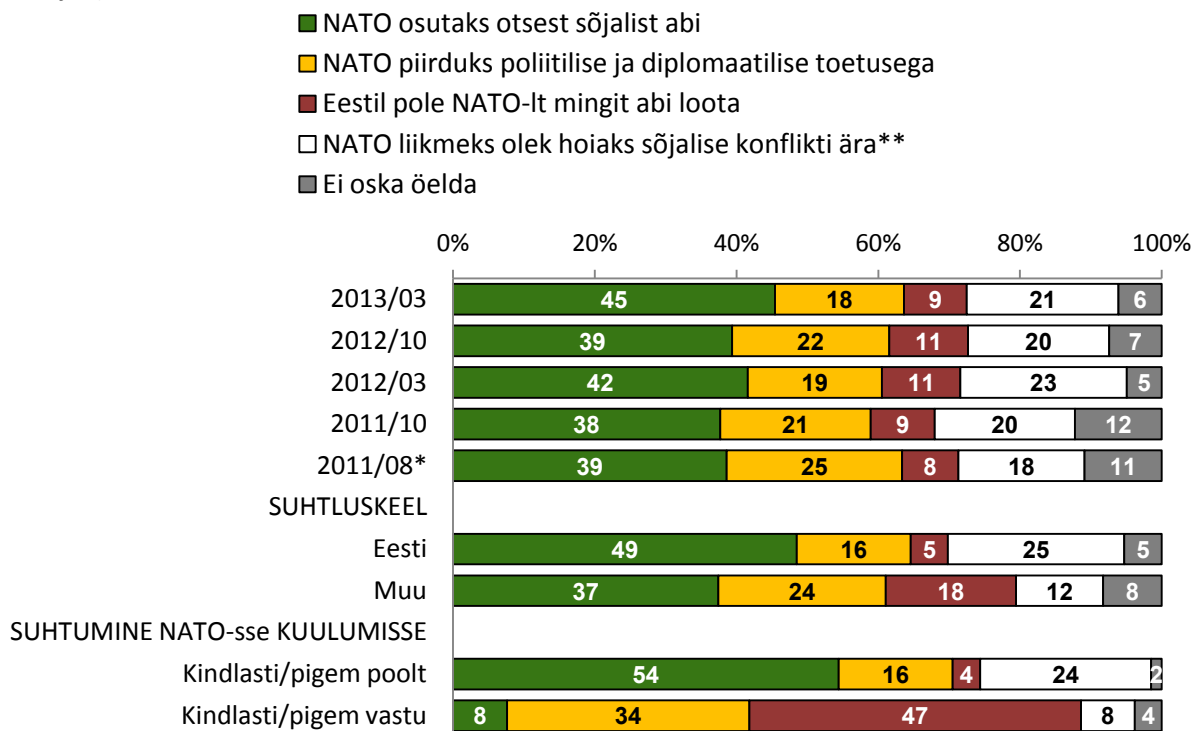

7.2. NATO abi võimaliku ohu korral

Järgnevalt paluti vastajail hinnata, milline on NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht. **Kõige sagedamini (45% juhtudest) arvavad eestimaalased, et ähvardava ohu korral osutaks NATO otsest sõjalist abi (Joonis 47).** Iga viies inimene (21%) on NATO rolli osas veelgi

positiivsemalt meelestatud ja usub, et NATO liikmeks olek suudaks sõjalise konflikti ära hoida. 18% elanikest leiab, et NATO piirduks sõjalise ohu korral ainult poliitilise ja diplomaatilise toetusega, ning 9% arvates ei oleks NATO-lt mitte mingit abi loota. Võrreldes varasemaga on nüüd veidi enam inimesi, kes usuvad, et NATO osutaks Eestile sõjalist abi (6% võrra).

Joonis 47. NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht (%) (N = kõik vastajad)

* 2011/08 uuringus ei sisaldanud küsimus sõna „sõjaline“ (Milline on NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab oht?).

** 2011/08 sõnastus: „NATO liikmelisus hoiab sõja puhkemise ära“

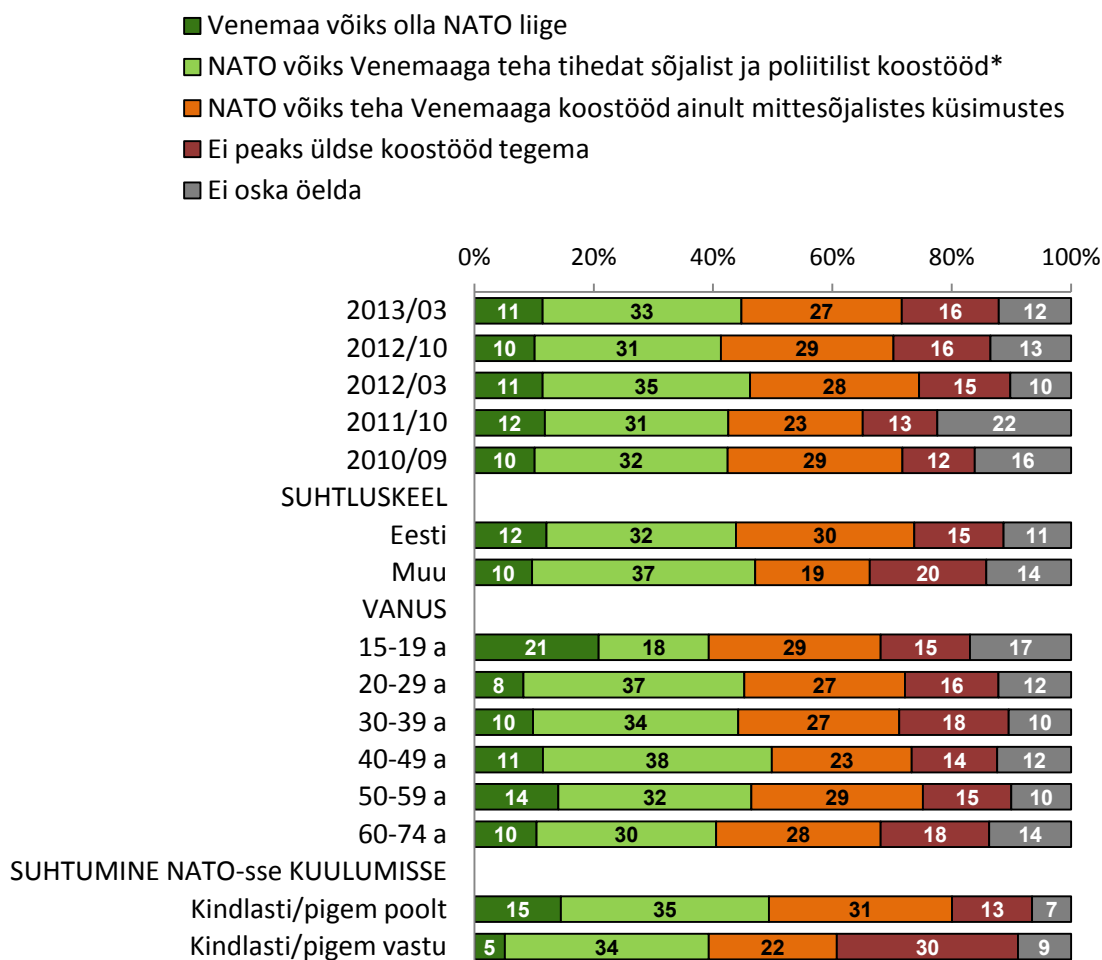
Elanikud, kes pooldavad Eesti kuulumist NATO-sse, panevad organisatsioonile ka märksa suuremaid lootuseid. NATO kuuluvust toetavatest inimestest arvab 54%, et Eesti saaks sealt ohu korral otsest sõjalist abi (NATO liikmelisuse vastastest ainult 8%), ja samuti usutakse rohkem, et NATO sekkumine hoiaks sõjalise konflikti ära (24% vs 8%). NATO-vastased inimesed see-eest leiavad valdavalt, et NATO ei osutaks sõjalise ohu korral Eestile üldse mitte mingit abi (47%; pooldajatest ainult 4%) või piirduks poliitilise ja diplomaatilise toetusega (34%; pooldajatest 16%).

Kuna eestikeelses elanikkonnas on toetus NATO liikmelisusele märksa kõrgem kui muukeelses, siis usuvad eestlased ka enam, et NATO osutaks sõjalise ohu korral Eestile otsest sõjalist abi (49%; mitte-eestlastest 37%) või suudaks sõjalise konflikti ära hoida (25%; mitte-eestlastest 12%). Mitte-eestlased arvavad aga sagedamini, et NATO piirduks vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega (24%; eestlastest 16%) või ei osutaks sõjalise ohu korral Eestile mingit abi (18%; eestlastest 5%). Võrreldes eelmise uuringulainega on muukeelsete vastajate arusaam võimalikust NATO abist Eestile muutunud pisut optimistlikumaks: 9% võrra enam on mitte-eestlaste seas neid, kes usuvad, et NATO osutaks Eestile otsest sõjalist abi ja 8% võrra vähem neid, kelle hinnangul ei ole Eestil NATO-lt mingit abi loota.

7.3. NATO ja Venemaa koostöö

72% Eesti elanikest leiab, et NATO ja Venemaa vahel võiks toimuda mingis vormis koostöö: 11% arvates võiks Venemaa olla NATO liige, 33% arvates tuleks teha tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd ning 27% arvates peaks piirduma koostööga ainult mittesõjalistes küsimustes (Joonis 48). 16% elanike hinnangul ei peaks NATO Venemaaga üldse koostööd tegema. Võrreldes eelmise uuringuga ei ole hoiakutes märkimisväärsed muutusi toimunud.

Joonis 48. Hoiakud NATO ja Venemaa koostöö suhtes (%) ; N = kõik vastajad

* 2010/09 sõnastus: „NATO võiks Venemaaga teha sama tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd kui oma kandidaatriikidega“

Muukeelne elanikkond kaldub NATO ja Venemaa vahelisse tihedasse koostöösse suhtuma soosivamalt kui eestlased: tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd pooldab 32% eesti- ja 37% muukeelsetest vastajatest. Ligikaudu kolmandik eestlasi ning viiendik muukeelseid vastajaid eelistaksid mittesõjalist koostööd (vastavalt 30% ja 19%). Võrreldes eelmise uuringulainega on käesoleva aasta märtsis läbi viidud uuringus eesti- ja muukeelsete elanike seisukohad sarnasemaks muutunud. Enim pooldavad NATO ja Venemaa koostööd 20-59-aastased inimesed (73%), kõige

vähem aga noorimad ja vanimad vastajad (68% vanusegruppides 15-19 ja 60-74). Noorte seas on pooldajate väiksem osakaal seotud asjaoluga, et koguni 17% neist ei oma antud küsimuses seisukohta. Inimesed, kes pooldavad Eesti NATO-sse kuulumist, leiavad keskmisest sagedamini, et ka NATO ja Venemaa vahel võiks toimuda mingit laadi koostöö (80%; NATO liikmelisust mittetoetajatest 61%).

8. Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid

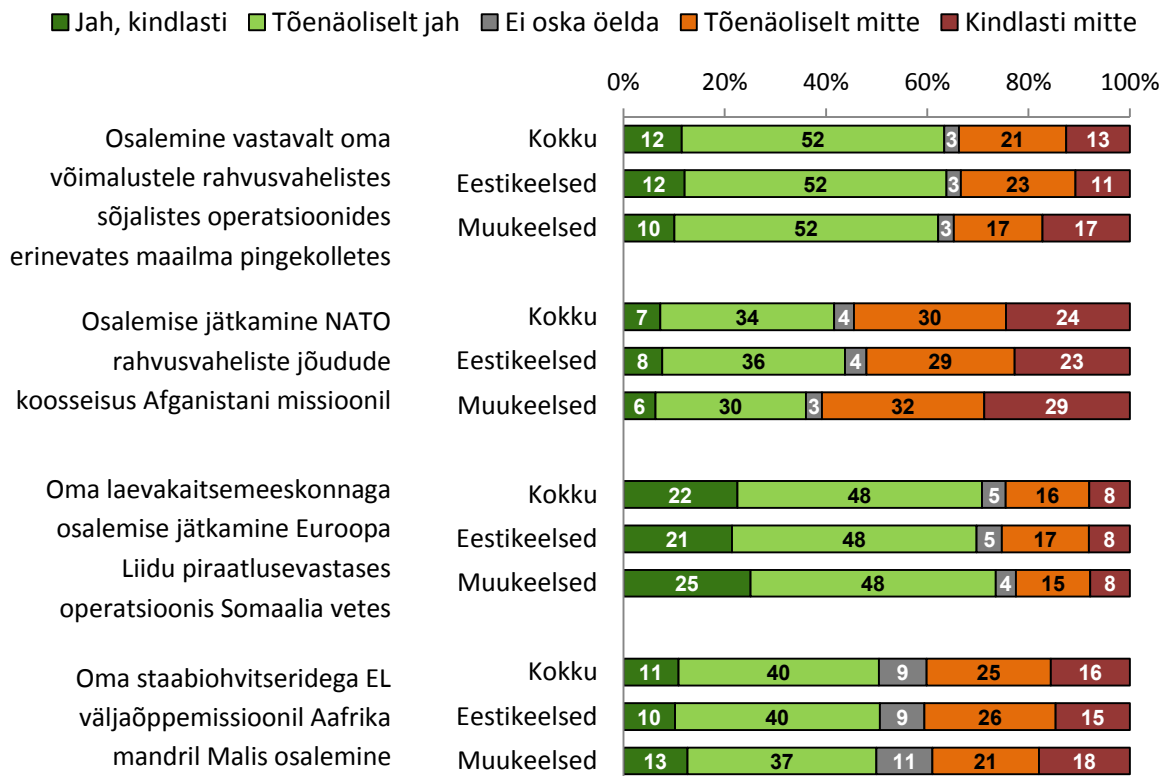
Kaheksas peatükk kaardistab hoiakuid seoses rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemisega: kui vajalikuks elanikud üldiselt peavad Eesti osalemist taolistes operatsioonides, kuidas suhtutakse jätkamisse Afganistani missioonil ja Somaalia vetes toimivas piraatlusevastases operatsioonis ning osalemissse Euroopa Liidu väljaõppemissioonil Malis, mis põhjustel peaks Eesti välismissioonidel osalema ja milline mulje on elanikkonnal jäänud Eesti kaitseväge senisest suurimast välismissioonist, mis toimub Afganistanis NATO vägede koosseisus.

8.1. Suhtumine Eesti osalemissse rahvusvahelistes operatsioonides

Saamaks ülevaadet suhtumisest rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemissse, esitati vastajaile üks üldine küsimus („Kas Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes?“) ning kolm konkreetsete missioonide kohta käivat küsimust („Kas Eesti peaks jätkama NATO rahvusvaheliste jõudude koosseisus Afganistani missioonil osalemist?“; „Kas Eesti peaks oma laevakaitsemeeskonnaga jätkama osalemist Euroopa Liidu piraatlusevastases operatsioonis Somaalia vetes?“ ja „Kas Eesti peaks oma staabiohvitseridega osalema Euroopa Liidu väljaõppemissioonil Aafrika mandril Malis?“). Suhtumist Mali väljaõppemissioonil osalemissse mõõdeti käesolevas uuringus esmakordselt.

63% Eesti elanikkonnast leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides, sealhulgas 12% vastajate arvates tuleks seda kindlasti teha (Joonis 49). Rahvusvahelistes operatsioonides osalemiseks ei näe vajadust 34% elanikest. Kui aga vaadata hoiakuid konkreetsete missioonide suhtes, siis ilmneb, et **Afganistani missioonil jätkamist pooldab ainult 42% elanikest** ning selleks ei näe vajadust 55%. Somaalia vetes aset leidvasse Euroopa Liidu piraatlusevastasesse operatsiooni samas suhtutakse märksa soosivamalt: **71% inimeste hinnangul peaks Eesti laevakaitsemeeskond jätkama piraatlusevastases operatsioonis osalemist** (vastu 24%). Eesti **staabiohvitseride osalust Euroopa Liidu väljaõppemissioonil Aafrika mandril Malis toetab 50%** elanikkonnast (vastu 40%). Nelja küsimuse tulemusi kõrvutades ilmneb niisiis, et üleüldise rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise, Somaalia vetes jätkamise ja Malis toimuval väljaõppemissioonil osalemise puhul on pigem ülekaalus soosivad hoiakud, Afganistani missioonil jätkamist aga valdav osa eestimaalastest ei toeta.

Joonis 49. Suhtumine Eesti üksuste osalemisse erinevates rahvusvahelistes operatsioonides (%)
N = kõik vastajad)

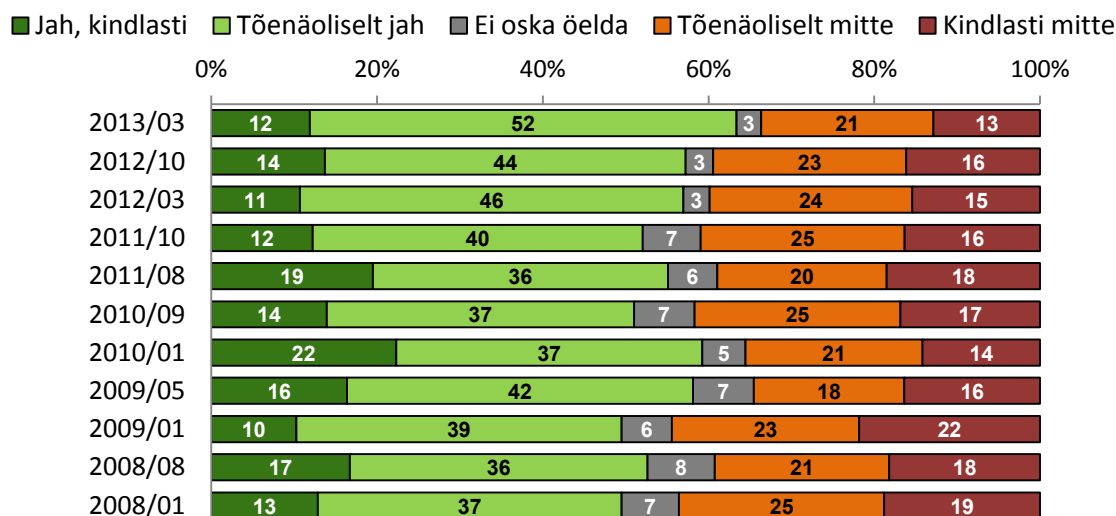
Eesti kaitsejõudude üldist osalemist missioonidel on eestlased varem suuremal määral toetanud (sel korral 64%), nüüd on aga ka mitte-eestlaste suhtumine sarnaseks muutunud (toetus rahvusvahelistes operatsioonides osalemisele mitte-eestlaste seas 2012. aasta oktoobris 47%, nüüd 62%). Toetus Afganistani missioonil jätkamisele on veidi kõrgem eestlaste hulgas (44%; mitte-eestlastest 36%), Somaalia ja Mali missiooni osas hoiakud märkimisväärselt ei lahkne. Keskmisest enam pooldavad sõjalistel operatsioonidel tervikuna ja ka konkreetsetel missioonidel osalemist mehed, üldjuhul ka nooremad vastajad. Hariduse lõikes ei ole erisused nii ilmsed, kuigi kõrgharitute suhtumine kaldub erinevate missioonide (v.a Afganistani) osas olema pisut soosivam.

Võrreldes 2012. aasta sügisel läbi viidud uuringuga on veidi tõusnud nende eestimaalaste hulk, kes pooldavad Eesti kaitsejõudude erinevates operatsioonides osalemist tervikuna – 58%-lt 63%-le ([Joonis 50](#)). Viimase viie aasta jooksul on Eesti kaitsejõudude rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemist toetanud kokku 49-63% eestimaalastest.

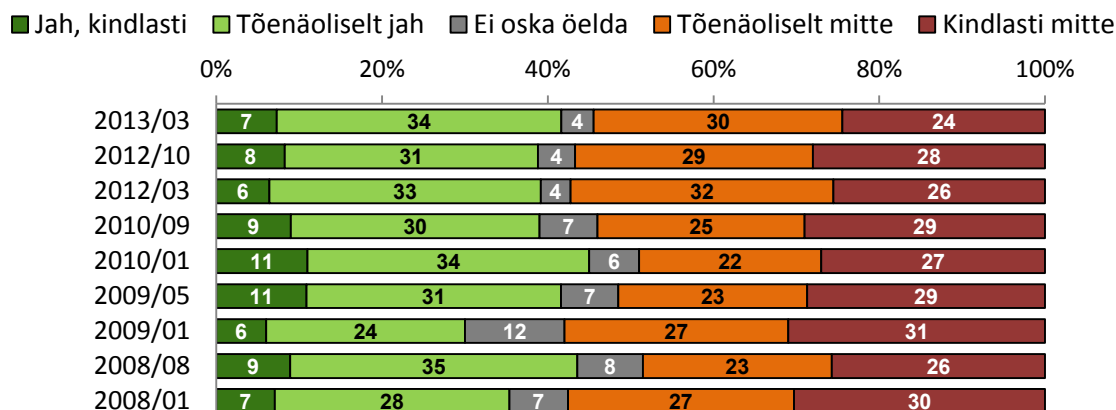
Afganistani missioonil jätkamise osas ei ole suhtumine viimasel ajal muutunud – nii kolmes viimases uuringulaines kui ka 2010. aasta sügisel on jätkamise pooldajaid olnud 40% ringis ([Joonis 51](#)). Joonisel on esitatud ka varasemate uuringute tulemused, aga kuna siis oli küsimuse ülesehitus teistsugune, ei ole tulemused varasemaga otseselt võrreldavad.

Kui enne Euroopa Liidu piraatlusevastase operatsiooniga liitumist, st 2010. aasta septembris, pooldas Eesti laevakaitsemeeskonna Somaalia vetes osalemist 45% elanikest, siis praeguseks on operatsioonis jätkamise pooldajate hulk tõusnud 71%-ni ([Joonis 52](#)).

Joonis 50. Suhtumine Eesti kaitsejõudude üksuste osalemisse rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes; 2008-2013 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad)

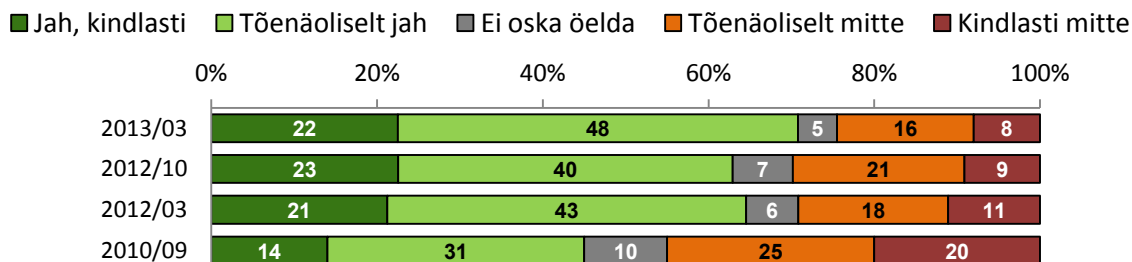

Joonis 51. Suhtumine Eesti jätkamise NATO rahvusvaheliste jõudude koosseisus Afganistani missioonil; 2008-2013 võrdlus* (%) ; N = kõik vastajad)

* Erinevates uuringulainetes on küsitud Afganistani missioonil jätkamise kohta erinevas sõnastuses, mistõttu ei ole tulemused otseselt võrreldavad. Alates 2010/09 uuringulainest on küsitud Afganistani missiooni kohta eraldi; varem aga hinnati Afganistanis osalemist kõrvuti teiste missioonidega (loetus nt NATO reageerimisjõudude koosseisus, EL lahingugruppide koosseisus, Kosovos, Iraagis jne osalemine).

Joonis 52. Suhtumine Eesti laevakaitsemeeskonna osalemisse Euroopa Liidu piraatlusevastases operatsioonis Somaalia vetes; 2010-2013 võrdlus* (%) ; N = kõik vastajad)

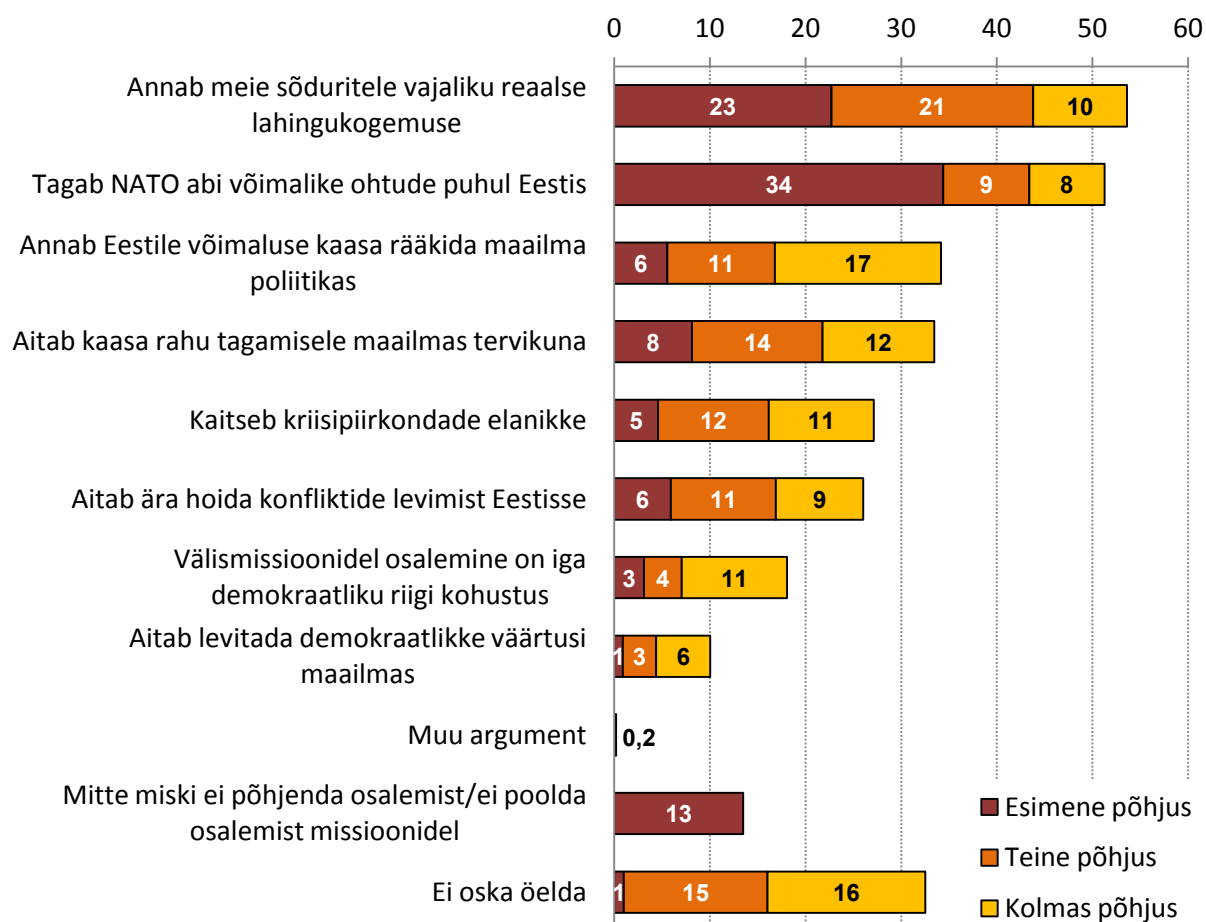
* 2010/09 uuringulainest, mis jäi piraatlusevastase operatsiooni eelsesse aega, küsiti osalemise kohta („Kas Eesti peaks osalema...?“). Alates 2012/03 uuringulainest aga on küsitud osalemise jätkamise kohta („Kas Eesti peaks jätkama osalemist...?“).

8.2. Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid

Vastajail paluti etteantud nimekirjast valida kolm kõige olulisemat põhjust, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas põhjus.

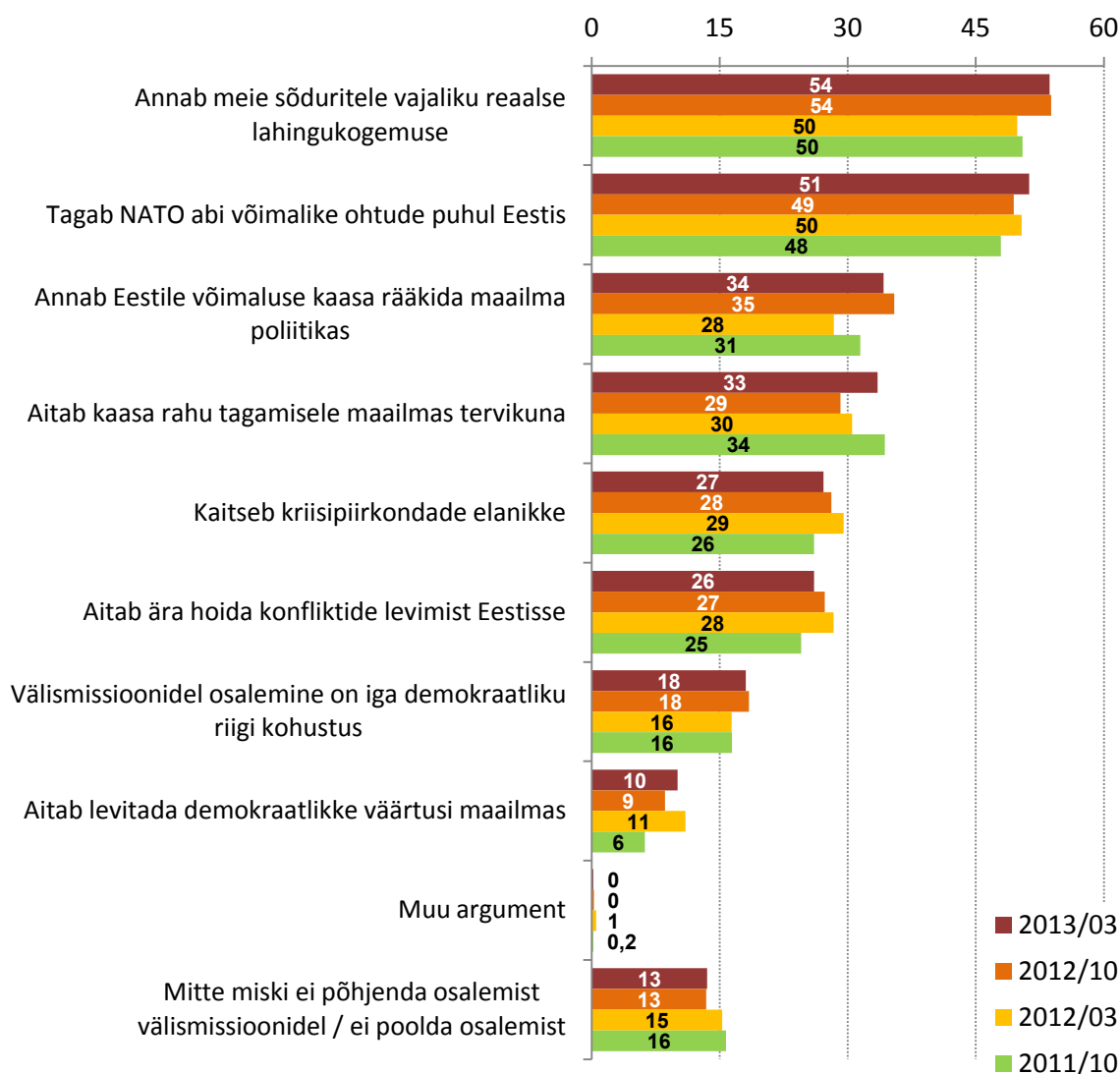
Eesti elanikud peavad rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist vajalikuks ennekõike kahel põhjusel: **osalemine annab meie sõduritele vajaliku reaalse lahingukogemuse** (54% nimetab ühena kolmest põhjusest) ja Eesti osalemine rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides **tagab võimalike ohtude puhul Eestile NATO abi** (51%) (Joonis 53). Olulisteks argumentideks, miks osaleda välismissioonidel, on vastajate hinnangul veel maailma poliitikas kaasa rääkimise võimaluse saamine (34%), kaasaaitamine rahu tagamisele maailmas (34%), kriisipiirkondade elanike kaitsmine (27%) ning konfliktide Eestisse levimise ennetamine (26%). Harvemini leitakse, et välismissioonidel osalemine on iga demokraatliku riigi kohustus (18%) ning see aitab maailmas demokraatlikke väärtuseid levitada (10%). Seda meelt, et rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemist ei põhjenda miski, on 13% eestimaalastest.

Joonis 53. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides (%); N = kõik vastajad

Joonis 54 kajastab rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise põhjuseid viimase nelja uuringulaine jooksul. Elanike argumendid ei ole selle aja vältel oluliselt muutunud. Väiksemaid muutuseid võib täheldada järgmiste põhjenduste puhul: demokraatlike väärtuste levitamine, rahu tagamisele kaasa aitamine maailmas tervikuna, Eesti võimalus maailma poliitikas kaasa rääkida ning Eesti sõduritele vajalik lahingukogemus.

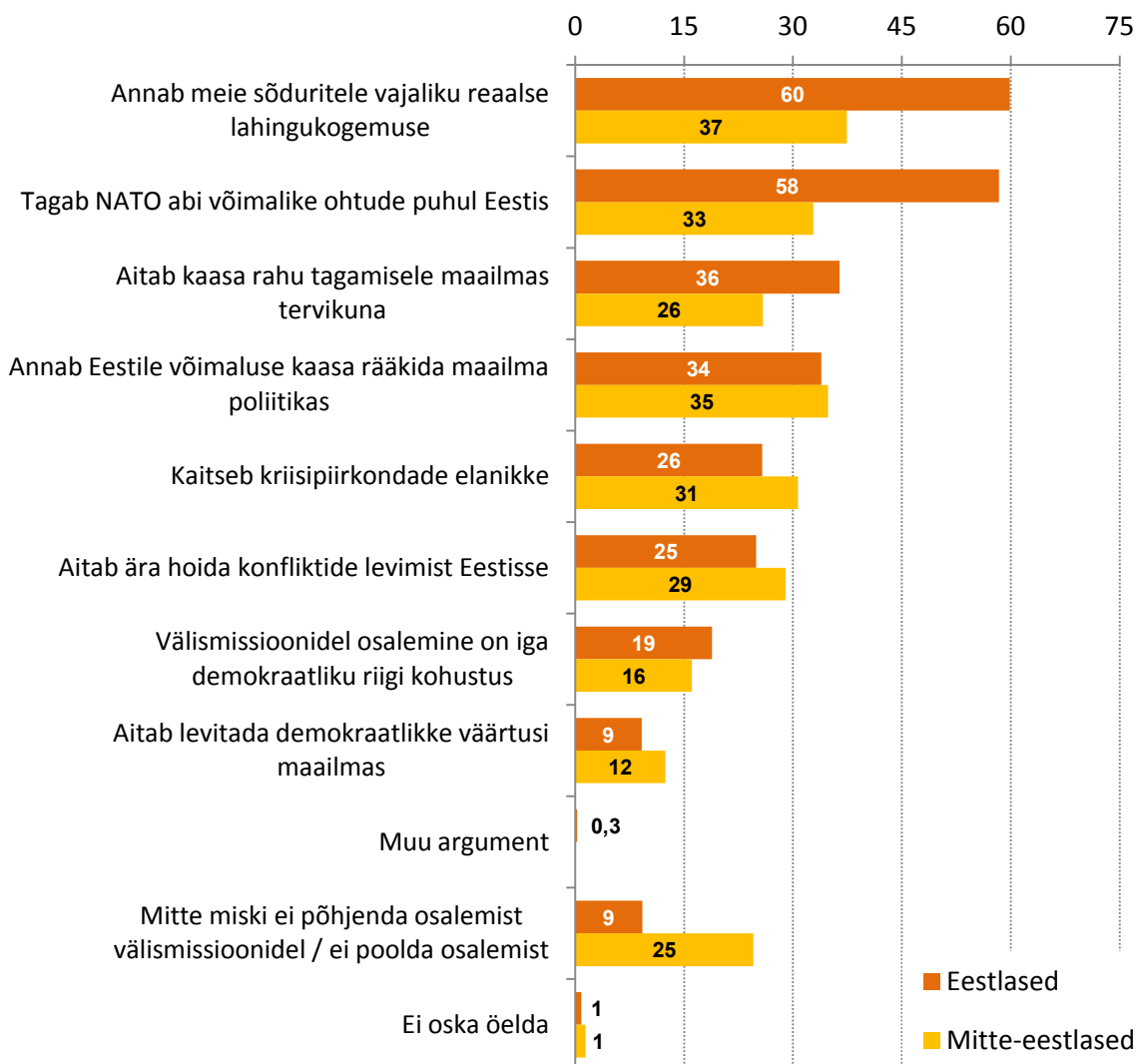
Joonis 54. Olulisemad põhjused (3 kõige olulisemat), miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides; võrdlus 2011-2013 (%) (N = kõik vastajad)

Kuivõrd muukeelsed elanikud pooldavad rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist eestlastest vähem, on ootuspärane, et mitte-eestlased leiavad ka oluliselt sagedamini, et mitte miski ei põhjenda välismissioonidel osalemist (25% muu- ja 9% eestikeelsetest vastajatest) (Joonis 55). Eestikeelsete vastajate jaoks domineerivad välismissioonidel osalemise argumentide seas selgelt kaks tegurit: sõdurite reaalne lahingukogemus ja NATO abi võimalike ohtude korral (vastavalt 60% ja 58%; mitte-eestlastest vastavalt 37% ja 33%). Need kaks ja rahu tagamine maailmas tervikuna (36% eestlastest, 26% mitte-eestlastest) on peamised, mida eestlased nimetavad mitte-eestlastest

sagedamini. Mitte-eestlased omakorda toovad eestlastega võrreldes mõne protsendi võrra sagedamini välja konfliktide Eestisse levimise ärahoidmist, kriisipiirkondade elanike kaitset ja demokraatlike väärtuste levitamist.

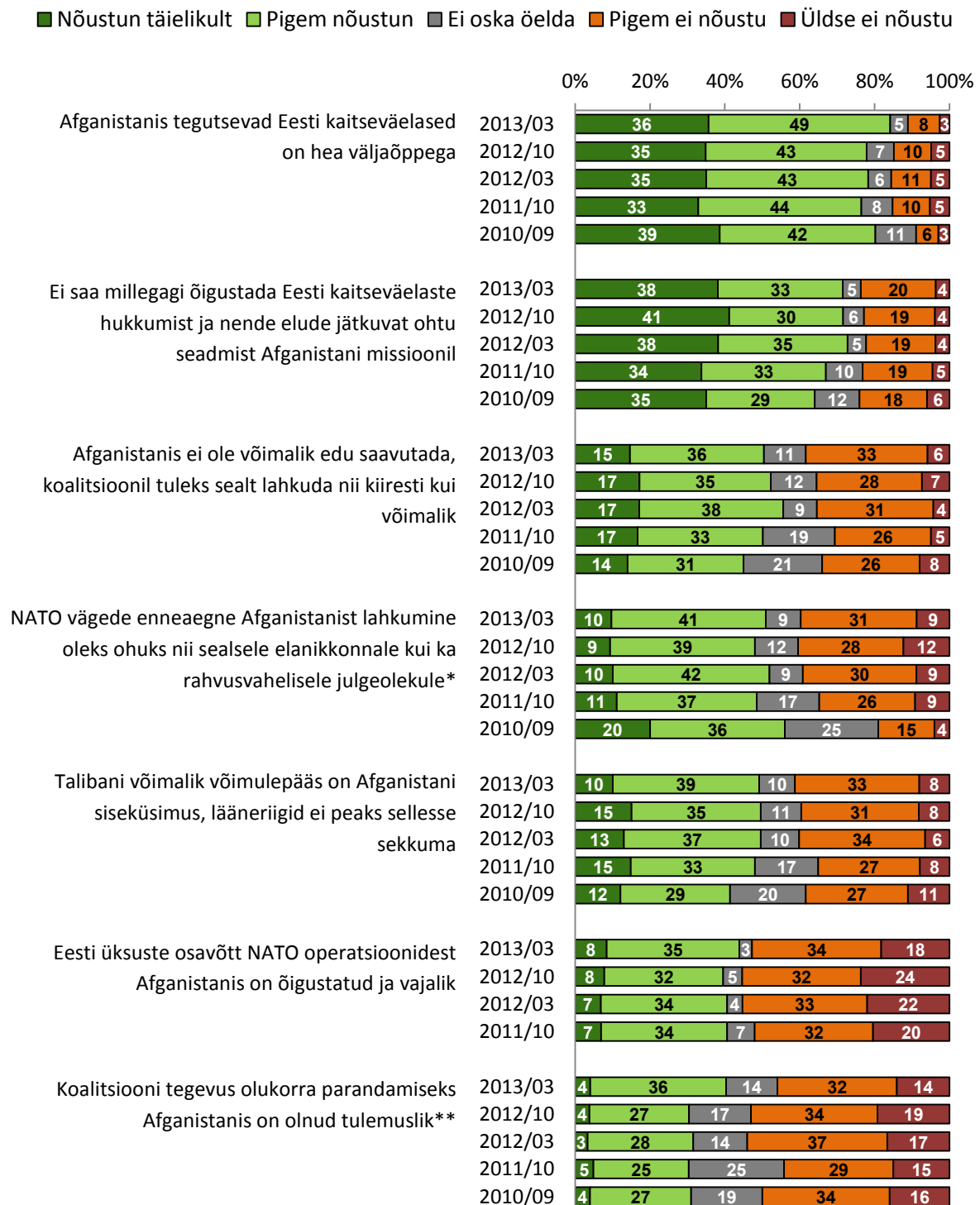
Joonis 55. Olulisemad põhjused (3 kõige olulisemat), miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%; N = kõik vastajad)

8.3. Afganistani operatsiooni kuvand

Eraldi teemana käsitleti uuringus Eesti elanikkonna hoiakuid seoses kaitseväge seni suurima välismissiooniga, milleks on NATO vägede koosseisus toimuv Afganistani operatsioon. Saamaks ülevaadet, millisena antud missiooni kujutatakse, esitati vastajale seitse erinevat väidet (sh nii positiivse kui negatiivse alatooniga väiteid) ja paluti hinnata, kuivõrd ta nendega nõustub.

Joonis 56. Nõustumine erinevate Afganistani missiooni puudutavate väidetega, võrdlus 2010-2013
(%; N = kõik vastajad)

* 2010/09 sõnastus: „Enneaegne Afganistanist lahkumine tooks võimule tagasi Talibani terrorirežiimi, mis oleks ohuks nii sealsele elanikkonnale kui ka rahvusvahelisele julgeolekule“

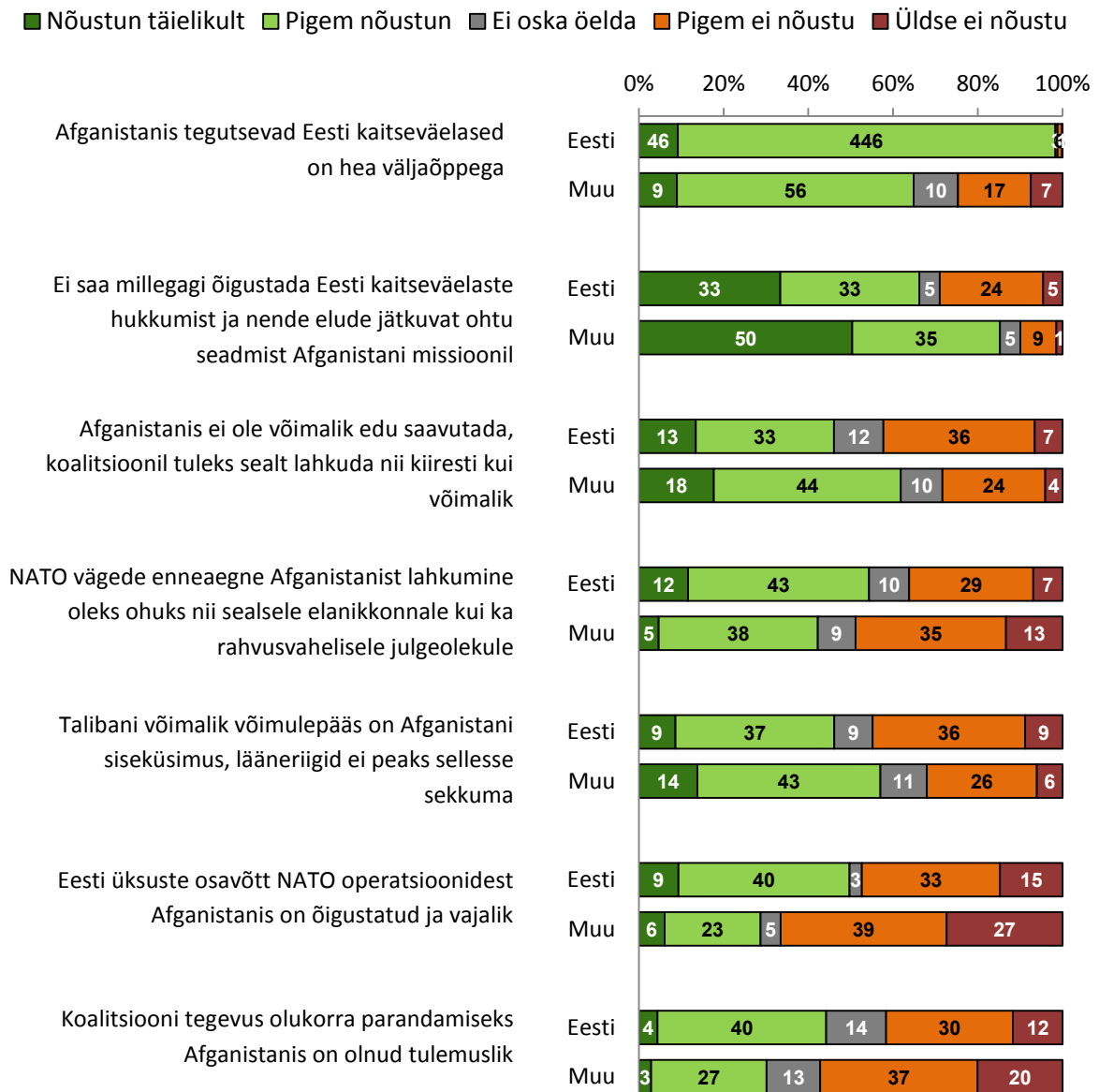
** 2010/09 sõnastus: „Koalitsiooni tegevus olukorra parandamiseks Afganistanis on tulemuslik“

Valdavalt ollakse seda meelt, et **Afganistanis tegutsevad Eesti kaitseväelased on hea väljaõppega** – sellekohase väitega on täielikult või pigem nõus 84% elanikkonnast (Joonis 56). Teisalt leiab peaaegu 3/4 vastanuist (72%), et **Eesti kaitseväelaste hukkamist ja nende elude jätkuvat ohtu seadmist Afganistani missioonil ei saa millegagi õigustada**. Elanike hoiakuid iseloomustab kohatine vastuolulisus: ühelt poolt suhtutakse missioonil osalemisse kriitiliselt (50% arvates ei ole Afganistanis võimalik edu saavutada ja koalitsioonil tuleks sealt lahkuda nii kiiresti kui võimalik, 53% ei nõustu Eesti üksuste Afganistani operatsioonist osavõtu õigustatuse ja vajalikkusega ning 49% peab Talibani võimalikku võimulepääsu Afganistani siseküsümuseks, millesse lääneriigid ei peaks sekkuma), aga samas nähakse NATO vägede enneaegses Afganistanist lahkumises ohtu nii sealsele elanikkonnale kui ka rahvusvahelisele julgeolekule (51%). Senitehtu tulemuslikkuse osas ollakse pigem skeptilised – üksnes 40% leiab, et koalitsiooni tegevus olukorra parandamiseks Afganistanis on olnud tulemuslik (46% ei nõustu, 12% ei oska oma arvamust avaldada). Kokkuvõttes niisiis on elanikel selgelt positiivne hoiak Eesti kaitseväelaste professionaalsuse suhtes, aga samas tuntakse muret meie kaitseväelaste ohutuse pärast ning ei olda kuigi kindlad Afganistani missiooni vajalikkuses ja tulemuslikkuses.

Võrreldes 2012. aasta sügisel läbi viidud uuringu tulemustega **ei ole ilmnenud drastilisi muutusi eestimaalaste suhtumises Afganistani missiooni**. Jätkuvalt on palju nii neid inimesi, kelle hinnangul on Afganistanis tegutsevad Eesti kaitseväelased hea väljaõppega (84%, tõusnud 6% võrra), aga ka neid, kelle meelest ei ole Eesti kaitseväelaste hukkamine ja nende elude ohtu seadmine Afganistani missioonil õigustatud (72%). Võrreldes 2012. aasta sügisel läbi viidud uuringuga on siiski 9% võrra tõusnud elanikkonna heakskiit missiooni tulemuslikkusele (31%-lt 40%-le).

Joonis 57 näitab, et eesti- ja muukeelsete elanike nägemus Afganistani missioonist on jätkuvalt erinev: eestikeelne vastajaskond väljendab muukeelsest märksa sagedamini missioonile toetust. Eestlaste seas on koguni 27% võrra rohkem neid inimesi, kes nõustuvad väitega, et Afganistanis tegutsevad kaitseväelased on hea väljaõppega (nõustub 92%; mitte-eestlastest 65%). 21% võrra rohkem eestlaseid peab Eesti osalemist Afganistani missioonil õigustatuks (50%; mitte-eestlastest 29%) ja 12% võrra on rohkem neid, kelle meelest oleks NATO vägede enneaegne lahkumine oht nii kohalikule kui rahvusvahelisele julgeolekule (54%; mitte-eestlastest 42%). Mitte-eestlased seevastu jagavad sagedamini seisukohta, et Eesti kaitseväelaste hukkamist ja ohtu seadmist Afganistani missioonil ei saa õigustada (85%; eestlastest 66%), et Afganistanis ei ole võimalik edu saavutada (62%; eestlastest 46%) ning et Talibani küsimus on Afganistani siseasi, millesse ei peaks sekkuma (57%; eestlastest 46%). Seega on **eestikeelse elanikkonna suhtumine Afganistani missioonil osalemisse ja operatsiooni tervikuna märksa pooldavam kui mitte-eestlastel**.

Joonis 57. Nõustumine erinevate Afganistani operatsiooni puudutavate väidetega; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

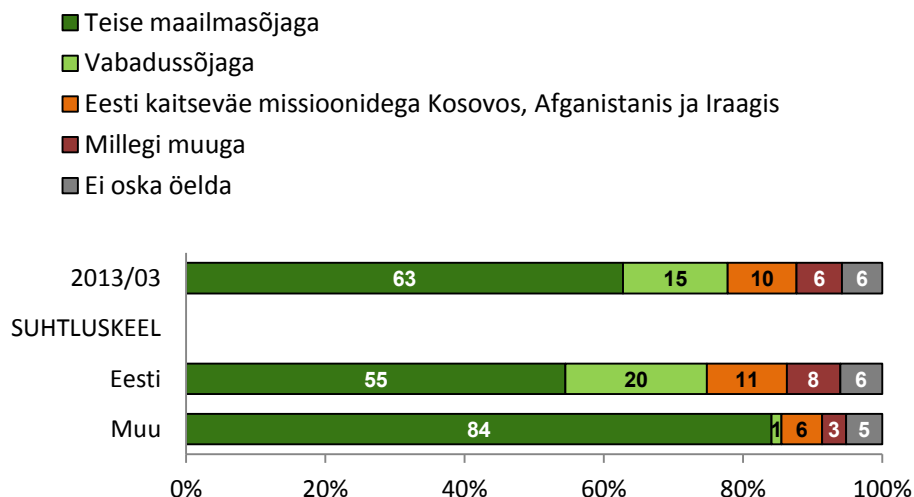
8.4. Seosed sõnaga „veteran“

Seekordses uuringus päriti vastajailt täiendavalt, kas sõna „veteran“ seostub neil eeskätt Teise maailmasõjaga, Vabadussõjaga või Eesti kaitseväge missioonidega Kosovos, Afganistanis ja Iraagis.

Vastustest ilmneb, et valdaval enamikul elanikkonnast (63%) seostub sõna „veteran“ eeskätt Teise maailmasõjaga (Joonis 58). Vaid 15% nimetas siin peamise seosena Vabadussõda ning 10% Eesti kaitseväge missioone Kosovos, Afganistanis ja Iraagis. Mitte-eestlased seostavad veterane märksa enam Teise maailmasõjaga kui eestlased (84% vs 55%), eestlased seevastu muukeelsetest elanikest märksa enam Vabadussõjaga (20% vs 1%). Neid inimesi, kelle jaoks seostub sõna „veteran“ Eesti kaitseväge missioonidega Kosovos, Afganistanis ja Iraagis, on keskmisest pisut enam eestlaste (12%),

noorte (19% 15-19-aastastest) ja nende inimeste hulgas, kes omavad isiklikku kokkupuudet kaitsevägega (16%).

Joonis 58. Millega eeskätt seostub sõna „veteran“ (%) ; N = kõik vastajad)

9. Riigikaitsealane teave

Viimane peatükk hõlmab endas ülevaadet riigikaitsealase teabega seotud küsimustest: riigikaitseõpetuse vajalikkus koolides ja Eesti Ekspressi lisalehe Riigikaitse.EE lugemine.

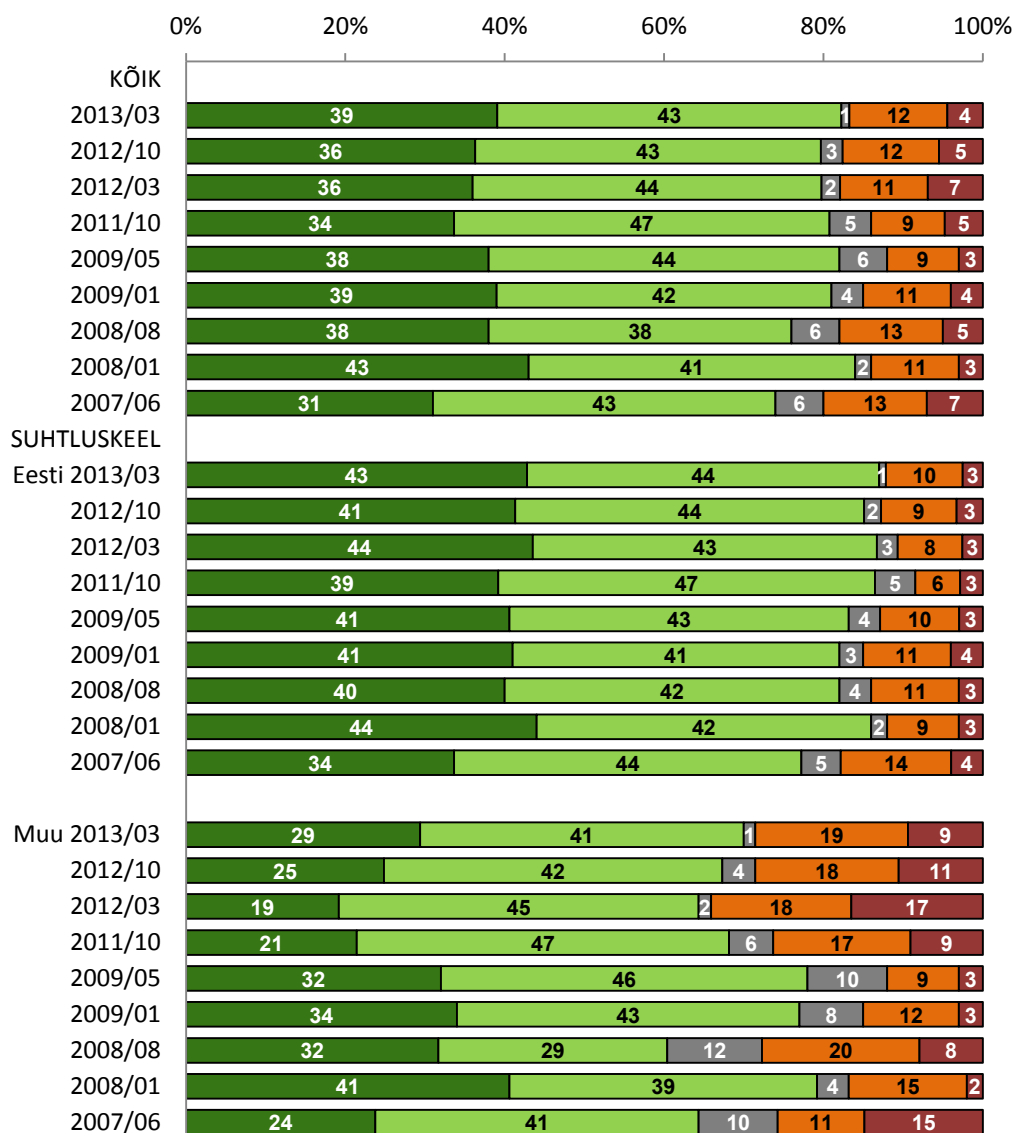
9.1. Riigikaitseõpetus koolides

Sarnaselt 2012. aasta oktoobris läbi viidud uuringuga **pooldab 82% Eesti 15-74-aastastest elanikest riigikaitseõpetuse kuulumist kooli õppeprogrammi**, sh 39% arvates peaks see õppeprogrammis olema kindlasti ja 43% hinnangul arvatavasti (Joonis 59). Riigikaitseõpetust ei pea koolides vajalikuks 17% elanikkonnast. Viimase nelja uuringulaine jooksul on riigikaitseõpetust mittevajalikuks pidavate inimeste osakaal küll veidi tõusnud (12 protsendilt 17-18 protsendini), aga see on toimunud ennekõike nende vastajate vähenemise arvelt, kes ei ole osanud oma hinnangut anda. Seega pikemas perspektiivis võib öelda, et kuna alates 2007. aastast on erinevates uuringulainetes olnud riigikaitseõpetuse poolt 74-84% vastanuist, siis on tegemist igati kindla poolehoiuga.

Eestikeelsest elanikkonnast pooldab riigikaitse koolides õpetamist 87% ja mitte-eestlastest 70%. Ajalisest võrdlusest selgub siinkohal, et eestlaste hulgas on poolehoid püsinud perioodil 2008-2013 stabiilselt kõrgena (82-87%), aga mitte-eestlaste suhtumine on olnud küllaltki muutlik. Kui 2008. aasta alguses leidis 4/5 muukeelsetest elanikest, et koolides peaks andma riigikaitsealast õpetust, siis sama aasta augustiks oli riigikaitseõpetuse toetajate hulk langenud 20% võrra. 2009. aastal tõusis toetus 77-78%-ni, langes siis jälle paari aasta vältel ja on nüüd viimase aasta jooksul taas tõusule pööranud. Tulemusi vanuse lõikes analüüsides ilmneb, et enim kalduvad riigikaitseõpet soosima üle 40-aastased elanikud; teiste tausttunnuste lõikes suuri erinevusi ei ole.

Joonis 59. Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kooli õppeprogrammis (%; N = kõik vastajad)

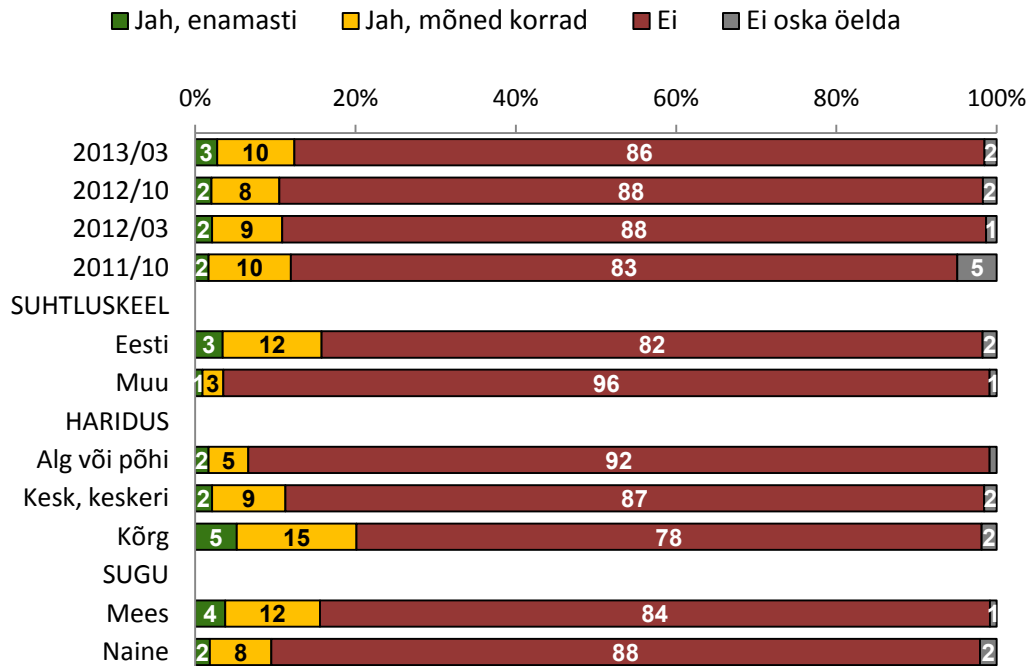
■ Jah, kindlasti ■ Arvatavasti küll ■ Ei oska öelda ■ Arvatavasti mitte ■ Kindlasti mitte

9.2. Eesti Ekspressi lisaleht Riigikaitse.EE

Lisaks elanike üldisele meediatarbimise kaardistamisele (vt Lisa 2) sisaldas uuringuankeet ka üht otseselt riigikaitsealast infoallikat puudutavat küsimust. Nimelt uuriti sarnaselt eelmistele uuringulainetele Eesti Ekspressi lisalehe loetavust. **Eesti Ekspressi vahel neli korda aastas ilmuvat lisalehte Riigikaitse.EE on möödunud paari aasta jooksul lugenud 10-12% elanikest, sh 2-3% loeb lehte enamikel juhtudel ja 8-10% on seda teinud mõnel korral (Joonis 60).** 2013. aasta märtsis läbi viidud uuringu tulemused ei ole võrreldes varasemaga muutunud.

Joonis 60. Eesti Ekspressi vahel ilmuva lisalehe Riigikaitse.EE lugemine, 2011-2013 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

Kuna tegemist on eestikeelse väljaandega, siis on igati ootuspärane, et eestikeelsete vastajate seas on Riigikaitse.EE lisalehte lugenuid rohkem kui mitte-eestlaste hulgas (vastavalt 16% ja 4%). Riigikaitse.EE lugejaid on keskmisest rohkem ka kõrgema haridusega elanike (20%) ja meeste (16%) hulgas.